ZAKON O DOSTOPNOSTI IN UPORABI PLAČILNIH SREDSTEV

PREDLOG

EVA: 2026-1611-0063

Ustvarjeno v MOPED-DOCS, 09. 11. 2026 10:21:53, verzija 5

I. UVOD

1. Ocena stanja in razlogi za sprejetje predloga zakona

Dne 23. novembra 2023 so predstavniki združenja »Povezani smo« skupaj s 56.267 podpisanimi volivci Državnemu zboru predložili predlog za začetek postopka za dopolnitev Ustave Republike Slovenije z novim 50.a členom, ki bi ustavno zagotovil pravico do uporabe gotovine. Namen predloga je bil opozoriti na pospešeno digitalizacijo finančnih transakcij in možnost postopnega omejevanja ali celo ukinitve gotovine v prihodnosti ter z ustavno ureditvijo zaščititi možnost gotovinskega poslovanja tudi v bodoče. Predlog je obravnavala Ustavna komisija Državnega zbora, ki je v ta namen ustanovila strokovno skupino za določitev pravice do gotovine v Ustavi Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: strokovna skupina). V nadaljnjih ustavnih razpravah je bilo dogovorjeno, da se predlagano besedilo ustrezno prilagodi ustavnopravnim standardom in pravu Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU), pri čemer se ohrani temeljni namen in cilj, ki so ga zasledovali predlagatelji. V ta namen je strokovna skupina pripravila predlog Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije z določbo novega 74.a člena, ki določa pravico do uporabe gotovine. Državni zbor je 21. novembra 2025 sprejel Ustavni zakon in 1. decembra 2025 dopolnitev Ustave Republike Slovenije razglasil s sprejemom odloka o razglasitvi. Nova določba 74.a člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a; v nadaljnjem besedilu: Ustava RS), ki nosi naslov »pravica do uporabe gotovine«, se glasi: **»Vsakdo ima v skladu z zakonom pravico do uporabe gotovine pri bančnem poslovanju in drugih oblikah pravnega prometa.«**

V okviru obravnave ustavnorevizijskega predloga sta mnenji dvakrat podali Vlada Republike Slovenije in na posebno zahtevo Državnega zbora tudi Evropska centralna banka (v nadaljnjem besedilu: ECB).

ECB je v svojih mnenjih z dne 24. julija 2024[1] in dne 2. septembra 2025[2] o ustavnem zakonu o gotovini kot zakonitem plačilnem sredstvu in dostopu do gotovine (CON/2024/26 in CON/2025/26) zapisala, da ima gotovina še vedno zelo pomembno vlogo v družbi in njena uporaba je močno razširjena v celotni populaciji. Zmožnost plačevanja z gotovino ostaja pomembna zlasti za tiste prebivalce, ki iz različnih upravičenih razlogov za plačila raje uporabljajo fizični denar kot druge plačilne instrumente ali nimajo dostopa do bančnega sistema in elektronskih plačilnih sredstev. Te skupine ne vključujejo le starejših ljudi, pač pa tudi invalide, priseljence, socialno ranljive ljudi, mladoletnike in druge, ki imajo omejen dostop do digitalnih plačilnih storitev ali pa ga sploh nimajo. Gotovina je na splošno kot plačilni instrument uporabna tudi zato, ker je splošno sprejeta in olajšuje nadzor nad potrošnikovo porabo. Trenutno je tudi edini plačilni instrument, ki vsakomur omogoča takojšnjo poravnavo plačilne transakcije v centralnobančnem denarju, kar koristi plačnikom in prejemnikom plačil, pri tem pa je zagotovljena zasebnost. Gotovina ima lahko pomembno vlogo v primeru motenj v plačilnem sistemu in je odporna proti kibernetskemu kriminalu. Gotovina ima tudi pomembno vlogo kot hranilec vrednosti. Razpoložljivost in dostopnost gotovine ter njena vloga nadomestne rešitve v primeru motenj v elektronskih plačilnih sistemih prispevajo k zaupanju v finančni sistem, ki je pomemben za nemoteno delovanje denarne politike.

V mnenjih je ECB poudarila, da je bistveno, da **vse države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da kreditne institucije in podružnice, ki poslujejo na njihovem ozemlju, omogočajo ustrezen dostop do gotovinskih storitev.** ECB je med drugim tudi izpostavila, da je pojem »zakonito plačilno sredstvo« kot plačilno sredstvo, izraženo v enoti valute, obravnavalo Sodišče Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: Sodišče) in sprejelo sodbo v združenih zadevah C-422/19 in C-423/19[3]. Sodišče je zlasti pojasnilo, da pojem »zakonito plačilno sredstvo« pomeni, da tega plačilnega sredstva na splošno ni mogoče zavrniti pri izpolnitvi dolga, izraženega v isti denarni enoti, z nominalno vrednostjo, s čimer se doseže razbremenitev plačilne obveznosti. Pri pojasnjevanju pojma »zakonito plačilno sredstvo« v skladu s pravom EU je Sodišče upoštevalo Priporočilo Komisije 2010/191/EU[4], ki vsebuje koristne smernice za razlago ustreznih določb prava Unije. V 1. točki Priporočila 2010/191/EU je navedeno, da bi moralo, kjer obstaja obveznost plačila, za evrobankovce in evrokovance kot zakonito plačilno sredstvo veljati (I.) obvezno sprejetje teh bankovcev in kovancev, (II.) njihovo sprejetje s polno nominalno vrednostjo in (III.) razrešitev od plačilnih obveznosti. **Po mnenju Sodišča to kaže, da pojem »zakonito plačilno sredstvo« med drugim zajema načelno obveznost sprejemanja evrobankovcev in evrokovancev za plačilo,**

vendar pa lahko države članice to obveznost ob upoštevanju razlogov javnega interesa načeloma omejijo, pri čemer morajo biti take omejitve sorazmerne z zastavljenim ciljem v javnem interesu.

Sodišče je v sodbi namreč zapisalo: *»Člen 128(1), tretji stavek, PDEU, člen 16, prvi odstavek, tretji stavek, Protokola št. 4 o Statutu Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke ter člen 10, drugi stavek, Uredbe Sveta (ES) št. 974/98 z dne 3. maja 1998 o uvedbi eura je treba razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki izključuje možnost, da se plačilna obveznost, ki jo naložijo javni organi, izpolni z eurobankovci, če, prvič, ni niti namen niti učinek te ureditve določitev pravne ureditve statusa teh bankovcev kot zakonitega plačilnega sredstva, drugič, če ne vodi k pravni ali dejanski odpravi navedenih bankovcev, zlasti s preprečitvijo možnosti, da se plačilna obveznost na splošno izpolni s tako gotovino, tretjič, če je bila sprejeta ob upoštevanju razlogov v javnem interesu, četrtič, če je omejitev gotovinskih plačil, ki jo vsebuje ta ureditev, primerna za uresničitev zastavljenega cilja v javnem interesu, in petič, če ne presega tega, kar je nujno za njegovo uresničitev, tako da so na voljo drugi zakoniti načini izpolnitve plačilne obveznosti.«*.

ECB je tudi izpostavila, da je Sodišče pojasnilo, da je pojem »zakonito plačilno sredstvo« pojem prava EU, ki ga je treba v vsej EU razlagati avtonomno in enotno. Sodišče je pojasnilo, da prvi odstavek 128. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C št. 202 z dne 7. 6. 2016; v nadaljnjem besedilu: PDEU)[5], določa, da so bankovci, ki jih izdajata ECB in nacionalne centralne banke, zakonito plačilno sredstvo v EU ter da 133. člen PDEU zakonodajalcu EU omogoča, da določi ukrepe, potrebne za uporabo evra kot enotne valute, saj je samo zakonodajalec EU pooblaščen, da natančneje določi pravno ureditev statusa evrobankovcev in evrokovancev kot zakonitega plačilnega sredstva, če se izkaže, da je to potrebno za uporabo evra kot enotne valute. Poleg tega izključna pristojnost zakonodajalca EU izključuje vsakršno pristojnost držav članic na tem področju, razen če delujejo na podlagi pooblastila EU ali za izvajanje aktov EU. V Sloveniji prav tako Zakon o uvedbi eura (Uradni list RS, št. 114/06; v nadaljnjem besedilu: ZUE)[6] v prvem odstavku 3. člena določa, da se v Republiki Sloveniji kot zakonito plačilno sredstvo uporabljajo bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro. To potrošnikom zagotavlja splošno pravico do plačevanja z evrsko gotovino za razliko od negotovinskih plačil, kjer taka splošna obveznost ne obstaja, razen če je predpisana s področnimi zakoni.

Poleg navedenega je Evropska komisija (v nadaljnjem besedilu: EK) 28. junija 2023 z namenom ureditve statusa evrogotovine kot zakonitega plačilnega sredstva v sekundarni pravni ureditvi EU in ohranitve možnosti gotovinskega plačevanja v prihodnje objavila predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu[7]. Ta predlog določa pravila, ki bodo tudi v prihodnje zagotavljala dostop do gotovine in obveznost njenega sprejemanja.

Ker sprejem novega 74.a člena Ustave RS sam po sebi še ne zagotavlja neposredne in celovite uresničitve te pravice v praksi in ker ustavna določba izrecno določa, da se pravica izvršuje v skladu z zakonom, je bil pripravljen predlog izvedbenega zakona, ki določa pravila glede uporabe gotovine, to je njenega sprejemanja in dostopnosti. Namen zakona je natančneje določiti, kje in pod kakšnimi pogoji se omogoči gotovinsko poslovanje, zagotoviti dostop do gotovinskih storitev ter pod katerimi pogoji so dopustne razumne in sorazmerne izjeme od zagotavljanja obveznosti sprejemanja gotovine. Kot je v svojem mnenju že poudarila ECB, je Republika Slovenija kot članica EU in evrskega območja vezana na pravni red EU, zlasti na zakonodajno ureditev monetarne politike in statusa evra kot zakonitega plačilnega sredstva, zato naj bi izvedbeni zakon pravico do uporabe gotovine uredil na način, ki je skladen s pravom EU, sodno prakso Sodišča EU ter stališči ECB.

Ocena glede sprejemanja gotovine na prodajnih mestih v Sloveniji je po mnenju predlagatelja zakona dobra in zadostna. V zadnjem času se je sicer povečalo število prijav o nesprejemanju gotovine na Tržni inšpektorat Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: TIRS), ki so se nanašale predvsem na upravljalce parkirišč, ki ne omogočajo plačila parkirnine z gotovino na parkirnem avtomatu oziroma je ta mogoča v drugi stavbi ali na drugi lokaciji, na prodajalce, ki so svojo ponudbo razširili na prodajo preko avtomatov, ki ne sprejemajo evrobankovcev in evrokovancev in katerih namen je omogočiti dostop do določenih izdelkov 24 ur na dan, ter na avtomatizirane bencinske črpalke, kjer je omogočeno plačilo zgolj s kartico.

Navedeni primeri kažejo na potrebo po jasnejši zakonski določitvi splošnega pravila sprejemanja gotovine in dopustnih izjem od tega pravila. Pri prodajnih mestih brez osebja je treba upoštevati njihove posebne tehnične in organizacijske značilnosti, zato predlog zakona za taka prodajna mesta določa posebno izjemo od obveznosti sprejemanja gotovine, pri čemer ohranja obveznost sprejemanja gotovine pri parkomatih in prodajnih avtomatih, ki omogočajo posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa.

Ker naj bi bil namen ustavne spremembe tudi preventivne narave, da prepreči morebitno prihodnje nesorazmerno omejevanje ali odpravo gotovinskega poslovanja, predlog zakona jasno določa tudi merila **za dostopnost gotovine in osnovnih plačilnih storitev** v obliki gotovinskih točk.

Trenutna ocena stanja glede dostopnosti gotovine je, da je ta še vedno relativno dobro dostopna večini prebivalstva, vendar je v zadnjih 15 letih opažen trend ukinjanja bankomatov in zapiranja bančnih poslovalnic po Sloveniji. Razlogi za krčenje mrež poslovalnic in bankomatov bank v preteklosti so bili v sanaciji in konsolidaciji slovenskega bančnega sektorja, v zadnjih letih pa v preusmeritvi strank iz poslovalnic na digitalne kanale, zaradi vse večje digitalizacije plačilnih storitev in konkurenčnosti na tem področju.

Po podatkih Banke Slovenije se gotovinska infrastruktura v Sloveniji od leta 2011 naprej krči. Od vrha v letu 2011 (1.845 bankomatov in 675 bančnih poslovalnic) se je število bankomatov zmanjšalo za slabih 30 %, število poslovalnic kreditnih institucij pa za približno 45 %, in sicer je bilo krčenje mreže najbolj izrazito zunaj večjih urbanih središč. Pri tem je optimizacija gotovinske infrastrukture v določenem delu tudi posledica konsolidacije bančnega sektorja v Sloveniji (na primer združitve nekaterih bank).

Konec leta 2025 so bili v Sloveniji 1.304 bankomati kreditnih institucij in neodvisnih ponudnikov bankomatov. Ob upoštevanju podatka, da je 1. januarja 2026 v Sloveniji živelo 2.135.107 prebivalcev (vir: SURS), to pomeni 61,1 bankomata na 100.000 prebivalcev. Konec leta 2025 je bilo v Sloveniji 368 poslovalnic kreditnih institucij, od tega 6 brezgotovinskih, in 452 poštnih poslovalnic, od katerih je bilo 158 pogodbenih pošt. To glede na število prebivalcev na začetku leta 2026 pomeni 17,0 bančnih poslovalnic na 100.000 prebivalcev oziroma 38,1 bančnih in poštnih poslovalnic na 100.000 prebivalcev. Konec leta 2025 je imelo 91 % prebivalcev dostop do gotovine znotraj 5 kilometrov po cesti. Prav tako je cilj zakona postopno povečati delež prebivalstva, ki ima dostop do gotovinske točke po cestni razdalji do 5 kilometrov, na 95 %, pri čemer do 31. decembra 2029 velja prehodni prag 91 %. Vsa naselja z več kot 3.000 prebivalci, ki jih je bilo 1. januarja 2026 75, imajo vsaj eno bančno ali poštno poslovalnico, ki je od centra naselja oddaljena največ 5 kilometrov po cesti. Prav tako ima 164 od 165 naselij, ki so imela 1. januarja 2026 več kot 1.000 prebivalcev, vsaj en bankomat, ki je od centra naselja oddaljen največ 5 kilometrov po cesti. Med 212 občinami pa jih je 211 imelo vsaj eno gotovinsko točko. Pri tem navedeni podatek ne razlikuje med gotovinskimi točkami in alternativnimi gotovinskimi točkami, katerih zagotavljanje je odvisno od poslovne odločitve posameznega ponudnika blaga ali storitev in torej ni nujno trajno. Zgolj splošna geografska pokritost na ravni celotne Slovenije zato ne zagotavlja nujno tudi stabilne in trajne dostopnosti gotovine v vsaki posamezni samoupravni lokalni skupnosti.

Dostopnost gotovine ni pomembna le za potrošnike, temveč tudi za ponudnike blaga ali storitev, ki pri svojem poslovanju sprejemajo gotovino. Ti morajo imeti na razumen in učinkovit način omogočen zlasti polog gotovinskega iztržka ter po potrebi dvig gotovine, potrebne za opravljanje njihove dejavnosti. Predlagatelj zato ocenjuje, da mora ureditev dostopnosti osnovnih plačilnih storitev poleg potreb prebivalstva upoštevati tudi potrebe ponudnikov blaga ali storitev.

Pri zagotavljanju ustrezne geografske dostopnosti osnovnih plačilnih storitev je poleg mreže bankomatov in poslovalnic kreditnih institucij smiselno upoštevati tudi druge obstoječe oziroma alternativne oblike dostopa do gotovine. Pomembno vlogo lahko pri tem opravlja mreža poštnih poslovalnic, če se v njih zagotavljajo osnovne plačilne storitve, ter prodajna mesta, na katerih se zagotavlja storitev dviga gotovine brez nakupa. Vključevanje takšnih oblik dostopa lahko zlasti na območjih z manjšo gostoto bančne infrastrukture dopolnjuje mrežo klasičnih gotovinskih točk.

Za dejansko dostopnost osnovnih plačilnih storitev ni pomembna le geografska bližina gotovinske točke, temveč tudi cenovna dostopnost storitev. Nadomestila za osnovne storitve dviga in pologa gotovine lahko zlasti ob zmanjševanju števila poslovalnic in bankomatov zmanjšujejo dejansko možnost njihove uporabe. Predlagatelj zato ocenjuje, da je treba poleg geografske dostopnosti zagotoviti tudi primeren standard cenovne dostopnosti osnovnih gotovinskih plačilnih storitev za potrošnike.

Z vidika odpornosti plačilnega sistema je pomembno tudi, da je dostop do gotovine v zadostnem obsegu zagotovljen v primeru večjih operativnih motenj, izrednih dogodkov ali motenj elektronskih plačilnih sistemov. Upravljanje operativnih tveganj in neprekinjenost poslovanja kreditnih institucij ter subjektov, ki izvajajo prevoz in varovanje gotovine ter drugih vrednostnih pošiljk, urejajo predpisi s področja bančništva in zasebnega varovanja, zato jih predlog zakona ne ureja. Morebitne dodatne zahteve glede oskrbe z gotovino v izrednih razmerah je primerneje urediti v zakonu, ki ureja zasebno varovanje.

Ob pobudi in želji po ohranitvi plačevanja in dostopa do gotovine pa nezadržna digitalna preobrazba gospodarstva preoblikuje inovacije in poslovne modele, vključno s finančnimi storitvami. Kot je navedeno v *Strategiji EU za digitalne finance,*[8] je prihodnost financ digitalna: potrošniki in podjetja do finančnih storitev vse bolj dostopajo digitalno, inovativni udeleženci na trgu uporabljajo nove tehnologije, obstoječi poslovni modeli pa se spreminjajo. Vse več plačil v trgovinah je digitalnih in brezstičnih, spletni nakupi (e-trgovina) pa so v zadnjih letih znatno narasli. Plačevanje je manj vidno in vse bolj nematerializirano, vloga posrednikov pri tem pa se zmanjšuje.

Kljub valu inovacij večina novih digitalnih rešitev za plačila še vedno temelji na tradicionalnih karticah in bančnih nakazilih. Te ponujajo tako uveljavljene banke in nebančni ponudniki plačilnih storitev, ki izdajajo plačilne kartice, med njimi tudi ponudniki tehnološko pogojenih finančnih inovacij (tako imenovani FinTech) ter tehnološki velikani (tako imenovani BigTech). Ponudniki plačilnih storitev vse bolj razvijajo nove načine za izvedbo plačil in poleg plačevanja z mobilnim telefonom omogočajo tudi plačevanje z nosljivimi pametnimi napravami. Z digitalizacijo in vse večjo naklonjenostjo potrošnikov digitalnim rešitvam se brezgotovinske transakcije hitro širijo.

V *Strategiji za mala plačila* iz leta 2020[9] je EK vizijo trga evropskih malih plačil opisala kot trg, kjer državljani in podjetja v Evropi uživajo prednosti širokega in raznovrstnega nabora zelo kakovostnih plačilnih rešitev, ki jih podpira konkurenčni in inovativni trg plačil ter temeljijo na varni, učinkoviti in dostopni infrastrukturi. Ob tem imajo na razpolago konkurenčne domače in vseevropske plačilne rešitve, ki krepijo gospodarsko in finančno suverenost Evrope.

Strategija za mala plačila temelji na štirih ključnih tesno povezanih stebrih:
1. digitalne rešitve za takojšnja plačila z vseevropskim dosegom,
2. inovativni in konkurenčni trgi malih plačil,
3. učinkoviti in povezljivi (interoperabilni) sistemi malih plačil ter druga podporna infrastruktura,
4. učinkovita mednarodna plačila, vključno z nakazili.

EK je med strateškimi ukrepi prvega stebra poudarila izboljšanje sprejemanja digitalnih plačil in zagotavljanje dostopnosti denarja centralne banke. Po mnenju EK je pandemija covida-19 razkrila pomen širokega sprejemanja digitalnih plačil pri trgovcih. Sedanje stanje sprejemanja digitalnih plačil se med državami EU močno razlikuje. Še vedno je veliko subjektov (trgovcev, javnih uprav, bolnišnic, ponudnikov javnega prevoza), ki ne sprejemajo digitalnih plačil. EK pričakuje, da bodo države članice v prihodnjih letih preučile in odpravile razloge za nesprejemanje digitalnih plačil ter spodbujale trgovce k njihovi uporabi, vključno z brezstičnimi plačili. Prav tako naj javne ustanove opremijo s terminali za digitalna plačila.

Glede dostopnosti gotovine in sprejemanja gotovine je EK v strategiji za mala plačila zapisala, da je to edina oblika denarja, s katero lahko posamezniki neposredno razpolagajo, in bi kot taka morala ostati široko dostopna ter sprejeta. V zadnjih letih se uporaba negotovinskih plačilnih sredstev v Evropi nenehno povečuje, a gotovina še vedno ostaja prevladujoče plačilno sredstvo v evrskem območju.

Po podatkih iz študije ECB SPACE[10] je bila leta 2024 gotovina uporabljena v 52 % transakcij na prodajnih mestih v evrskem območju. Pri tem se uporaba evrske gotovine zelo razlikuje med državami. V državah,

kot so Malta (67 %), Slovenija (64 %) in Avstrija (62 %), se v več kot 60 % opravljenih transakcij na prodajnih mestih uporablja gotovina. Nasprotno se na Nizozemskem (22 %) in Finskem (27 %) gotovina uporablja pri manj kot tretjini transakcij na prodajnih mestih. Na splošno so potrošniki v evrskem območju zadovoljni z dostopom do gotovine, saj jih večina meni, da je enostavno priti do bankomata ali banke in dvigniti gotovino. Tudi glede dostopnosti gotovine Slovenija skupaj z Avstrijo dosega najboljše rezultate med državami evrskega območja. Hkrati je pandemija covida-19 pospešila prehod na elektronska plačila in spletne nakupe. Delež spletnih plačil v vsakodnevnih plačilih potrošnikov se od leta 2019, ko je bil le 6-odstoten, znatno povečuje in je leta 2024 dosegal 21 %. Pri nakupih na prodajnih mestih je bil delež kartičnih plačil med vsemi plačilnimi instrumenti leta 2024 za pet odstotnih točk večji kot v 2022 in je bil 39-odstoten. Plačilne kartice med potrošniki veljajo za hitrejše in enostavnejše za uporabo ter zmanjšujejo potrebo po nošenju velikih količin gotovine. Po vrednosti plačil plačila s plačilnimi karticami predstavljajo večji delež kot plačila z gotovino in so najpogosteje uporabljeno plačilno sredstvo za večja plačila.

Razpoložljivost gotovine po državah se je zato v zadnjih letih zmanjšala. **EK in ECB se zavzemata tako za uvajanje digitalnih plačil, da bi potrošnikom zagotovili večjo izbiro pri plačevanju, kot za nadaljnje ohranjanje evrske gotovine kot zakonitega plačilnega sredstva.**[11]

Študija o novih digitalnih plačilnih metodah iz leta 2022,[12] ki jo je naročila ECB, obravnava tudi plačilne navade v Sloveniji. Najpogosteje uporabljena plačilna sredstva v Sloveniji so gotovina ter debetne in kreditne kartice za vsakodnevne transakcije. Gotovina se na splošno uporablja za manjše nakupe, plačevanje s karticami pa za večje nakupe. Gotovina je bolj priljubljena pri osebah, starejših od 65 let, medtem ko mlajše starostne skupine gotovino uporabljajo le, če drugi načini plačevanja niso na voljo. Mlajše starostne skupine uporabljajo kreditne kartice (neposredno ali po PayPalu) za spletno nakupovanje, medtem ko starejši od 65 let kreditnih kartic na spletu raje ne uporabljajo. Na prodajnih mestih tehnološko spretni uporabniki redko uporabljajo gotovino in raje plačujejo v mobilnih aplikacijah oziroma denarnicah, kot so Apple Pay, Google Pay in Valu Moneta. V Sloveniji se večina rednih mesečnih računov plačuje v spletnem bančništvu in v direktnih obremenitvah. Pandemija covida-19 je tudi pri plačevanju plačilnih nalogov spodbudila večjo uporabo spletnega in mobilnega bančništva v vseh starostnih skupinah, kljub temu pa nekateri starejši prebivalci položnice še vedno raje plačujejo osebno in ne na spletu.

Glavni načini plačevanja, ki jih ponujajo trgovci v Sloveniji, so gotovina, plačilne kartice, PayPal in bančna nakazila za spletne transakcije. Trgovci cenijo sistem PayPal, ker je enostaven tako za stranke kot zanje. Kreditne kartice so prav tako priljubljene pri trgovcih, saj imajo po njihovem mnenju nizke bančne provizije in omogočajo plačilo na obroke. Vendar je po njihovem mnenju slabost kreditnih kartic čas, potreben, da prejmejo plačilo. Trgovci menijo, da se lahko za višino kartičnih provizij pogajajo z bankami zaradi konkurence med ponudniki plačilnih storitev, plačila provizij pa ne vidijo kot glavno oviro za uvedbo novih plačilnih metod. Na splošno so zadovoljni s svojimi plačilnimi metodami in nimajo posebnih predlogov za izboljšave. Trgovci v Sloveniji so prepoznali trend povečevanja digitalnih plačil, vendar menijo, da bodo kartična plačila v fizični obliki pomembna vsaj še nekaj časa.

Podobno potrjuje *Analiza trga plačil v Sloveniji* s konca leta 2022,[13] izvedena z namenom opredelitve strateških pobud v okviru Nacionalnega sveta za plačila (v nadaljnjem besedilu: NSP). NSP, ki deluje od leta 2013, je Banka Slovenije ustanovila kot strateško posvetovalno skupino deležnikov trga plačil v Sloveniji. Navedena analiza je pokazala, da je gotovina prevladujoči način plačila pri večini slovenskih potrošnikov. Gotovina se najpogosteje uporablja za plačila nižjih vrednosti, kartice pa večinoma za plačilo večjih nakupov.

Ključni povzetki analize so:
- 25 % trgovcev s fizičnimi trgovinami ne omogoča plačila s karticami na prodajnih mestih;
- 35 % trgovcev s fizičnimi trgovinami ponuja možnost takojšnjih ali mobilnih plačil (na primer flik P2M, m-Bills, valu);
- mikro in mali trgovci redkeje sprejemajo elektronska plačila na svojih prodajnih mestih kot srednji in veliki trgovci. Podoben trend je opazen pri ponudnikih storitev (na primer pri serviserjih, v frizerskih salonih), ki manj verjetno sprejemajo elektronska plačila v primerjavi s trgovci, ki prodajajo izdelke;

- 69 % trgovcev meni, da je gotovina najbolj stroškovno učinkovit način plačila. Potrdili so, da to velja tudi ob upoštevanju posrednih stroškov (na primer prevoza, prevar). V primerjavi z gotovino elektronska plačila po njihovem mnenju prinašajo višje stroške;
- kadar potrošniki pri trgovcih, ki sprejemajo le gotovino, ne morejo plačati z njo (na primer nimajo dovolj gotovine ali trgovec nima drobiža), je stopnja nezaključenih nakupov štirikrat višja kot pri drugih plačilnih možnostih, kar lahko povzroči izgubo prihodka za trgovce;
- za 77,7 % potrošnikov je pomembno, da lahko na fizičnih prodajnih mestih izbirajo med različnimi načini plačevanja. Kar 78,6 % jih meni, da bodo čez pet let za plačila na prodajnih mestih večinoma uporabljali elektronske metode;
- gotovino 23 % potrošnikov uporablja največ dvakrat mesečno, kar nakazuje, da jo vidijo kot nadomestni način plačila, uporabljen le, ko elektronska plačila niso na voljo.

Zadnje ugotovitve potrjujejo, da plačilni ekosistem postaja vse bolj digitalen, kar povečuje zavedanje potrošnikov in trgovcev o prednostih elektronskih plačil, predvsem takojšnjih in mobilnih. Digitalna plačila, ki vključujejo elektronsko izmenjavo sredstev ob uporabi mobilnih naprav ali digitalnih poti, krepijo gospodarsko rast z omogočanjem dostopa do plačilnih storitev, spodbujanjem porabe in olajševanjem mednarodne trgovine. V EU se je vrednost digitalnih plačil pri prodaji na drobno med letoma 2017 in 2023 podvojila in presegla bilijon evrov letno.[14]

Zaradi prednosti, ki jih ponujajo takojšnja plačila, EU močno poudarja razvoj vseevropske rešitve za takojšnja plačila za zagotavljanje učinkovitih rešitev in krepitev suverenosti trga plačil. Tudi v Sloveniji obstaja medbančna lokalna shema takojšnjih plačil Flik, ki s pomočjo pametnega telefona omogoča brezplačna nakazila med uporabniki različnih slovenskih bank in se lahko uporablja kot plačilno sredstvo pri številnih trgovcih. Ključna prednost takojšnjih plačil za potrošnike je hitra izvedba plačila (v nekaj sekundah) ne glede na čas plačila, kot so lahko na primer vikendi, večeri ali prazniki. Prav tako prejemnik skoraj takoj prejme sredstva na svoj račun. Enak pozitivni učinek velja za trgovce, saj sprejemanje takojšnjih plačil ugodno vpliva na njihovo upravljanje likvidnosti.

V Sloveniji uporaba mobilnih in takojšnjih plačil na prodajnih mestih še ni zelo razširjena. Razlog za to je lahko nezadostna seznanjenost potrošnikov in trgovcev s prednostmi in dodano vrednostjo teh možnosti, zaradi česar se pogosto zatekajo k tradicionalnemu plačevanju z gotovino.

Ponudniki blaga ali storitev imajo danes na voljo več načinov za sprejemanje elektronskih plačil, ki se razlikujejo po potrebni opremi, zahtevnosti vzpostavitve in stroških. Na fizičnih prodajnih mestih je še vedno najpogostejši klasični POS-terminal, na katerem kupec plača s plačilno kartico ali mobilnim telefonom. POS-terminali slovenskih bank praviloma omogočajo tudi plačilo s Flikom. Ponudnik pri tem običajno plačuje mesečno najemnino in provizijo od vsakega plačila, ki jo dogovori z banko.

Uveljavile so se tudi preprostejše rešitve. Pri rešitvi SoftPOS postane plačilni terminal kar pametni telefon ali tablica ponudnika z nameščeno aplikacijo. Pri rešitvi mPOS pa se telefon poveže z majhnim čitalcem kartic. Obe rešitvi praviloma nimata mesečne naročnine, ponudnik plača le provizijo od izvedenih plačil. Zato sta primerni zlasti za manjše ponudnike, obrtnike in prodajo na terenu. Najenostavnejša za ponudnika so takojšnja plačila Flik. Sprejema jih lahko na POS-terminalu, z brezplačno aplikacijo Flik POS ali s statično Flik QR kodo, ki jo ustvari na spletni strani flik.si in natisne. Kupec kodo poskenira s telefonom in potrdi plačilo, denar pa je na računu ponudnika v nekaj sekundah. Za statično QR kodo ponudnik ne potrebuje ne naprave ne dodatne pogodbe z banko. Podobno enostavno je plačilo z UPN QR kodo na računu, ki jo kupec poskenira v mobilni banki.

Pri spletni prodaji ponudnik potrebuje povezavo s plačilnim prehodom. Najpogostejše je plačilo s plačilno kartico, vse pogostejša pa so plačila z mobilnimi denarnicami (npr. Apple Pay in Google Pay) in s Flikom. Ponudnik brez spletne trgovine lahko kupcu pošlje plačilno povezavo po elektronski pošti ali SMS. Še vedno sta razširjena tudi plačilo po predračunu in po povzetju, nekateri trgovci pa ponujajo tudi PayPal in plačilo na obroke.

Stroški za ponudnika se precej razlikujejo. Klasični POS-terminal ima fiksne mesečne stroške ne glede na promet, zato je manj primeren za ponudnike z malo elektronskimi plačili. Pri rešitvah SoftPOS in mPOS

fiksnih stroškov praviloma ni, provizija pa znaša približno od 1 do 2 odstotka vrednosti plačila. Pri statični Flik QR kodi in UPN QR kodi ponudniku nastane le običajno nadomestilo banke za priliv na račun. Za potrošnika sta plačilo s kartico in s Flikom praviloma brez dodatnih stroškov in hkrati najenostavnejša, saj zadošča kartica ali telefon.

ECB je decembra 2022 objavila študijo o stroških plačil malih vrednosti,[15] v kateri je preučila stroške na enoto posameznih načinov plačila in družbene stroške plačil od leta 2013 v devetih državah EU. Ugotovitve kažejo, da je stroškovna učinkovitost plačilnih metod odvisna od plačilnih navad potrošnikov in želenih izbir trgovcev v posamezni državi. Pogostejše ko je plačilo s plačilnim instrumentom, večja je možna donosnost fiksne naložbe. Pri plačilnih karticah je običajno velik delež fiksnih stroškov, ki so posledica naložb v infrastrukturo (na primer v informacijske sisteme in kartične terminale), ki zahtevajo veliko virov. Ko so enkrat te naložbe že izvedene, so dodatni stroški, ki nastanejo zaradi obdelave plačil, običajno nizki. Nasprotno pa ima gotovina običajno večji delež variabilnih stroškov, saj obdelava gotovine vključuje veliko dela, ročnega upravljanja in surovin za tiskanje, vendar pa zahteva manjše naložbe v infrastrukturo. Povečanje števila kartičnih plačil bo povzročilo znatno zmanjšanje stroškov na enoto, saj se lahko sorazmerno visoki (fiksni) stroški razvoja infrastrukture porazdelijo na večje število transakcij. Povečanje števila gotovinskih plačil pa bo v manjši meri spremenilo stroške na enoto tega načina plačevanja. V državah, kot sta Danska in Nizozemska, kjer so elektronska plačila pogostejša, so stroški debetnih kartic na enoto najnižji, v državah, kjer prevladuje plačevanje z gotovino, pa so stroški na enoto gotovine najnižji. Delitev stroškov na fiksne in variabilne je ključna za razumevanje ekonomij obsega. Pri elektronskih plačilih stroški na enoto upadajo z večjim številom transakcij zaradi višjih fiksnih stroškov, medtem ko pri gotovini, ki ima nižje osnovne fiksne stroške, ekonomije obsega manj vplivajo na znižanje stroškov. Podatki kažejo, da stroški debetnih kartic na enoto z rastjo uporabe upadajo hitreje kot stroški gotovine, ki se le rahlo znižujejo ali ostajajo nespremenjeni.

Plačilni račun je postal nujen pogoj za sodelovanje posameznika v sodobnem gospodarskem in socialnem okolju. Prejem plač, pokojnin, socialnih transferjev in drugih rednih prejemkov ter uporaba osnovnih plačilnih storitev danes praviloma potekata prek plačilnega računa. Veljavna ureditev v Zakonu o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (Uradni list RS, št. 7/18, 9/18 – popr., 102/20, 113/24 in 17/25 – ZPPDFT-2B) že zagotavlja pravico do osnovnega plačilnega računa. Namen te pravice je zagotavljanje finančne vključenosti tako za ljudi z rednimi prejemki kot tudi za tiste, ki zaradi različnih razlogov nimajo računa. Potrošnik lahko takšen osnovni plačilni račun odpre pri katerikoli banki ali hranilnici, pri zavrnitvi odprtja transakcijskega računa pa mora banka potrošnika obvestiti o možnosti odprtja osnovnega plačilnega računa.

Osnovni plačilni račun po veljavni ureditvi je namenjen predvsem potrošnikom, ki nimajo odprtega transakcijskega računa in zakonito prebivajo v Evropski uniji, vključno z upravičenci do denarne socialne pomoči ali varstvenega dodatka, potrošniki brez stalnega naslova, prosilci za azil ter osebami, ki jim dovoljenje za prebivanje ni bilo odobreno, vendar njihov izgon iz pravnih ali dejanskih razlogov ni mogoč. Gre torej za institut, ki je primarno usmerjen v preprečevanje finančne izključenosti posebej ranljivih ali ostalih skupin, Banka Slovenije pa določa najvišjo dopustno višino nadomestila za vodenje takšnega računa.

Pregled nadomestil kreditnih institucij v Republiki Sloveniji kaže, da potrošniki za vodenje plačilnega računa, izdajo debetne kartice in izvrševanje osnovnih plačilnih transakcij skupaj plačujejo letna nadomestila, ki se med posameznimi institucijami razlikujejo. Ker je prejem plač, pokojnin in socialnih transferjev danes neposredno vezan na plačilni račun, navedeni stroški dejansko bremenijo vse kategorije upravičencev, vključno z osebami z nizkimi dohodki, upokojenci in drugimi ranljivimi skupinami.

Obstoječa ureditev v Sloveniji pa ne zagotavlja brezplačnega dostopa do osnovnih plačilnih storitev za širši krog potrošnikov, ki plačilni račun uporabljajo za prejemanje rednih prejemkov. Kljub temu da je uporaba plačilnega računa v praksi nujna za prejemanje plač, pokojnin in socialnih transferjev, potrošniki še naprej nosijo stroške njegove uporabe. To lahko predstavlja trajno finančno breme, zlasti za gospodinjstva z nižjimi dohodki in ranljive skupine prebivalstva.

Predlog zakona zato uvaja tudi pravico do brezplačnega paketa plačilnih storitev za potrošnike, ki na plačilni račun prejemajo ali bodo prejemali redne prejemke ter dodatne zaščitne ukrepe za upokojence in ranljive skupine. Predlagana ureditev ne nadomešča obstoječega instituta osnovnega plačilnega računa, temveč ga dopolnjuje z uvedbo širšega socialnega standarda dostopnosti osnovnih plačilnih storitev. Določbe glede brezplačnega paketa se bodo pod pogoji, določenimi s tem zakonom, smiselno uporabljale tudi za Pošto Slovenije, kadar bo ta neposredno izvajala plačilne storitve.

[1] Mnenje Evropske centralne banke z dne 24. julija 2024 o ustavnem zakonu o gotovini kot zakonitem plačilnem sredstvu in dostopu do gotovine
[2] Mnenje Evropske centralne banke z dne 2. septembra 2025 o ustavnem zakonu o pravici do uporabe gotovine (CON/2025/26)
[3] eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62019CJ0422%%AMP%%from=SL
[4] Priporočilo Komisije z dne 22. marca 2010 o področju uporabe in učinkih, ki jih imajo eurobankovci in eurokovanci kot zakonito plačilno sredstvo
[5] eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL
[6] Uradni list RS – 114/2006, Uredbeni del
[7] eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0364
[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0591
[9] IMMC.COM%282020%29592%20final.SLV.xhtml.1_SL_ACT_part1_v2.docx
[10] Study on the payment attitudes of consumers in the euro area (SPACE) – 2024
[11] V ta namen je EK 28. junija 2023 objavila predlog uredbe o statusu evrske gotovine kot zakonitem plačilnem sredstvu, ki bo urejala tako dostop kot obvezno sprejemanje evrske gotovine v evrskem območju.
[12]
https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/timeline/profuse/shared/pdf/ecb.dedocs220330_report.en.pdf
[13] Strategija_razvoja_trga_plačil_v_Sloveniji_2024–2028.pdf
[14] Posebno poročilo 01/2025: Digitalna plačila v EU.
[15] Costs of retail payments – an overview of recent national studies in Europe.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Osnovni cilj predloga zakona je potrošnikom omogočiti plačevanje z gotovino, potrošnikom in ponudnikom blaga ali storitev zagotoviti dostop do gotovine ter potrošnikom in drugim plačnikom omogočiti plačevanje z različnimi elektronskimi plačilnimi sredstvi na večini prodajnih mest. Zakon bo omogočil izvajanje 74.a člena Ustave RS, ki določa pravico do uporabe gotovine in hkrati uresničevanje Strategije EK za mala plačila ter sledenje smernicam digitalnega razvoja.

Temeljni cilj predloga zakona je tudi zagotoviti brezplačni paket plačilnih storitev za potrošnike, ki na plačilni račun prejemajo ali bodo prejemali redne prejemke, ter odpraviti finančne ovire pri uporabi storitev, ki so danes nujne za prejemanje plač, pokojnin, socialnih transferjev ter štipendij, in izvajanje vsakodnevnih plačil. Brezplačni paket plačilnih storitev bo namenjen zmanjšanju stroškov gospodinjstev, krepitvi finančne vključenosti in preprečevanju finančne izključenosti posameznikov. Določbe o brezplačnem paketu se pod pogoji, določenimi s tem zakonom, smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar ta neposredno izvaja plačilne storitve.

Cilj zakona je tudi okrepiti socialno zaščito upokojencev in ranljivih skupin, povečati pravno varnost in predvidljivost stroškov za potrošnike ter zagotoviti ravnovesje med socialno funkcijo osnovnih plačilnih storitev in konkurenčnim delovanjem bančnega trga. S tem se vzpostavlja sistem, v katerem so osnovne plačilne storitve, potrebne za prejemanje in uporabo rednih prejemkov, v osnovnem obsegu dostopne pod enakimi pogoji vsem upravičencem, upokojencem in ranljivim skupinam pa je zagotovljen razširjeni obseg brezplačnih plačilnih storitev, ob hkratnem zagotavljanju sorazmernosti ukrepov in učinkovitega nadzora nad njihovim izvajanjem.

2.2 Načela

Pri pripravi predloga zakona so bila upoštevana naslednja načela:

Načelo digitalizacije

Upoštevanje smernic digitalnega razvoja in Strategije EK za mala plačila poudarja zavezanost posodobitvi plačilnega ekosistema. Predlog zakona spodbuja uporabo elektronskih plačilnih sredstev, kot so plačilne kartice, kreditna plačila, vključno s takojšnjimi plačili, in elektronski denar, kar odraža prilagajanje tehnološkemu napredku in potrebam sodobnega gospodarstva.

Načelo potrošniške izbire

Osnovno načelo, ki ga zasleduje predlog zakona, je potrošnikom omogočiti izbiro med različnimi plačilnimi sredstvi, ki vključujejo tako gotovino kot elektronska plačilna sredstva. To načelo krepi avtonomijo potrošnikov, saj jim omogoča, da sami izberejo najprimernejši način plačevanja glede na njihove želje in potrebe, s čimer se izboljšujeta uporabniška izkušnja in prilagodljivost na prodajnih mestih.

Predlog zakona potrošnikom ter ponudnikom blaga ali storitev omogoča tudi zadosten in učinkovit dostop do gotovine na celotnem območju Republike Slovenije v skladu z merili, določenimi s tem zakonom, kar dodatno prispeva h krepitvi tega načela.

Načelo gospodarske učinkovitosti

Z zagotavljanjem zadostnega in učinkovitega dostopa do osnovnih plačilnih storitev, ki jih bodo omogočale gotovinske točke za ponudnike blaga ali storitev, se ponudnikom blaga ali storitev omogoča lažji dostop do dviga in pologa gotovine, potrebne za njihovo poslovanje, kar lahko prispeva k stroškovno učinkovitejšemu poslovanju.

Z omogočanjem elektronskih plačil predlog zakona posredno spodbuja gospodarsko rast in učinkovitost, saj digitalna plačila olajšujejo transakcije, zmanjšujejo nezaključene nakupe in izboljšujejo likvidnost trgovcev. S tem se krepi konkurenčnost trga in prispeva k uresničevanju evropskih ciljev krepitve suverenosti plačilnega sistema.

Načelo nevtralnosti

Predlog zakona ohranja možnost uporabe gotovine ter hkrati zagotavlja možnost elektronskega plačevanja. Pri elektronskih plačilih ne predpisuje uporabe posamezne tehnologije ali posameznega elektronskega plačilnega sredstva, temveč ponudniku blaga ali storitev nalaga, da omogoči plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom. S tem se ohranja ravnovesje med gotovinskimi in elektronskimi načini plačevanja ter omogoča prilagajanje tehnološkemu razvoju.

2.3 Poglavitne rešitve

Predlog zakona določa sprejemanje plačil z gotovino na prodajnih mestih in določa izjeme pri tem, predpisuje ukrepe za zagotavljanje dostopnosti osnovnih plačilnih storitev in vzpostavlja pravni okvir, ki ponudnike blaga ali storitev, vključno s ponudniki digitalnih vsebin, zavezuje k sprejemanju vsaj enega elektronskega plačilnega sredstva pri potrošniških plačilih v evrih in pri plačilih subjektov, ki niso potrošniki. Zakon tudi določa pravico potrošnikov, ki na plačilni račun, odprt pri kreditni instituciji, prejemajo ali bodo prejemali redne prejemke, do brezplačnega paketa plačilnih storitev. S tem se Slovenija usmerja tako k posodobitvi plačilnega ekosistema in uskladitvi z evropskimi smernicami digitalizacije, kot tudi k ohranitvi že vzpostavljene pravice do uporabe gotovine in dostopa do osnovnih plačilnih storitev ter sistemsko določa minimalni standard brezplačnih plačilnih storitev, ki zagotavlja dejansko dostopnost temeljnih finančnih funkcij. V nadaljevanju so povzete ključne rešitve zakona.

Predlog zakona je razdeljen na več poglavij. Drugo poglavje zakona ureja sprejemanje plačil z gotovino in predpisuje obveznost sprejemanja gotovine s strani ponudnikov blaga ali storitev na prodajnih mestih v skladu s pravno ureditvijo EU in zakonom, ki ureja uvedbo eura. Če ponudnik blaga ali storitev v svojem

poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, se šteje, da je obveznost izpolnjena, če plačilo z gotovino sprejema najmanj na polovici prodajnih mest. Na prodajnem mestu mora v tem primeru objaviti obvestilo, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino. Pri parkomatih in prodajnih avtomatih, ki omogočajo posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa, je obveznost izpolnjena, če omogočajo plačilo z bankovcem v vrednosti, nižji od 50 evrov. Ponudnik blaga ali storitev za plačilo z gotovino ne sme zaračunati nadomestila. Drugo poglavje določa tudi izjeme od obveznega sprejemanja gotovine v skladu z razlago Sodišča EU glede pojma »zakonitega plačilnega sredstva«, da države članice to obveznost omejijo ob upoštevanju razlogov javnega interesa. Predlog zakona tako določa, da ponudniku ni treba sprejeti plačila z bankovcem v vrednosti 100 evrov ali več, če je vrednost predloženega bankovca očitno nesorazmerna z zneskom, ki ga je treba poravnati, če izjemoma nima na voljo ustreznega drobiža oziroma bi plačilo ogrozilo razpoložljivost drobiža za običajne dnevne transakcije, ter če sta se plačnik in prejemnik plačila pred plačilom dogovorila o drugem načinu plačila. Izjema velja tudi za prodajna mesta brez osebja, razen za parkomate in prodajne avtomate, ki omogočajo posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa. Zakon predvideva izjeme pri uporabi storitev na vozilih javnega potniškega prometa, če je možnost plačevanja z gotovino urejena na drug dostopen način na prodajnem mestu, ki od postajališča ni oddaljeno več kot 5 kilometrov po cesti, pri čemer mora ponudnik javnega potniškega prometa na postajališču zagotoviti informacijo o lokaciji takih prodajnih mest, ter pri prodaji blaga oziroma storitev na daljavo, vključno s spletno prodajo, razen kadar je na prodajnem mestu ponudnika mogoč osebni prevzem in plačilo blaga ali storitve, ali če to izjemo določa drug zakon. Izjema je določena tudi pri izvajanju finančnih storitev, to je storitev, ki so predmet predpisov, ki urejajo trg finančnih instrumentov, investicijske sklade, vzajemne pokojninske sklade in ponudnike storitev v zvezi s kriptosredstvi.

Tretje poglavje ureja dostopnost osnovnih plačilnih storitev, ki jih morajo zagotoviti kreditne institucije z mrežo gotovinskih točk za potrošnike in gotovinskih točk za ponudnike blaga ali storitev. Pri zagotavljanju mreže gotovinskih točk sodeluje tudi Pošta Slovenije, kadar osnovne plačilne storitve zagotavlja neposredno na podlagi dovoljenja za opravljanje plačilnih storitev, sicer pa na podlagi pogodbe s kreditno institucijo. Zakon v prvem poglavju tudi opredeljuje, kaj je gotovinska točka, in katere gotovinske točke so namenjene potrošnikom in katere ponudnikom blaga ali storitev. Obveznosti iz tretjega poglavja zakona veljajo za kreditne institucije s sedežem v Republiki Sloveniji ter podružnice kreditnih institucij s sedežem v drugi državi članici EU ali tretji državi, ki opravljajo bančne in finančne storitve v Republiki Sloveniji, v delu, ki se nanaša na njihovo dejavnost na ozemlju Republike Slovenije.

Tretje poglavje nadalje določa merila za zagotavljanje gotovinskih točk, ki se nanašajo na mrežo in lastnosti bankomatov ter mrežo in lastnosti poslovalnic. Krovno merilo je, da mreža gotovinskih točk za potrošnike vsaj 95 odstotkom prebivalcev Republike Slovenije omogoča dostop do gotovine v razdalji največ 5 kilometrov po cesti, poleg tega pa mora biti na območju vsake samoupravne lokalne skupnosti zagotovljena najmanj ena gotovinska točka za potrošnike, ki ni alternativna gotovinska točka ali mobilna poslovalnica. Merila, ki se nanašajo na bankomate, upoštevajo oddaljenost prebivalstva v naseljih z več kot 1.000 prebivalcev do bankomata ter gostoto bankomatov na 100.000 prebivalcev. Mreža bankomatov mora obsegati najmanj 60 bankomatov na 100.000 prebivalcev na ravni celotne Slovenije. Bankomati kreditnih institucij morajo praviloma delovati neprekinjeno, operativnost celotne mreže bankomatov posamezne kreditne institucije pa mora biti v posameznem koledarskem letu v povprečju najmanj 95-odstotna, pri kreditnih institucijah z manj kot 50 bankomati pa najmanj 90-odstotna. Zakon določa tudi izjeme od zahteve po neprekinjenem delovanju zaradi omejenega poslovnega časa prostora, varnostnih tveganj, višje sile ali kaznivih dejanj. Največ pet odstotkov zahteve glede gostote bankomatov se lahko zagotovi tudi z bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativnimi gotovinskimi točkami.

Poleg tega zakon kot alternativne gotovinske točke določa prodajna mesta, na katerih ponudnik zagotavlja storitev dviga gotovine brez nakupa. Da se prodajno mesto šteje za alternativno gotovinsko točko, mora ponudnik to storitev zagotavljati ves delovni čas, najmanj osem ur dnevno in pet dni v tednu, zagotavljanje storitve mora jasno označiti, prodajno mesto pa mora registrirati pri Banki Slovenije. Banka Slovenije vodi javni register alternativnih gotovinskih točk. Ponudnik mora Banko Slovenije v 15 dneh obvestiti o vsaki spremembi podatkov in o prenehanju zagotavljanja storitve, Banka Slovenije pa iz registra izbriše točko, na kateri se storitev ne zagotavlja več ali ki ne izpolnjuje več pogojev.

Zakon v tretjem poglavju določa tudi mrežo in lastnosti poslovalnic z dvema podobnima meriloma kot pri bankomatih: oddaljenost do poslovalnice in število poslovalnic na 100.000 prebivalcev. Mreža mora zagotavljati, da imajo naselja z več kot 3.000 prebivalci najmanj eno poslovalnico kreditne institucije ali poštno poslovalnico v oddaljenosti največ 5 kilometrov po cesti od centra naselja, ter obsegati najmanj 38 poslovalnic na 100.000 prebivalcev, pri čemer lahko Banka Slovenije ob pomembnem znižanju deleža gotovinskih transakcij v poslovalnicah kreditnih institucij to število zniža, vendar ne pod 30. Poslovalnica v mreži poslovalnic za potrošnike mora v celotnem poslovnem času zagotavljati vse osnovne plačilne storitve, razen v primeru višje sile. Do največ 10 odstotkov mreže poslovalnic za potrošnike posamezne kreditne institucije se lahko zagotavlja z mobilnimi poslovalnicami pod pogoji, določenimi z zakonom. Namen te določbe je zagotoviti prebivalstvu enostaven, zanesljiv in geografsko primeren dostop do osnovnih plačilnih storitev ter zmanjšati ovire pri uporabi teh, spodbujati finančno vključenost in preprečiti izključenost prebivalstva iz bančnega sistema zaradi lokacije ali razpoložljivosti storitev.

S tem namenom tretje poglavje tudi določa omejitev nadomestil, ki jih kreditne institucije zaračunavajo za pologe in dvige evrobankovcev na bankomatih in v poslovalnicah ter pologe in dvige evrokovancev v poslovalnicah. Predlog zakona v zvezi s tem določa, da so dvigi ali pologi evrobankovcev na bankomatu in v poslovalnici kreditne institucije, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun, brezplačni. Kreditna institucija lahko pri dvigu gotovine na bankomatu določi dnevno omejitev, ki ne sme biti nižja od 500 evrov. Za potrošnika sta pri kreditni instituciji, pri kateri ima odprt plačilni račun, brezplačna tudi najmanj dva dviga in dva pologa evrokovancev v koledarskem mesecu v njenih poslovalnicah, če posamezen dvig ali polog ne presega 50 evrokovancev. Nadomestila za plačilne storitve, ki po zakonu niso brezplačne, morajo biti primerna in ne smejo omejevati dostopa potrošnikov do gotovine, Banka Slovenije pa lahko pod pogoji iz zakona določi višino primernega nadomestila. Zahteva po primernosti nadomestil se smiselno uporablja tudi za storitve dviga in pologa gotovine, ki jih Pošta Slovenije izvaja neposredno na podlagi dovoljenja za opravljanje plačilnih storitev, in za storitve, ki jih zagotavljajo ponudniki alternativnih gotovinskih točk.

Četrto poglavje zakona se osredotoča na sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev pri plačilih v evrih. Obveznost velja pri plačilih potrošnikov, pa tudi kadar plačilo v evrih izvede subjekt, ki ni potrošnik. Za ponudnika blaga ali storitev se šteje subjekt vpisa po zakonu, ki ureja vodenje in upravljanje Poslovnega registra Slovenije in posluje s potrošniki ter ima vzpostavljeno prodajno mesto oziroma je ponudnik digitalnih vsebin. V skladu s tem se med ponudnike blaga ali storitev štejejo tudi neposredni in posredni proračunski uporabniki.

Predlog zakona določa, da bodo morali ponudniki blaga ali storitev na prodajnih mestih zagotoviti možnost plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom. Če ponudnik v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, se šteje, da je obveznost izpolnjena, če plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom zagotovi najmanj na enem prodajnem mestu. Ob tem bodo morali na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni jasno označiti, katero elektronsko plačilno sredstvo sprejemajo, v primeru prodaje na daljavo pa morajo takšno obvestilo objaviti na spletni strani ali na drug primeren način, kar zagotavlja preglednost in potrošnikom omogoča informirano izbiro. Ponudnik, ki elektronskih plačilnih sredstev ni dolžan sprejemati na podlagi izjeme iz prvega odstavka 14. člena zakona, mora na enak način objaviti obvestilo, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema.

Predlog zakona ne predpisuje, katero elektronsko plačilno sredstvo mora ponudnik blaga ali storitev sprejemati, zato lahko izbere rešitev, ki najbolj ustreza njegovi dejavnosti, obsegu poslovanja in stroškom. Na fizičnem prodajnem mestu bo obveznost izpolnjena na primer, če bo ponudnik kupcem omogočil plačilo s plačilno kartico na POS-terminalu, na pametnem telefonu ali tablici, ki deluje kot plačilni terminal, ali z majhnim čitalcem kartic, povezanim s telefonom. Obveznost bo izpolnjena tudi, če bo omogočil plačilo s Flikom (na POS-terminalu, v aplikaciji Flik POS ali s statično Flik QR kodo), plačilo z UPN QR kodo na računu, ki jo kupec poskenira v mobilni banki, ali plačilo z bančnim nakazilom, vključno s takojšnjim nakazilom.

Pri prodaji na daljavo, na primer v spletni trgovini, obveznost izpolnjujejo zlasti spletno plačilo s plačilno kartico ali mobilno denarnico, plačilo s Flikom, plačilo prek plačilne povezave, poslane po elektronski pošti ali SMS, in plačilo po predračunu z bančnim nakazilom. Sprejemanje kriptosredstev obveznosti ne

izpolnjuje. Ponudniki, ki elektronskih plačil še ne sprejemajo, lahko obveznost izpolnijo tudi z rešitvami, za katere ne potrebujejo posebne naprave in ki ne povzročajo pomembnih dodatnih stroškov.

Predlog zakona predvideva izjeme, ki upoštevajo različne gospodarske in tehnične okoliščine ponudnikov. Manjši ponudniki, katerih čisti prihodki od prodaje v preteklem poslovnem letu ne presegajo 20.000 evrov, razen neposrednih in posrednih uporabnikov, kot so opredeljeni v zakonu, ki ureja javne finance, ne bodo zavezani zagotavljanju elektronskih plačil. Enaka izjema bo veljala za subjekte v prvem letu poslovanja, kar novoustanovljenim ponudnikom omogoča lažji začetek dejavnosti. Prav tako so izvzeti primeri prodaje blaga ali storitev, pri katerih se izkupiček nameni v dobrodelne, nepridobitne ali neprofitne namene, ter okoliščine, kjer je sprejemanje elektronskih plačil objektivno nemogoče zaradi tehnične neizvedljivosti ali je začasno preprečeno zaradi dokazljivega varnostnega, kibernetskega ali omrežnega incidenta, in sicer le za čas trajanja takega incidenta. Prav tako predlog zakona med izjeme šteje tudi prodajo blaga ali storitev na prodajnem mestu brez osebja, ki je delovalo na dan uveljavitve tega zakona. Te izjeme zagotavljajo prilagodljivost in preprečujejo nesorazmerne obremenitve za določene skupine ponudnikov.

Peto poglavje zakona uvaja pravico potrošnikov do brezplačnega paketa plačilnih storitev. Do tega paketa so upravičeni potrošniki, ki na plačilni račun, odprt pri kreditni instituciji, prejemajo ali bodo prejemali redne prejemke. Paket vključuje brezplačno odprtje, vodenje in zaprtje plačilnega računa, izdajo in uporabo debetne kartice, uporabo spletnega in mobilnega bančništva, neomejeno število prilivov na plačilni račun, pologe in dvige gotovine v poslovalnici ali na bankomatu kreditne institucije, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun z brezplačnim paketom, ter izvrševanje plačilnih transakcij z debetno kartico na prodajnih mestih. Za upokojence in ranljive skupine zakon določa razširjeni paket, ki vključuje tudi vsaj deset brezplačnih kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ali direktnih obremenitev znotraj Evropske unije mesečno. Kreditna institucija mora potrošniku omogočiti uporabo paketa v desetih delovnih dneh od prejema popolne prošnje. Prošnjo lahko zavrne, če ima potrošnik brezplačni paket že pri drugi kreditni instituciji v Republiki Sloveniji, zavrniti pa jo mora, kadar bi odprtje računa pomenilo kršitev predpisov o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. O zavrnitvi in njenem razlogu mora potrošnika v istem roku pisno in brezplačno obvestiti. Če potrošnik tri zaporedne mesece ne prejme rednih prejemkov, mu lahko kreditna institucija preneha zagotavljati paket, o čemer ga mora pisno obvestiti najmanj 15 dni prej. Določbe tega poglavja, ki se nanašajo na kreditno institucijo, se smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar ta plačilne storitve izvaja neposredno na podlagi dovoljenja za opravljanje plačilnih storitev.

Nadzor nad izvajanjem zakona bo v delu, ki ureja sprejemanje plačil z gotovino in sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev, v pristojnosti Tržnega inšpektorata Republike Slovenije. Banka Slovenije pa bo pristojna za nadzor nad izvajanjem določb zakona, ki urejajo dostopnost osnovnih plačilnih storitev in brezplačni paket plačilnih storitev, obveznosti poročanja in obveščanja o gotovinskih točkah ter prehodnih obveznosti kreditnih institucij in Pošte Slovenije. Banka Slovenije najmanj enkrat letno analizira stanje dostopa do gotovine in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji skladno z metodologijo, ki upošteva ustrezno geografsko pokritost in gostoto gotovinskih točk na ravni posamezne samoupravne lokalne skupnosti in na ravni Republike Slovenije, ter identificira geografska področja, ki so nezadovoljivo pokrita z gotovinskimi točkami. Pobudo za takšno analizo bodo lahko podali tudi samoupravne lokalne skupnosti in združenja potrošnikov, Banka Slovenije pa se do pobude opredeli v okviru prve naslednje letne analize. Banka Slovenije enkrat letno preveri tudi ustreznost meril in metodologije, ki jih določi na podlagi zakona, za izvajanje analize pa brezplačno pridobiva potrebne podatke Statističnega urada Republike Slovenije in Geodetske uprave Republike Slovenije.

Če kreditne institucije ugotovljenih oziroma pričakovanih kršitev meril ne odpravijo z ustreznimi prostovoljnimi ukrepi, lahko Banka Slovenije z odločbo določi kreditno institucijo, ki mora zagotoviti gotovinsko točko, zahteve za to gotovinsko točko in rok za njeno zagotovitev, ki ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od enega leta. Kreditne institucije, Pošta Slovenije, kadar neposredno izvaja plačilne storitve, in neodvisni ponudniki bankomatov morajo podatke o svojih gotovinskih točkah objavljati na spletni strani in jih sporočati Banki Slovenije ter jo vnaprej obvestiti o načrtovanem začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke. Če bi ukinitev ali premik povzročil neizpolnjevanje meril, lahko Banka Slovenije z odločbo nameravano ukinitev ali premik začasno zadrži do izvedbe dodatnih ukrepov.

Za kršitve obveznosti iz zakona Banka Slovenije kreditnim institucijam in Pošti Slovenije izreka administrativne sankcije v višini največ enega odstotka skupnega letnega prometa ali do dvakratnega zneska dobička, pridobljenega s kršitvijo, ali izgube, preprečene s kršitvijo, za vsak dan trajajoče kršitve pa lahko določi tudi periodično denarno kazen v višini največ enega odstotka povprečnega dnevnega neto prometa. Tržni inšpektorat Republike Slovenije lahko ponudniku blaga ali storitev z odločbo naloži izpolnitev zakonskih obveznosti. Zakon določa tudi prekrške ponudnikov blaga ali storitev, neodvisnih ponudnikov bankomatov in ponudnikov alternativnih gotovinskih točk ter njihovih odgovornih oseb, za kršitve kreditnih institucij in Pošte Slovenije pa odgovornost njihovih odgovornih oseb.

Predlog zakona predvideva, da poslovalnica kreditne institucije svoje poslovanje prilagodi tako, da lahko potrošnik v celotnem poslovnem času opravi vse osnovne plačilne storitve, v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona. Ponudnik blaga ali storitev na prodajnem mestu omogoči sprejemanje vsaj enega od elektronskih plačilnih sredstev v enem letu od uveljavitve tega zakona. Banka Slovenije izda podzakonske akte v šestih mesecih od uveljavitve zakona. Banka Slovenije prvo analizo stanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev izvede v treh mesecih od uveljavitve podzakonskih aktov o metodologiji za določanje geografske pokritosti in gostote gotovinskih točk, potrebne aktivnosti za odpravo ugotovljenih kršitev pa v šestih mesecih od seznanitve kreditnih institucij z ugotovitvami analize. Kreditne institucije morajo splošne pogoje poslovanja in cenike z določbami V. poglavja uskladiti v treh mesecih od uveljavitve zakona. Do 31. decembra 2029 velja prehodni standard, po katerem mora mreža gotovinskih točk omogočati dostop do gotovine najmanj 91 odstotkom prebivalcev Republike Slovenije. V tem prehodnem obdobju kreditne institucije in Pošta Slovenije, kadar neposredno izvaja plačilne storitve, ne smejo zmanjšati števila gotovinskih točk, ki so bile v uporabi na dan uveljavitve zakona, lahko pa jih ob predhodnem soglasju Banke Slovenije prestavijo na drugo lokacijo. Zakon določa tudi posebno prehodno ureditev za Pošto Slovenije glede načina zagotavljanja osnovnih plačilnih storitev in morebitne pridobitve dovoljenja za njihovo neposredno opravljanje. Ker zakon celovito ureja obveznost sprejemanja gotovine in prekrške za njeno kršitev, se iz Zakona o uvedbi eura črta prekršek zaradi nesprejemanja evrobankovcev in evrokovancev (1. točka prvega odstavka 23. člena ZUE). Zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne tri mesece po uveljavitvi.

O dopustnosti posega v svobodno gospodarsko pobudo

Predlog zakona v III. poglavju (obveznost zagotavljanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev) in V. poglavju (brezplačni paket plačilnih storitev), v manjši meri pa tudi v II. poglavju (obveznost sprejemanja gotovine) in IV. poglavju (obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev), po mnenju predlagatelja posega v svobodno gospodarsko pobudo kreditnih institucij oziroma ponudnikov blaga ali storitev, kar bi lahko bilo v nasprotju s prvim odstavkom 74. člena Ustave RS[1]. Ustavno sodišče Republike Slovenije svobodo gospodarske pobude dosledno obravnava kot ustavno varovano pravico, ki pa ni absolutna, saj drugi odstavek 74. člena Ustave RS zakonodajalcu izrecno dopušča, da z zakonom določi pogoje za izvajanje gospodarske dejavnosti in prepove njeno izvajanje v nasprotju z javno koristjo. V nadaljevanju so posegi presojani po ustaljeni metodologiji ustavno-sodnega testa sorazmernosti, ob upoštevanju ustavne podlage in legitimnosti zasledovanega cilja, primernosti, nujnosti ter sorazmernosti ukrepa v ožjem pomenu, dodatno pa tudi po merilu, ali ukrep posega v samo jedro (bistveno vsebino) gospodarske pobude zavezancev.

a) obveznost zagotavljanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev

Določbe III. poglavja predloga zakona (6. do 12. člen), s katerimi se kreditnim institucijam in Pošti Slovenije nalaga vzpostavitev in vzdrževanje mreže gotovinskih točk za potrošnike in za ponudnike blaga ali storitev v skladu z določenimi geografskimi in gostotnimi merili, obveznost neprekinjenega delovanja bankomatov, zagotovitev najmanj ene gotovinske točke za potrošnike, ki ni alternativna gotovinska točka ali mobilna poslovalnica, na območju vsake samoupravne lokalne skupnosti ter omejitev nadomestil za osnovne gotovinske storitve po mnenju predlagatelja pomenijo poseg v svobodno gospodarsko pobudo iz prvega odstavka 74. člena Ustave RS. Kreditne institucije namreč ne morejo več povsem samostojno, izključno na podlagi lastnih poslovnih odločitev in tržnih meril, odločati o obsegu, lokaciji in cenovni politiki svoje mreže bankomatov in poslovalnic, temveč morajo pri tem upoštevati zakonsko določen minimalni standard.

Po mnenju predlagatelja je poseg ustavno dopusten, ker izpolnjuje dve medsebojno dopolnjujoči se ustavni podlagi. Drugi odstavek 74. člena Ustave RS zakonodajalcu izrecno dopušča, da z zakonom določi pogoje za izvajanje gospodarske dejavnosti in prepove njeno izvajanje v nasprotju z javno koristjo. Predvsem pa gre za poseg zaradi varstva pravic drugih, kar je skladno tudi s stališčem ustavnosodne teorije in prakse, da se metodologija testa sorazmernosti iz tretjega odstavka 15. člena Ustave RS smiselno uporablja tudi pri omejevanju ustavnih svoboščin zunaj II. poglavja Ustave RS, kadar gre za kolizijo z drugo, izrecno ustavno zajamčeno pravico. III. poglavje predloga zakona namreč ne uresničuje zgolj splošne in abstraktno opredeljene javne koristi, temveč konkretno, z Ustavo RS (74.a člen) izrecno zajamčeno pravico vseh do uporabe gotovine, ki kot je pojasnjeno že v obrazložitvi Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave RS[2] vključuje tudi pravico dostopa do nje. Ustavno besedilo v tem primeru torej samo vzpostavlja kolizijo dveh ustavno varovanih vrednot, in sicer svobodne gospodarske pobude kreditnih institucij na eni ter ustavne pravice posameznika do dostopa do gotovine na drugi strani, ki jo predlog zakona rešuje s sorazmerno uskladitvijo obeh. Ta dvojna ustavna podlaga (74. člen v povezavi s 15. členom Ustave RS) dodatno okrepi ustavnopravno legitimnost posega, saj ne gre le za omejitev zaradi splošne javne koristi, temveč za uravnoteženje dveh konkurenčnih, z Ustavo RS izrecno priznanih pravic.

Legitimnost cilja

Cilj, ki ga zasleduje III. poglavje predloga zakona, izhaja neposredno iz novega 74.a člena Ustave RS in gradiva, pripravljenega v ustavno-revizijskem postopku za dopolnitev Ustave RS z novim 74.a členom. Kot je strokovna skupina opozorila že v mnenju z dne 20. 3. 2025[3] in ponovila v obrazložitvi predloga Ustavnega zakona z dne 21. 7. 2025[4], ustavna pravica do uporabe gotovine ne pomeni le pravice do njenega sprejemanja pri plačilih, temveč poleg obveznosti njenega sprejemanja na prodajnih mestih smiselno oziroma implicitno vključuje tudi pravico oziroma upravičenje do dostopa do gotovine, na primer pravico do dviga lastnih finančnih sredstev v bančnih poslovalnicah in na bankomatih. Zakonodajalec je bil pri uresničitvi te pravice izrecno napoten, naj upošteva različne dejavnike, med drugim geografsko pokritost Slovenije z gotovinskimi točkami, ustrezne oziroma razumne cenovne pogoje za gotovinske storitve ter možnosti brezplačnega dostopa do teh storitev. Po mnenju predlagatelja III. poglavje predloga zakona zato ni le samostojna zakonodajna izbira, temveč neposredna izvedba ustavnega napotila iz 74.a člena Ustave RS.

Poleg neposredne ustavne podlage cilj ukrepa utemeljuje tudi širši javni interes finančne vključenosti. Kot izhaja iz mnenj ECB o slovenskem ustavnem zakonu z dne 24. julija 2024 (CON/2024/26[5]) in z dne 2. septembra 2025 (CON/2025/26[6]), ostaja gotovina pomembna zlasti za tiste dele prebivalstva, ki iz upravičenih razlogov nimajo dostopa do digitalnih plačilnih sredstev ali jih ne uporabljajo, med njimi niso le starejši, temveč tudi invalidi, priseljenci, socialno ranljivi ljudje in mladoletniki. ECB je v obeh mnenjih izrecno poudarila, da je zadosten in učinkovit dostop do gotovine nujen za ohranitev učinkovitosti statusa gotovine kot zakonitega plačilnega sredstva, saj gotovine, do katere državljani nimajo enostavnega dostopa, ni mogoče uporabljati niti kot plačilnega sredstva niti kot hranilca vrednosti[7]. ECB je tudi poudarila, da je bistveno, da vse države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da kreditne institucije in podružnice, ki poslujejo na njihovem ozemlju, omogočajo ustrezen dostop do gotovinskih storitev, na primer z možnostjo pretvorbe bančnih vlog v gotovino in obratno. Predlagana ureditev po mnenju predlagatelja tako ne sledi le nacionalni ustavni zahtevi, temveč tudi izrecnemu priporočilu institucije EU, pristojne za denarno politiko.

Zavezanost ECB tem ciljem izhaja tudi iz njene dosledne podpore razpoložljivosti evrogotovine tudi v t. i. obrobnih regijah[8], kar neposredno ustreza namenu geografskih meril iz 8. in 9. člena predloga zakona, katerih poseben poudarek je prav zagotavljanje dostopnosti zunaj večjih urbanih središč. Poleg tega je ECB v obeh mnenjih opozorila, da tudi predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu[9] državam članicam nalaga obveznost, da na svojem ozemlju zagotovijo zadosten in učinkovit dostop do gotovine. To potrjuje, da urejanje dostopnosti gotovinske infrastrukture ni v izključni pristojnosti Evropske unije, temveč je, in bo v prihodnje na podlagi prava Evropske unije še izrecneje, naloga in odgovornost posamezne države članice, kar dodatno utrjuje dopustnost III. poglavja predloga zakona.

Cilj ukrepa je po mnenju predlagatelja tudi preventiven. Podatki Banke Slovenije kažejo, da se je število bankomatov od leta 2011 zmanjšalo za skoraj 30 odstotkov, število poslovalnic kreditnih institucij pa za približno 45 odstotkov, pri čemer je bilo krčenje najizrazitejše zunaj večjih urbanih središč. Brez zakonske ureditve minimalnih standardov bi se ta trend, ki izhaja iz sicer legitimnih poslovnih odločitev bank o preusmeritvi na digitalne kanale, lahko nadaljeval do te mere, da bi bila dejanska uresničljivost ustavne pravice do uporabe gotovine na določenih območjih ogrožena.

Tovrstno urejanje sicer ni ustavnopravna novost niti v primerjalnem pravu niti znotraj slovenskega pravnega reda. Gre za uveljavljeno regulatorno tehniko t. i. obveznosti univerzalne storitve, ki je v pravu EU in nacionalnem pravu že uveljavljena na drugih področjih, na primer pri poštnih storitvah, elektronskih komunikacijah in oskrbi z električno energijo, kjer se ponudnikom teh storitev s pomembno vlogo na trgu z zakonom nalaga geografsko enakomerna dostopnost temeljnih storitev tudi na območjih, ki niso tržno najbolj donosna. Kreditne institucije pri zagotavljanju gotovinske infrastrukture opravljajo funkcionalno primerljivo vlogo, saj so ob Pošti Slovenije edini subjekti, ki lahko na podlagi vodenja plačilnih računov zagotavljajo fizični dostop do zakonitega plačilnega sredstva, kar po mnenju predlagatelja dodatno utemeljuje primerljivost in s tem ustavnopravno sprejemljivost izbrane zakonske rešitve.

Primernost ukrepa

Ukrep je za dosego navedenega cilja primeren, saj neposredno naslavlja ugotovljeno vrzel. Z določitvijo konkretnih, merljivih in nadzorovanih meril glede razdalje do najbližje gotovinske točke ter gostote bankomatov in poslovalnic na 100.000 prebivalcev (8. in 9. člen predloga zakona) se vzpostavi preverljiv minimalni standard dostopnosti, ki ga je mogoče sprotno spremljati (21. člen) in po potrebi tudi prisilno zagotoviti (23. člen). Merila niso arbitrarna, temveč izhajajo iz ugotovljenega obstoječega stanja. Konec leta 2025 je namreč imelo dostop do gotovine v razdalji 5 kilometrov po cesti 91 odstotkov prebivalstva, kar zakonodajalcu omogoča določitev realno dosegljivega, a hkrati zavezujočega praga (95 odstotkov), katerega izpolnjevanje je mogoče objektivno meriti in nadzorovati. Merila po mnenju predlagatelja torej niso abstraktna ali zgolj programska, temveč operativno izvedljiva in podvržena rednemu nadzoru Banke Slovenije, kar zagotavlja, da se zastavljeni cilj v praksi dejansko dosega in ne ostaja le deklarativen.

Primernost izbrane zakonske ravni urejanja dodatno potrjuje tudi mnenje ECB. V obeh mnenjih je ECB izrecno opozorila, da okvir in obseg okrepljenega ustavnega varstva pravice do gotovinskega poslovanja v bankah ni povsem jasen. Iz predloga novega ustavnega člena namreč ni jasno, kateri konkretni posli spadajo v okvir zagotovljenega gotovinskega poslovanja, ali morajo banke tako poslovanje omogočati vsakomur ali le svojim strankam z odprtim računom, ter kateri nadaljnji pogoji in omejitve veljajo, pri čemer je ECB posebej opozorila, da je treba ustrezno upoštevati tudi stroške izvajanja teh obveznosti za kreditne institucije[10]. ECB je zato v obeh mnenjih zaključila, da bi bilo treba te pogoje ustrezno določiti na zakonski, in ne ustavni ravni[11]. Po mnenju predlagatelja III. poglavje predloga zakona to priporočilo dosledno izpolnjuje, saj natančno opredeljuje, katere gotovinske točke in storitve so zajete (2., 6. in 7. člen) ter z merili, določenimi z upoštevanjem obstoječega stanja na trgu, in s prehodnimi obdobji ustrezno upošteva tudi stroške izvajanja obveznosti za kreditne institucije, kot to izrecno zahteva ECB. Predlog zakona torej ni le primeren za dosego zastavljenega cilja, temveč je tudi neposreden odziv na konkretno, v obeh mnenjih izraženo priporočilo ECB.

Nujnost ukrepa

Nujnost ukrepa po mnenju predlagatelja izhaja iz okoliščine, da tržni mehanizem sam po sebi v preteklih petnajstih letih ni zagotovil zadostne pokritosti območja Republike Slovenije z gotovinskimi točkami, temveč je zaradi sicer razumljive in legitimne preusmeritve bank na digitalne kanale pripeljal do izrazitega krčenja mreže, ki je bilo posebej občutno zunaj urbanih središč. Primerjalno-pravni pregled pokaže, da sta se tudi Irska in Nizozemska po obdobju tržno pogojenega krčenja infrastrukture odločili za zakonsko, zavezujočo ureditev, medtem ko avstrijski model, ki temelji izključno na prostovoljnem sporazumu med centralno banko, bančnim sektorjem in občinami, zagotavlja manjšo stopnjo pravne varnosti in izvršljivosti, saj moratorij bank velja le do konca leta 2029 in ne vsebuje zakonsko izvršljivih obveznosti za posamezne banke.

Predlagatelj je pri izbiri ukrepa presojal tudi možnost, da bi se dostopnost gotovinske infrastrukture namesto z zakonsko obveznostjo zagotovila neposredno iz javnih sredstev, na primer s subvencioniranjem postavitve in vzdrževanja bankomatov po vzoru avstrijske centralne banke. Za takšno rešitev se potem ni odločil, ker bi pomenila dodatno in trajno breme za državni proračun za storitev, ki je po naravi stvari in po dosedanji praksi del rednega poslovanja kreditnih institucij ter jim iz naslova njenega opravljanja nastaja tudi premoženjska korist, na primer prek sredstev na računih in ohranjanja poslovnega razmerja s strankami. Zakonska obveznost, ki breme ohranja pri subjektih (kreditnih institucijah), ki so hkrati edini izvajalci in dejanski upravičenci te dejavnosti, je zato manj obremenjujoča za javna sredstva in bolj sorazmerna v primerjavi z neposrednim državnim financiranjem.

Znotraj predloga zakona so vgrajene tudi rešitve, ki potrjujejo, da gre za najmilejši ukrep, ki še zagotavlja zastavljeni cilj. Namesto neposredne in vnaprej individualizirane naložitve obveznosti posamezni kreditni instituciji predlog zakona najprej predvideva mehanizem, po katerem imajo kreditne institucije možnost, da se na podlagi poznavanja lastne mreže in poslovnih zmožnosti, same uskladijo in Banki Slovenije predložijo poročilo o načrtovanih ukrepih (prvi in drugi odstavek 23. člena). Šele če to ne uspe ali če predlagani ukrepi niso ustrezni, Banka Slovenije z odločbo določi konkretno zavezano institucijo (tretji odstavek 23. člena), pri čemer pri izbiri upošteva objektivna merila, kot so razlika med tržnim deležem pri depozitih in deležem v mreži, regijska prisotnost ter zgodovina vzpostavljanja oziroma umika gotovinskih točk. Poleg tega je do petih odstotkov zahtevane gostote bankomatov mogoče nadomestiti z bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativnimi gotovinskimi točkami (peti odstavek 8. člena), do največ desetih odstotkov mreže poslovalnic posamezne kreditne institucije pa je mogoče zagotoviti z mobilno poslovalnico (četrti odstavek 9. člena), s čimer se krog zavezancev omeji na tiste, ki lahko obveznost dejansko izpolnijo brez temeljne spremembe poslovnega modela.

Sorazmernost v ožjem pomenu

Pri tehtanju med težo posega v svobodno gospodarsko pobudo kreditnih institucij na eni strani ter pomenom uresničitve ustavne pravice do uporabe gotovine in javnega interesa finančne vključenosti na drugi strani je po mnenju predlagatelja treba upoštevati več okoliščin, ki kažejo, da je poseg sorazmeren.

Prvič, merila glede mreže bankomatov in poslovalnic so oblikovana na podlagi trenutnega stanja na trgu, kar pomeni, da gre za nekakšno pravno „zamrznitev“ obstoječe ravni storitev v obliki zavezujočega minimalnega standarda in ne za nalaganje bistveno nove infrastrukturne obveznosti, kar dodatno zmanjšuje intenzivnost posega. To je razvidno tudi iz ocene finančnih posledic predloga zakona, po kateri zakon v tem delu ne bo imel večjih finančnih posledic za poslovanje bank v Sloveniji. Drugič, breme ni naloženo eni sami instituciji, temveč je porazdeljeno med vse kreditne institucije, ki poslujejo v Sloveniji, in Pošto Slovenije, kar dejansko zmanjšuje potrebo, da bi vsaka posamezna banka vzpostavljala lastno, vseobsegajočo mrežo. Tretjič, tudi omejitev nadomestil iz 12. člena predloga zakona ni absolutna, saj kreditne institucije lahko določijo dnevno omejitev dviga na bankomatu, ki pa ne sme biti nižja od 500 evrov, kar ohranja poslovno smiselnost in obvladljivost operativnega ter varnostnega tveganja, za storitve, ki niso izrecno določene kot brezplačne, pa ostaja mogoče zaračunavanje primernega nadomestila. Četrtič, predlog zakona zavezancem zagotavlja razumna prehodna obdobja za prilagoditev poslovanja, in sicer šest mesecev za uskladitev poslovanja poslovalnic ter šest mesecev za izdajo podzakonskih aktov, s čimer se prepreči nesorazmerna in nenadna obremenitev. Petič, ciljni standard dostopnosti se ne uveljavi takoj: do 31. decembra 2029 velja prehodni prag 91 odstotkov prebivalstva (četrti odstavek 36. člena), ki ustreza stanju ob uveljavitvi zakona, tako da se kreditnim institucijam omogoči postopno prilagajanje mreže in razporeditev s tem povezanih stroškov na večletno obdobje. Obveznost iz petega odstavka 36. člena, ki v tem prehodnem obdobju prepoveduje zmanjšanje števila gotovinskih točk, je časovno omejena in ne pomeni zamrznitve poslovnih odločitev, saj kreditna institucija gotovinsko točko lahko prestavi na drugo lokacijo, Banka Slovenije pa soglasje zavrne le, če bi prestavitev povzročila neizpolnjevanje meril iz 6. do 9. člena zakona ob upoštevanju prehodnega obdobja. Šestič, obseg obvezne brezplačnosti iz 12. člena je v primerjavi z izhodiščno različico predloga zožen tako, da zavezuje kreditno institucijo le glede njenih lastnih bankomatov in poslovalnic ter le v razmerju do potrošnikov, ki imajo pri njej odprt plačilni račun, s čimer se odpravlja breme kritja stroškov storitev, opravljenih za stranke drugih institucij.

Ukrep tudi ne posega v jedro gospodarske pobude kreditnih institucij. Kreditne institucije ohranjajo popolno svobodo pri odločanju o širitvi ponudbe, razvoju digitalnih storitev, cenovni politiki za vse storitve zunaj zakonsko opredeljenega minimalnega standarda ter pri splošni poslovni strategiji. Predlog zakona ne posega niti v njihovo kapitalsko ustreznost niti v temeljno svobodo opravljanja bančne dejavnosti, temveč zgolj v del operativnih odločitev o mreži fizične infrastrukture, kar potrjuje, da bistvena vsebina te ustavne pravice ostaja nedotaknjena.

Glede na navedeno po mnenju predlagatelja korist, ki jo ukrep prinaša za dejansko uresničitev ustavno zajamčene pravice do uporabe gotovine in za zaščito finančne vključenosti ranljivih skupin prebivalstva, pretehta nad omejitvijo poslovne avtonomije kreditnih institucij, pri čemer je omejitev poslovne avtonomije določena le v obsegu, ki je nujno potrebna za dosego zastavljenega cilja, in ne presega okvira, ki ga za urejanje statusa in dostopnosti evrogotovine dopušča oziroma izrecno priporoča tudi pravo Evropske unije oziroma ECB.

Poseg iz III. poglavja predloga zakona je zato po mnenju predlagatelja skladen z drugim odstavkom 74. člena v povezavi s tretjim odstavkom 15. člena Ustave RS in je ustavno dopusten.

b) uvedba obveznega brezplačnega paketa plačilnih storitev

Tudi predlagana ureditev, ki uvaja brezplačni paket plačilnih storitev za potrošnike, ki na plačilni račun prejemajo redne prejemke, po mnenju predlagatelja sicer pomeni poseg v svobodno gospodarsko pobudo kreditnih institucij, saj omejuje njihovo pogodbeno in cenovno avtonomijo pri oblikovanju nadomestil za določene plačilne storitve.

Za razliko od posega pod točko a), ki izhaja neposredno iz 74.a člena Ustave RS, obveznost brezplačnega paketa plačilnih storitev ni neposredna izvedba pravice do uporabe gotovine, saj njen obseg presega zgolj gotovinsko poslovanje in zajema tudi elektronsko bančništvo, debetno kartico ter plačilne transakcije. Poseg se zato opira na samostojno ustavno podlago, in sicer na načelo socialne države iz 2. člena Ustave RS v povezavi z načelom enakosti pred zakonom iz 14. člena Ustave RS ter posredno tudi na uresničevanje pravice do plačila za delo in pravice do socialne varnosti iz 50. člena Ustave RS. Sodobna ureditev izplačevanja plač, pokojnin in socialnih transferjev namreč potrošnika dejansko sili v odprtje in redno uporabo plačilnega računa, s čimer ta pri tej storitvi ni več prostovoljni in enakopraven udeleženec trga, temveč je zaradi izvrševanja drugih, od plačilnega prometa neodvisnih ustavnih pravic, v celoti odvisen od dostopa do nje. V takih okoliščinah, ko tržni mehanizem posameznika po naravi stvari postavlja v položaj dejansko nesvobodne pogodbene stranke, sme zakonodajalec poseči v pogodbeno avtonomijo ponudnika storitve, da bi preprečil, da bi stroški uporabe nujne, po naravi eksistenčne storitve dejansko razvrednotili uresničevanje navedenih ustavnih pravic. Zato je po mnenju predlagatelja ta poseg mogoče utemeljiti ne le s splošno javno koristjo iz drugega odstavka 74. člena Ustave RS, temveč tudi kot poseg zaradi varstva pravic drugih po tretjem odstavku 15. člena Ustave RS.

Legitimnost cilja

Predlagana ureditev temelji na več medsebojno povezanih legitimnih ciljih. Ureditev zasleduje zaščito potrošnikov kot šibkejše pogodbene stranke, ki je pri prejemanju rednih prejemkov dejansko odvisna od plačilnega računa. Ureditev uresničuje tudi cilj finančne vključenosti, saj preprečuje, da bi nadomestila za osnovne plačilne storitve postala ovira za dostop do denarnih tokov, ki so za posameznika eksistenčnega pomena. Ukrep tudi krepi pravno varnost in predvidljivost stroškov, ker določa jasno in omejeno skupino storitev, za katere kreditna institucija ne sme zaračunati nadomestila. Predlagatelj s predlogom naslavlja tudi širši javni interes, povezan s poštenostjo pogodbenih pogojev in preprečevanjem nepoštenih praks.

Legitimnost in dejansko utemeljenost cilja potrjuje tudi ugotovitev iz ocene stanja, na kateri temelji predlog zakona, da veljavna ureditev ne zagotavlja brezplačnega dostopa do osnovnih plačilnih storitev za širši krog potrošnikov, ki plačilni račun uporabljajo za prejemanje rednih prejemkov, in da to lahko predstavlja trajno finančno breme, zlasti za gospodinjstva z nižjimi dohodki in ranljive skupine prebivalstva, čeprav je uporaba

plačilnega računa za prejemanje plač, pokojnin in socialnih transferjev v praksi nujna. Ukrep torej ne naslavlja hipotetičnega, temveč konkretno ugotovljen problem.

Dodaten argument v prid dopustnosti posega po mnenju predlagatelja izhaja že iz obstoječe ureditve po Zakonu o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (Uradni list RS, št. 7/18, 9/18 – popr., 102/20, 113/24 in 17/25 – ZPPDFT-2B) v delu, ki ureja osnovni plačilni račun in kreditnim institucijam omejuje višino nadomestil oziroma določa, da morajo biti določene storitve v okviru osnovnega računa zagotovljene pod zakonsko določenimi pogoji. To pomeni, da pravni red že priznava, da je v delu temeljnih plačilnih storitev dopustno omejiti pogodbeno svobodo bank zaradi varstva uporabnikov in preprečevanja finančne izključenosti. Predlagana ureditev zato ne uvaja kvalitativno novega posega v podjetniško svobodo, temveč obstoječi regulativni pristop nadgrajuje in razširja na skupino potrošnikov, ki plačilni račun nujno uporabljajo za prejemanje rednih prejemkov. Prehod od omejevanja višine nadomestila k njegovi popolni odpravi predstavlja kvalitativno pomembnejši korak, vendar je ta korak utemeljen z natančno začrtanim in ozko opredeljenim krogom upravičencev, torej ne s splošno odpravo nadomestil, temveč z njeno omejitvijo na primere, ko je uporaba plačilnega računa dejansko neizogibna.

Dodatno je treba opozoriti, da ureditev osnovnega plačilnega računa, kot izhaja iz prava Evropske unije, določa le minimalni standard varstva potrošnikov in državam članicam ne preprečuje, da v nacionalni zakonodaji zagotovijo ugodnejšo raven varstva. Predlagana popolna brezplačnost za natančno opredeljen krog upravičencev zato ne pomeni odstopa od prava EU, temveč dopustno nadgradnjo minimalnega evropskega standarda, kar dodatno potrjuje njeno ustavnopravno dopustnost.

Primerjalno-pravno utemeljenost in ustavnopravno dopustnost tovrstnega poseganja v cenovno avtonomijo kreditnih institucij dodatno potrjuje nedavna zakonodajna izkušnja Republike Hrvaške. Vlada Republike Hrvaške je maja 2025 v parlamentarni postopek vložila predlog zakona, ki kreditnim institucijam prepoveduje zaračunavanje nadomestil za vrsto osnovnih plačilnih storitev (odprtje, vodenje in zaprtje računa, spletno in mobilno bančništvo, pologe in dvige gotovine, prilive plačil, izdajo in uporabo debetne kartice) na dva načina: prek osnovnega računa za ranljive skupine ali prek »paketa brezplačnih storitev«, ki ga lahko izbere vsak potrošnik, ki na račun prejema redno plačo, pokojnino, štipendijo ali drug reden dohodek[12]. Hrvaški model je torej vsebinsko in konceptualno zelo podoben predlaganemu brezplačnemu paketu iz V. poglavja predloga zakona, kar kaže, da ne gre za osamljen slovenski poseg, temveč za širši regulativni trend v regiji, ki je bil kot tak že predmet presoje ECB.

Pomembno je tudi, da je ECB o hrvaškem predlogu zakona podala mnenje na lastno pobudo, vendar je njegov obseg izrecno omejila zgolj na vpliv predloga na brezplačne dvige gotovine na bankomatih, pri čemer je izrecno navedla, da se njeno mnenje ne nanaša na vprašanja zunaj področja pristojnosti ECB, »vključno zlasti z vprašanji varstva potrošnikov ali konkurenčnega prava«[13]. S tem ECB nedvoumno potrjuje, da urejanje nadomestil za plačilne storitve in uvedba brezplačnega paketa storitev za potrošnike nista predmet izključne pristojnosti Evropske unije na področju denarne politike, temveč spadata v pristojnost držav članic na področju varstva potrošnikov, kar dodatno utemeljuje ustavnopravno dopustnost tovrstnega ukrepa tudi v Sloveniji.

Primernost ukrepa

Predlagana rešitev je po mnenju predlagatelja primerna, ker neposredno odstranjuje ugotovljeno finančno oviro pri storitvah, ki so za potrošnika nujne in jih ne more realno nadomestiti z drugo enakovredno storitvijo. Hkrati spodbuja preglednost in enotnost pravil na trgu plačilnih storitev ter preprečuje, da bi bili potrošniki zaradi netransparentnih ali nesorazmernih nadomestil prisiljeni plačevati stroške za uporabo storitev, ki jih morajo v praksi uporabljati.

Primernost in sorazmernost brezplačnega dostopa do gotovinskega poslovanja v okviru paketa brezplačnih plačilnih storitev dodatno potrjuje tudi stališče ECB do sorodne hrvaške ureditve. ECB je namreč izrecno pozdravila določbe, ki zagotavljajo brezplačen dvig gotovine na bankomatih, saj takšne določbe pripomorejo k ohranjanju učinkovitosti statusa evrobankovcev kot zakonitega plačilnega sredstva[14], ter je posebej pozdravila prepoved zaračunavanja nadomestil za dvige na bankomatih tako pri osnovnih računih kot pri računih z brezplačnim paketom storitev[15]. Enak mehanizem, to je brezplačni pologi in dvigi gotovine v

okviru brezplačnega paketa, predvideva tudi V. poglavje predloga zakona, kar potrjuje, da gre za obliko ureditve, ki jo ECB z vidika ohranjanja učinkovitosti statusa gotovine kot zakonitega plačilnega sredstva izrecno podpira. ECB je v istem mnenju opozorila tudi na pomen kreditnih institucij pri izvajanju denarne politike, saj naj bi te idealno omogočale dostop do gotovine na celotnem ozemlju države tudi tistim gospodarskim subjektom, ki ne uporabljajo digitalnih plačilnih storitev, kar dodatno potrjuje javni interes, ki ga zasleduje brezplačna dostopnost gotovinskega poslovanja v okviru predlaganega paketa.

Nujnost ukrepa

Po mnenju predlagatelja je za presojo nujnosti najbolj pomembno, da je izbrana rešitev, ki ima najmanjše negativne učinke glede na razpoložljive alternative. Namesto splošne odprave vseh nadomestil za vodenje plačilnih računov, kar bi pomenilo bistveno intenzivnejši poseg, je ukrep omejen na natančno opredeljen minimalni nabor storitev, vezan na objektivno preverljiv pogoj prejemanja rednih prejemkov na plačilni račun. Namesto dohodkovnega merila upravičenosti (višina dohodka), ki bi zahtevalo dodatno upravno breme in bi lahko prišlo tudi do določenih zlorab, je merilo upravičenosti oblikovano nevtralno in enostavno preverljivo, pri čemer je za ranljive skupine in upokojence predviden še razširjen obseg brezplačnih plačilnih storitev.

Predlagana rešitev je hkrati omejena z več varovalkami. Upravičenost do brezplačnega paketa je vezana na dejansko prejemanje rednih prejemkov na račun, kar preprečuje, da bi brezplačni režim postal splošna ugodnost brez povezave z njegovim namenom. Predviden je tudi razumen prehodni mehanizem: če potrošnik tri zaporedne mesece ne prejema več rednih prejemkov, lahko kreditna institucija začne zaračunavati nadomestila, vendar šele po predhodnem pisnem obvestilu najmanj 15 dni pred prenehanjem (17. člen). Na ta način je zagotovljena fleksibilnost sistema, hkrati pa se varuje stabilnost poslovnega modela kreditnih institucij. Breme je dodatno omejeno tudi s pravilom, da lahko kreditna institucija prošnjo zavrne, če potrošnik tak paket že ima pri drugi kreditni instituciji (četrti odstavek 15. člena), s čimer se prepreči podvajanje brezplačnih paketov na račun več institucij hkrati. Razširjeni obseg za upokojence in ranljive skupine je prav tako natančno omejen, saj gre za najmanj deset brezplačnih kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ali direktnih obremenitev mesečno, in ne za seštevek desetih transakcij po vsaki od teh vrst posebej (tretji odstavek 16. člena).

Pomembna sorazmernostna varovalka je tudi, da predlog ne določa splošne odprave bančnih nadomestil. Kreditne institucije lahko za plačilne storitve zunaj obsega brezplačnega paketa še naprej zaračunavajo nadomestila po svoji običajni cenovni politiki. S tem se ohranja razumno ravnotežje med interesom potrošnika po brezplačnem dostopu do nujnih storitev in interesom kreditnih institucij po gospodarskem poslovanju.

Sorazmernost v ožjem pomenu

Pri presoji sorazmernosti ukrepa je po mnenju predlagatelja treba presojati tudi finančne posledice za kreditne institucije. Iz ocene finančnih posledic predloga zakona izhaja, da bo predlog zakona povzročil neposredni izpad prihodkov kreditnih institucij iz naslova nadomestil za vodenje plačilnih računov. Sorazmernost posega zato ne temelji na trditvi o njegovi finančni nepomembnosti, temveč na tem, da pomemben, a še vedno obvladljiv finančni učinek ne posega v jedro gospodarske pobude, ker je usmerjen izključno v del dejavnosti, ki je s posebno ustavno in socialno funkcijo, to je zagotavljanjem dostopa do plače, pokojnine in socialnih prejemkov, najtesneje povezan, ne vpliva pa na kapitalsko ustreznost, solventnost ali temeljno sposobnost kreditnih institucij za opravljanje dejavnosti.

Tudi ECB v zvezi s hrvaško ureditvijo opozarja, da je treba stroške izvajanja novih obveznosti za kreditne institucije v predlogu zakona ustrezno upoštevati[16]. Predlog zakona to zahtevo izpolnjuje s tem, da je finančni učinek posega, vključno z zmanjšanjem prihodkov iz nadomestil, sorazmeren, saj se uporabijo ukrepi za zagotovitev dostopnosti do gotovine, ki v najmanjši meri povzročijo dodatne stroške kreditnim institucijam.

Ukrep tudi v tem primeru ne posega v jedro poslovne svobode kreditnih institucij. Institucije v celoti ohranjajo svobodo oblikovanja cen za vse storitve zunaj natančno določenega minimalnega nabora, svobodo razvoja novih produktov in splošne poslovne strategije, obveznost pa je vsebinsko in osebno (le za upravičence, ki

dejansko prejemajo redne prejemkov na račun) natančno omejena, kar zagotavlja, da gre za sorazmerno omejitev enega segmenta poslovanja in ne za splošen poseg v podjetniško svobodo bančnega sektorja.

c) obveznosti ponudnikov blaga ali storitev glede sprejemanja gotovine (II. poglavje)

Obveznosti, ki jih predlog zakona nalaga ponudnikom blaga ali storitev, to je obveznost sprejemanja plačil z gotovino (3. člen), prepoved zaračunavanja nadomestila za plačilo z gotovino (5. člen) in obveznost omogočanja plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom (13. člen), prav tako pomenijo poseg v svobodno gospodarsko pobudo iz prvega odstavka 74. člena Ustave RS, saj ponudnik ne more več povsem samostojno odločati, katera plačilna sredstva bo sprejemal in po kakšni ceni. Ker gre za obveznosti, ki zadevajo bistveno širši krog zavezancev kot III. in V. poglavje, in ker se v delu, ki se nanaša na elektronska plačilna sredstva, ne opirajo na 74.a člen Ustave RS, jih predlagatelj presoja ločeno, obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev iz IV. poglavja pa zaradi drugačne ustavne podlage v posebni točki d).

Obveznost sprejemanja gotovine iz 3. člena je neposredna izvedba 74.a člena Ustave RS in je hkrati skladna s sodno prakso Sodišča Evropske unije, po kateri države članice v okviru izvajanja svojih pristojnosti, zlasti na področju varstva potrošnikov, smejo uvesti strožja pravila, ki krepijo obvezno sprejemanje evrogotovine na njihovem ozemlju. Sorazmernost te obveznosti je zagotovljena z izjemami iz 4. člena, ki upoštevajo razloge javnega interesa ter mehanske, varnostne in organizacijske omejitve posameznih prodajnih mest, in z drugim odstavkom 3. člena, po katerem zadošča, da ponudnik z več prodajnimi mesti v istem poslovnem prostoru gotovino sprejema najmanj na polovici prodajnih mest. Ponudnik mora v tem primeru na prodajnem mestu objaviti, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino (tretji odstavek 3. člena). Prav takšno rešitev je Sodišče Evropske unije navedlo kot primer dopustne omejitve, skladne z načelom sorazmernosti. Prepoved zaračunavanja nadomestila za plačilo z gotovino iz 5. člena je nujna dopolnitev te obveznosti, saj bi bilo sprejemanje gotovine brez nje mogoče izničiti s cenovnim odvračanjem; hkrati gotovino izenačuje z ureditvijo, ki za večino elektronskih plačilnih sredstev že velja po zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme.

d) obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev (IV. poglavje)

Obveznost iz 13. člena predloga zakona posega v svobodno gospodarsko pobudo ponudnikov blaga ali storitev, saj jim nalaga, da za sprejemanje plačil uporabijo tudi storitve ponudnikov plačilnih storitev, kar zanje pomeni določene organizacijske in finančne obremenitve (vzpostavitev plačilne rešitve, nadomestila ponudniku plačilnih storitev, objava obvestila), ter omejuje njihovo svobodo pri odločanju o načinu poslovanja s strankami. Gre za razmeroma blag poseg, ki ne vpliva na izbiro dejavnosti, cen ali poslovnega modela, zato je v nadaljevanju presojan po enaki metodologiji kot posega iz točk a) in b), vendar zgoščeno.

Legitimnost cilja

Obveznost omogočanja plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom iz 13. člena se, drugače od zgornjih, ne opira na 74.a člen Ustave RS, temveč izključno na drugi odstavek 74. člena Ustave RS, ki zakonodajalcu dopušča, da z zakonom določi pogoje za opravljanje gospodarske dejavnosti, kadar to terja javna korist. Javna korist je pri tej obveznosti večplastna. Prvič, gre za varstvo potrošnikov in njihove možnosti izbire med plačilnimi sredstvi, kar je za potrošnike pomembno, kot je razvidno iz analize trga plačil, po kateri je možnost izbire med načini plačevanja pomembna za 77,7 % potrošnikov. Drugič, gre za odpravo ovir pri sklepanju poslov, saj je stopnja nezaključenih nakupov pri ponudnikih, ki sprejemajo le gotovino, štirikrat višja kot pri drugih plačilnih možnostih, kar škoduje tudi ponudnikom samim. Tretjič, gre za odpornost plačilnega sistema kot celote: šele sočasna razpoložljivost gotovinskih in elektronskih plačilnih poti zagotavlja, da odpoved ene poti ne ohromi plačilnega prometa, kar je hrbtna stran istega javnega interesa, ki utemeljuje obveznost sprejemanja gotovine. Četrtič, gre za digitalno vključenost in posodobitev plačilnega ekosistema skladno s Strategijo EK za mala plačila. Poleg tega večja sledljivost elektronskih plačil prispeva k zmanjševanju sive ekonomije in k davčni preglednosti.

Primernost ukrepa

Ukrep je za dosego teh ciljev primeren, ker je tehnološko nevtralen. Zakon ne predpisuje niti vrste plačilnega sredstva niti ponudnika niti tehnologije, temveč zahteva le, da je omogočeno plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom, pri čemer opredelitev iz 2. člena zajema tudi rešitve, ki ne terjajo nakupa ali najema plačilnega terminala, na primer plačilo prek QR-kode v spletnem bančništvu ali mobilne plačilne aplikacije. Ponudnik torej sam izbere najcenejšo rešitev, ki ustreza njegovemu poslovnemu modelu, in ohrani pogajalski položaj v razmerju do ponudnikov plačilnih storitev. Obveznost objave obvestila iz tretjega odstavka 13. člena, ki velja tudi za primer, ko ponudnik elektronskih plačilnih sredstev na podlagi izjeme ne sprejema, zagotavlja preglednost, ne da bi ponudniku nalagala dodatno vsebinsko breme.

Nujnost ukrepa

Nujnost ukrepa izhaja iz ugotovitve, da trg sam te vrzeli ni zaprl: po analizi trga plačil četrtina ponudnikov s fizičnimi prodajnimi mesti ne omogoča kartičnega plačila, pri čemer so razlike izrazite med mikro in malimi ponudniki na eni ter srednjimi in velikimi na drugi strani. Blažji ukrepi, kot so informiranje, spodbude ali prostovoljne zaveze, so na voljo že zdaj, vendar v desetletju digitalizacije plačil niso odpravili razlik. Ukrep je hkrati oblikovan tako, da se omeji na primere, kjer je breme razumno: obveznost ne velja v prvem letu poslovanja, ne velja za ponudnike s čistimi prihodki od prodaje pod 20.000 evrov v preteklem poslovnem letu, ne velja pri prodaji v dobrodelne, nepridobitne ali neprofitne namene, ne velja, kadar je sprejemanje objektivno nemogoče zaradi tehnične neizvedljivosti ali dokazljivega varnostnega, kibernetskega ali omrežnega incidenta, in ne velja za prodajna mesta brez osebja, ki so delovala že na dan uveljavitve zakona. Poleg tega se obveznost šteje za izpolnjeno, če ponudnik z več prodajnimi mesti v istem poslovnem prostoru elektronsko plačilo omogoči vsaj na enem prodajnem mestu, za prilagoditev pa ima eno leto od uveljavitve zakona. Zakon hkrati izbira najmilejšo med mogočimi oblikami obveznosti: ne zahteva sprejemanja plačilnih kartic ali določene kartične sheme, kot na primer italijanska ali grška ureditev, temveč katerega koli elektronskega plačilnega sredstva po izbiri ponudnika, obveznosti sprejemanja gotovine pa ne spreminja. Obveznost, omejena le na srednje in velike ponudnike, cilja ne bi dosegla, saj je vrzel največja prav pri mikro in malih ponudnikih, zato zakon izvzema le najmanjše ponudnike.

Sorazmernost v ožjem pomenu

V ožjem pomenu je poseg sorazmeren, ker je strošek izpolnitve obveznosti nizek in se povečuje sorazmerno z obsegom poslovanja, medtem ko je korist za potrošnike in za pravni promet splošna. Po oceni iz točke 6.3 bi ponudnik s 3.000 evri mesečnega prometa, od katerega bi kupci polovico plačali elektronsko, mesečno plačal nekaj evrov pri statični QR kodi, od 15 do 30 evrov pri rešitvah SoftPOS ali mPOS in od 20 do 40 evrov pri klasičnem POS-terminalu, del teh stroškov pa odtehtajo nižji stroški ravnanja z gotovino in manj nezaključenih nakupov. Prag 20.000 evrov čistih prihodkov iz prodaje zavezanost veže na obseg dejavnosti, tako da obveznost ne zadene ponudnikov, pri katerih bi bil strošek glede na promet lahko nesorazmeren; izvzetje prvega leta poslovanja pa varuje novoustanovljene ponudnike v obdobju, ko je njihova finančna izpostavljenost največja. Razlikovanje med zavezanci je torej oprto na objektivna, vnaprej določena in preverljiva merila, kar zadosti tudi zahtevam iz 14. člena Ustave RS, pri čemer izjema glede prihodkovnega praga utemeljeno ne velja za neposredne in posredne proračunske uporabnike, saj ti niso izpostavljeni tržnemu tveganju in hkrati opravljajo storitve, ki se jim potrošnik ne more izogniti. Ukrep tudi ne posega v jedro svobodne gospodarske pobude: ponudnik ohranja svobodo pri izbiri dejavnosti, asortimenta, cen, poslovnega modela in ponudnika plačilnih storitev, obveznost pa zadeva zgolj eno, natančno določeno sestavino izvedbe plačila. Ker sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev ni predmet harmonizacije v pravu Evropske unije in ker so podobno obveznost uvedle tudi druge države članice, ta obveznost tudi ne posega v pristojnosti Evropske unije, na kar kaže tudi okoliščina, da se mnenja ECB k slovenskemu ustavnemu zakonu nanašajo na gotovino kot zakonito plačilno sredstvo in ne na sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev.

Poseg iz II. in IV. poglavja predloga zakona je zato po mnenju predlagatelja skladen z drugim odstavkom 74. člena Ustave RS, v delu, ki se nanaša na sprejemanje gotovine, pa tudi s 74.a členom Ustave RS, in je ustavno dopusten.

* * *

Glede na navedeno predlagatelj meni, da predlagana ureditev predstavlja dopusten poseg v svobodno gospodarsko pobudo. Poseg ima legitimen cilj, je primeren za njegovo dosego, nujen, ker blažje in manj zavezujoče rešitve ne zagotavljajo zadostnega učinka, ter sorazmeren v ožjem smislu, saj finančno breme za kreditne institucije, čeprav ni zanemarljivo, ne presega tistega, kar je potrebno za varstvo potrošnikov in javnega interesa, in ne posega v jedro njihove gospodarske pobude. Enako velja za obveznosti ponudnikov blaga ali storitev glede sprejemanja plačilnih sredstev, pri katerih je breme posameznega zavezanca nizko, izjeme pa so oblikovane tako, da obveznost ne zadene tistih, za katere bi bila nesorazmerna. Posegi so po mnenju predlagatelja zato skladni z drugim odstavkom 74. člena Ustave RS, v posameznih delih v povezavi s tretjim odstavkom 15. člena ter z 2., 14., 50. in 74.a členom Ustave RS.

[1] Prvi odstavek 74. člena Ustave RS določa, da je gospodarska pobuda svobodna.
[2] Glej dokument, ki ga je pripravila strokovna skupina Ustavne komisije za določitev pravice do gotovine v Ustavi Republike Slovenije, in ki je javno dostopen na spletni strani Državnega zbora RS (https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivSy9Hb283Q0N3E3dLQwCQ7z9g7w8nAwsnMz1w9EUGAWZGgS6GDn5BhsYGwQHG-pHEaPfAAdwNCBOPx4FUfiNL8gNDQ11VFQEAAXcoa4!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?uid=C1257A70003EE749C1258D54002AB44F%%AMP%%db=kon_akt%%AMP%%mandat=IX%%AMP%%tip=doc)
[3] Dokument je javno dostopen na spletni strani Državnega zbora RS: https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivSy9Hb283Q0N3E3dLQwCQ7z9g7w8nAwsnMz1w9EUGAWZGgS6GDn5BhsYGwQHG-pHEaPfAAdwNCBOPx4FUfiNL8gNDQ11VFQEAAXcoa4!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?uid=C1257A70003EE749C1258C530040CF27%%AMP%%db=kon_akt%%AMP%%mandat=IX%%AMP%%tip=doc
[4] Dokument je javno dostopen na spletni strani Državnega zbora RS: https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivSy9Hb283Q0N3E3dLQwCQ7z9g7w8nAwsnMz1w9EUGAWZGgS6GDn5BhsYGwQHG-pHEaPfAAdwNCBOPx4FUfiNL8gNDQ11VFQEAAXcoa4!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?uid=C1257A70003EE749C1258CCF0032CF80%%AMP%%db=kon_akt%%AMP%%mandat=IX%%AMP%%tip=doc
[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024AB0026 **– v nadaljevanju CON/2024/26**
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025AB0026 **– v nadaljevanju CON/2025/26**
[7] Glej CON/2024/26, tč. 3.3.2; in CON/2025/26, tč. 2.3 in 3.1.2
[8] Glej CON/2024/26, tč. 2.2
[9] Evropska komisija je 28. junija 2023 objavila predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu (COM(2023) 364 final), ki vsebuje obveznost držav članic, da na svojem celotnem ozemlju zagotovijo zadosten in učinkovit dostop do gotovine. Pogajanja o tej uredbi so še v teku.
[10] Glej CON/2024/26, tč. 3.3.3 in CON/2025/26, tč. 3.1.3
[11] Glej CON/2025/26, tč. 3.1.3
[12] Glej mnenje ECB o predlogu hrvaškega zakona, ki je dostopno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025AB0017 - **v nadaljevanju CON/2025/17**, tč. 1.1–1.3
[13] Glej CON/2025/17, tč. 2
[14] Glej CON/2025/17, tč. 3.1
[15] Glej CON/2025/17, tč. 3.2
[16] Glej CON/2025/17, tč. 3.4

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva

- **Predpis ima učinek na blagajne javnega financiranja (državni proračun, občinski proračuni ter pokojninska in zdravstvena blagajna) oziroma drugih subjektov javnega sektorja.**

Predlog zakona ne bo imel pomembnejšega učinka na blagajne javnega financiranja oziroma bo učinek posredno nastal le v zvezi z zagotavljanjem elektronskih plačil ter vzdrževanjem plačilne infrastrukture s strani neposrednih in posrednih proračunskih uporabnikov.

Predlog zakona nima posledic za druga javnofinančna sredstva.

4. Navedba, da so sredstva za izvajanje zakona v državnem proračunu zagotovljena, če predlog zakona predvideva porabo proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil državni proračun že sprejet

Predpis ne predvideva porabe proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil državni proračun že sprejet.

5. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenosti predlagane ureditve pravu Evropske unije

5.1 Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

Drugi pravni sistemi niso bili predmet proučevanja.

5.2 Prikaz ureditve v pravnem redu Evropske unije

Predlog ni predmet usklajevanja s pravnim redom EU.

5.3 Prikaz ureditve v posameznih državah članicah Evropske unije

Irska

Dostopnost osnovnih plačilnih storitev (gotovine)

Irska je leta 2025 sprejela poseben zakon o zagotavljanju dostopa do gotovinske infrastrukture (*Finance (Provision of Access to Cash Infrastructure) Act 2025*), katerega temeljni namen je ohraniti trajno in učinkovito dostopnost gotovine za posameznike ter mala in srednja podjetja. Zakon je bil sprejet 20. maja 2025, njegova ključna merila pa so začela veljati novembra 2025. Vzpostavlja okvir za upravljanje prihodnjih sprememb gotovinske infrastrukture na pregleden in pravičen način, pri čemer je nadzor zaupan Centralni banki Irske (Central Bank of Ireland, v nadaljnjem besedilu: CBI).

Zavezanci po zakonu so kreditne institucije, ki dosegajo predpisan tržni delež pri tekočih računih in gospodinjskih depozitih. CBI seznam zavezancev določa in posodablja četrtletno na podlagi tržnih deležev za dve zaporedni četrtletji, pri čemer se upoštevajo tudi povezane družbe v skupini. Merila za zadostno pokritost z gotovino so določena za vsako od osmih statističnih regij (NUTS 3) posebej in zajemajo minimalni delež prebivalstva v radiju desetih kilometrov od bankomata, minimalno gostoto bankomatov na 100.000 prebivalcev ter minimalni delež prebivalstva v radiju desetih kilometrov od točke za gotovinske storitve. Slednje so fizične lokacije, kjer se gotovinske storitve zagotavljajo z osebno pomočjo osebja, in poleg bančnih poslovalnic vključujejo tudi poštne urade in druge primerne lokacije.

Zakon predpisuje tudi standarde za bankomate, ki jih bo CBI podrobneje uredila v letu 2026. Ti vključujejo obvezno zalogo vsaj dveh različnih apoenov, od katerih mora biti eden manjši od 50 evrov, zahteve glede ur dostopnosti, omejitve obdobij nedostopnosti ter obveznosti označevanja in obveščanja uporabnikov. Upravljavci bankomatov in prevozniki gotovine morajo biti registrirani pri CBI, ki ima pooblastilo za nadzor, zbiranje podatkov in izrekanje sankcij.

Zakon vzpostavlja poseben mehanizem za obravnavo lokalnih primanjkljajev glede dostopa do gotovinskih točk, ki od julija 2026 omogoča, da vsak posameznik ali predstavnik lokalne skupnosti pri CBI poda prijavo,

če oceni, da na določenem območju obstaja ali bo verjetno nastalo pomanjkanje dostopnosti gotovine. CBI prijavo presoja po objavljenih smernicah in lahko lokalni primanjkljaj ugotovi tudi neodvisno od formalne izpolnjenosti splošnih meril. Ob ugotovljeni neskladnosti imajo zavezanci 28 dni za predložitev predlogov ukrepov, nakar CBI po potrebi izda zavezujoče navodilo z ukrepi in roki za izvedbo. CBI ima poleg tega pooblastilo za urejanje nadomestil za dvige na bankomatih, ki bi lahko ovirala finančno vključenost.

Nizozemska

Dostopnost osnovnih plačilnih storitev (gotovine)

Nizozemska je z zakonom o gotovinskem plačilnem prometu (*Wet chartaal betalingsverkeer*), sprejetim maja 2026, vzpostavila celovit regulatorni okvir za zagotavljanje dostopnosti gotovine, ki temelji na obveznostih bank, sorazmernih z njihovim tržnim deležem. Zakon ne ureja le bankomatske infrastrukture, temveč prvič uvaja tudi sistemski nadzor nad prevozniki gotovine in s tem naslavlja celotno verigo oskrbe z gotovino.

Zavezanci so banke z več kot tremi milijoni plačilnih računov na Nizozemskem, ki morajo skupaj vzdrževati osnovno gotovinsko infrastrukturo z nacionalno pokritostjo. V praksi gre za banke ABN AMRO, ING in Rabobank, ki to nalogo že izvajajo skupaj prek skupnega podjetja Geldmaat. Temeljno geografsko merilo določa, da mora biti naprava za dvig evrobankovcev vsakemu imetniku plačilnega računa na razpolago v polmeru petih kilometrov. Banke z več kot 500.000 plačilnimi računi morajo poleg tega zagotoviti tudi možnost nepakiranega pologa evrobankovcev, manjšim bankam pa mora biti dostop do skupne infrastrukture zagotovljen pod poštenimi, razumnimi in nediskriminatornimi pogoji.

Zakon posebej ureja tudi neprekinjenost oskrbe z gotovino s strani prevoznikov gotovine. Podjetja, ki pokrivajo vsaj 30 % vseh lokacij v državi oziroma presegajo določene regionalne pragove, so podvržena okrepljenemu nadzoru Nizozemske centralne banke (De Nederlandsche Bank, v nadaljnjem besedilu: DNB) ter morajo pripravljati načrte za primer prenehanja dejavnosti in redno poročati o morebitnih tveganjih za kontinuiteto poslovanja. S tem zakon naslavlja tveganje, ki ga pomeni morebitni izpad ključnega prevoznika za celotno dostopnost gotovine v državi.

Nadzor nad izvajanjem zakona izvaja DNB, ki pridobi nova pooblastila za zbiranje podatkov, izvajanje pregledov in izrekanje sankcij. Nadomestila za uporabo gotovinske infrastrukture so brezplačna za fizične osebe, cerkvene skupnosti ter nepridobitne organizacije, vlada pa ima pooblastilo za določitev najvišjih dopustnih tarif za vse ostale uporabnike z uredbo na podlagi zakona.

Avstrija

Dostopnost osnovnih plačilnih storitev (gotovine)

Avstrija se je za razliko od Irske in Nizozemske odločila za pristop brez posebnega zakonodajnega okvira. Namesto tega je leta 2025 Avstrijska centralna banka (Oesterreichische Nationalbank, v nadaljnjem besedilu: OeNB) skupaj z zveznim združenjem občin in združenjem mest vzpostavila nacionalni program za odpravo vrzeli v dostopu do gotovine na podeželju, ki temelji na petletnem sporazumu in je financiran iz sredstev centralne banke.

Program je zasnovan kot ciljno usmerjeno dopolnilo tržnega zagotavljanja bankomatov in ne kot nadomestilo zanj. OeNB posega le tam, kjer tržno zagotavljanje bankomatov ni več ekonomsko vzdržno, pri čemer je za izbor lokacij razvila natančen točkovni sistem. Kriteriji vključujejo velikost občine, povprečno oddaljenost od najbližjega bankomata, potencial za zmanjšanje te oddaljenosti z namestitvijo novega bankomata ter prisotnost druge infrastrukture, kot sta pošta ali železniška postaja. Upravičena je vsaka občina brez bankomata in bančne poslovalnice, z vsaj 500 prebivalci in povprečno razdaljo do najbližjega bankomata vsaj dveh kilometrov.

Bankomati, postavljeni v okviru programa, niso v lasti centralne banke, temveč jih operativno upravlja družba PSA Payment Services Austria, katere lastnice so avstrijske banke. OeNB krije stroške postavitve

in delovanja, občine pa zagotovijo primerno lokacijo in osnovno infrastrukturo. Do februarja 2026 je bilo v obratovanju že 39 takšnih bankomatov, cilj pa je postavitev do 120 naprav do konca leta 2026.

Vzporedno z opisanim programom je bančni sektor leta 2024 sprejel moratorij, s katerim se je zavezal do konca leta 2029 ohraniti vse bankomate, ki so delovali na začetku tega leta. To centralni banki omogoča, da se omeji na ciljno odpravljanje dejanskih vrzeli v pokritosti in ne prevzema vloge, ki bi jo moral zagotavljati trg. Avstrijski model tako temelji na prostovoljnem partnerstvu med centralno banko, bankami in občinami ter ne vzpostavlja zakonsko izvršljivih obveznosti za posamezne banke, kar ga bistveno razlikuje od irskega in nizozemskega pristopa.

Grčija

Sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev na prodajnih mestih

Grčija je leta 2016 s spremembami Zakona o davkih (v 65. členu Zakona 4446/2016 (Kodificiran) – *Government Gazette A 240/22.12.2016*)[1] uvedla obvezno sprejemanje digitalnih plačil. Z uveljavitvijo zakona je bila določena obveznost, da vsa podjetja sprejemajo elektronska plačilna sredstva. Hkrati je bila zgornja meja gotovinskih transakcij znižana na 500 evrov, uvedena sta bila progresivna lestvica za določanje znižanja dohodnine v povezavi z elektronskimi transakcijami ter 22-odstotni davek na razliko med zahtevanim in prijavljenim zneskom, če minimalni znesek izdatkov ni poravnan z elektronskim plačilom.

Obveznost sprejemanja digitalnih plačil pri potrošniških transakcijah je Grčija postopno uvedla v vseh gospodarskih sektorjih v obdobju treh let, torej do konca leta 2019. Do konca julija 2017 je obvezno sprejemanje zajelo 85 sektorjev in poklicev, vključno s trgovinami na drobno, lekarnami, izposojevalnicami avtomobilov, odvetniki, zdravniki in arhitekti. Od marca 2018 je bilo dodanih še 58 sektorjev, med drugim gradbeništvo, manjše trgovine na drobno, prevozne storitve, nepremičninske agencije, športni objekti, popravljalnice in kemične čistilnice. Obvezno je tudi sprejemanje štiristranskih shem plačilnih kartic (kot so visa, mastercard, maestro, union-pay) ter obveščanje potrošnikov o sprejemanju plačilnih kartic.

Od leta 2017 morajo davčni zavezanci izdatke poravnati z digitalnimi plačili. Najnižji znesek je določen kot odstotek obdavčljivega dohodka in je opredeljen v treh dohodkovnih razredih, ki določajo delež izdatkov, plačanih z elektronskimi plačilnimi sredstvi (na primer za prihodek v višini 30.000 evrov na leto je treba 20 % izdatkov izvesti z elektronskimi plačilnimi sredstvi).

[1] https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/247220/nomos-4446-2016#google_vignette

Hrvaška

Brezplačni paket plačilnih storitev

Hrvaška je dostopnost osnovnih plačilnih storitev uredila z novelo obstoječega zakona o primerljivosti nadomestil, prenosu plačilnih računov in dostopu do osnovnega računa (*Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o usporedivosti naknada, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu osnovnom računu*), ki je bila sprejeta julija 2025 in se uporablja od 1. januarja 2026. Novela ne vzpostavlja novega zakona, temveč nadgrajuje obstoječi zakon iz leta 2017, s katerim je bila v hrvaški pravni red prenesena Direktiva 2014/92/EU o primerljivosti nadomestil in dostopu do osnovnih plačilnih računov. Ključna vsebinska novost je uvedba instituta paketa brezplačnih plačilnih storitev, ki je vezan na prejemanje rednih dohodkov na plačilni račun in je tako vsebinsko bližje socialni pravici kot klasičnemu regulatornemu instrumentu.

Izhodišče zakonodajne spremembe je bila ugotovitev, da morajo državljani za prejem plače, pokojnine in številnih drugih rednih dohodkov obvezno uporabljati bančni račun, banke pa so za vodenje teh računov zaračunavale različna nadomestila. Hrvaška zakonodaja je s tem naslovila strukturno neravnovesje, pri katerem je bila uporaba plačilnega računa za prejem dohodkov dejanska obveznost, hkrati pa finančno breme za tiste, ki si ga lahko najmanj privoščijo. Namen zakona je zagotoviti temeljno raven plačilnih storitev brez nadomestil ter s tem krepiti finančno vključenost in zmanjševati stroške uporabe plačilnih storitev za širok krog potrošnikov.

Do brezplačnega paketa so upravičeni potrošniki, ki na plačilni račun pri kreditni instituciji prejemajo redne prejemke, kot so plača, pokojnina, štipendija ali drugi redni dohodki. Paket lahko potrošnik uveljavlja le pri eni kreditni instituciji s sedežem na Hrvaškem hkrati, kreditna institucija pa ga je dolžna omogočiti na zahtevo in ob predložitvi ustrezne dokumentacije o rednih dohodkih. Zavrnitev je dopustna le iz razlogov, določenih z zakonom, med katere sodi zlasti nezmožnost izpolnitve obveznosti skrbnega pregleda stranke po predpisih o preprečevanju pranja denarja.

Vsebina paketa zajema odprtje, vodenje in zaprtje plačilnega računa, izdajo in uporabo debetne kartice, uporabo spletnega ali mobilnega bančništva, neomejeno število prilivov na račun v evrih ter pologe in dvige gotovine na okencu ali bankomatu kreditne institucije, ki vodi račun. Vključeno je tudi izvrševanje plačil z debetno kartico na fizičnih prodajnih mestih. Od januarja 2027 bo paket vključeval tudi pravico do dveh brezplačnih dvigov gotovine mesečno na bankomatih katere koli druge banke na Hrvaškem, enaka pravica pa bo veljala tudi za imetnike osnovnih računov iz ranljivih skupin.

Paket ne vključuje vseh plačilnih storitev brez nadomestil. Izven paketa ostajajo zlasti izvrševanje kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ter izvrševanje direktnih obremenitev, za katere lahko kreditna institucija zaračunava nadomestila po svoji splošni cenovni politiki. To je ena od vsebinskih razlik v primerjavi s slovenskim predlogom zakona, ki ranljivim skupinam in upokojencem zagotavlja tudi vsaj deset brezplačnih kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ali direktnih obremenitev mesečno.

Pravica do paketa je vezana na dejansko prejemanje rednih dohodkov na račun. Če potrošnik tri zaporedne mesece ne prejme rednih prilivov, lahko kreditna institucija začne zaračunavati nadomestila, pri čemer mora potrošnika o tem pisno obvestiti najmanj 15 dni vnaprej. Ta ureditev je vsebinsko primerljiva s slovenskim predlogom, ki prav tako predvideva trimesečni rok in enako obveznost predhodnega obvestila.

Italija

Sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev na prodajnih mestih

V Italiji obstaja zakonsko določena obveznost sprejemanja kartičnih plačil, urejena z Zakonskim odlokom št. 179 z dne 18. oktobra 2012 (*Decreto-legge 18 ottobre 2012, n. 179 - Normattiva*).[1] Od 30. junija 2014 morajo vsi gospodarski subjekti (trgovci, storitvene dejavnosti, vključno s samozaposlenimi fizičnimi osebami in mikropodjetji) sprejemati plačila z debetnimi, kreditnimi in predplačniškimi karticami. Ta obveznost ne velja v primerih objektivne tehnične nezmožnosti. Dopolnjuje jo določba italijanskega potrošniškega zakonika, ki vsako poslovno prakso, ki zahteva doplačilo stroškov od potrošnikov za elektronski način plačevanja, opredeljuje kot zavajajočo.

Četudi je obveznost sprejemanja kartičnih plačil v veljavi od leta 2014, se Italija pri izvajanju tega zakona spoprijema z operativnimi težavami, predvsem zaradi tradicionalne naklonjenosti trgovcev gotovinskim plačilom. Številni potrošniki poročajo o težavah pri plačevanju s karticami pri trgovcih. Zaradi teh izzivov je od 30. junija 2022 uvedena kazenska določba za kršitev nesprejemanja plačila s kartico v kakršnem koli znesku. Globa je 30 evrov in še štirje odstotki vrednosti posamezne transakcije, za katero je bilo plačilo zavrnjeno. Izvajanje te določbe nadzira finančna policija (*Guardia di Finanza*).

Druga operativna težava, ki je nastala po uvedbi te obveznosti in povezanih kršitvah, so bile številne pritožbe trgovcev glede višine nadomestil za sprejemanje kartičnih plačil. V zvezi s tem sta 27. julija 2023 združenje bank in ponudnikov plačilnih storitev ter združenje trgovcev podpisala sporazum o zmanjšanju, večji preglednosti in primerljivosti nadomestil za elektronska plačila v vrednosti do 30 evrov. Sporazum velja za subjekte, ki opravljajo poslovno, umetniško ali poklicno dejavnost in katerih prihodki ter nadomestila v prejšnjem letu niso presegli 400.000 evrov. Ponudniki plačilnih storitev javno objavljajo nadomestila, ki jih zaračunavajo trgovcem, da ti lahko med seboj primerjajo ponudbe in izberejo najugodnejšega ponudnika. Cilj sporazuma je spodbujati digitalizacijo, posodobitev in konkurenčnost plačilnih storitev z večjo preglednostjo, primerljivostjo in zmanjšanjem stroškov transakcij za elektronske plačilne instrumente, zlasti za transakcije nizke vrednosti, ki ne presegajo 30 evrov. Primeri javno objavljenih nadomestil so dostopni na spletni strani *Offerte commerciali degli acquirer (cnel.it)[2].*

Italija je tudi evropska država z največ POS-terminali (več kot 3,6 milijona). V zadnjih letih je sprejela vrsto ukrepov za spodbujanje digitalizacije in modernizacije načinov plačevanja, vključno z davčnimi olajšavami za državljane in podjetja v ta namen.

[1] https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2012;179
[2] https://www.cnel.it/Iniziative-ospitate/Protocollo-POS/Offerte-commerciali-degli-acquirer

Belgija

Sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev na prodajnih mestih

Od 1. julija 2022 morajo vsa podjetja, ki poslujejo s potrošniki, ne glede na svojo velikost omogočiti potrošnikom vsaj eno rešitev za elektronsko plačilo nakupa blaga ali storitev. To obveznost je Belgija uredila v zbirki predpisov *Justel.*[1] Na spletni strani *Obligation to Offer an Electronic Means of Payment | FPS Economy[2]* je v angleškem prevodu dostopna tudi razlaga te ureditve. Za izpolnitev obveznosti se lahko uporabijo vse tehnične rešitve, ki so zdaj na voljo na trgu: fiksni ali prenosni plačilni terminali, brezstično plačevanje s pametnim telefonom ali pametno uro, bančni prenosi in podobno. Podjetja lahko izberejo tehnologijo, ki jim najbolj ustreza glede na njihov gospodarski položaj in značilnosti strank. Opredelitev izbrane tehnološke rešitve je široka in tehnološko nevtralna, da sledi razvoju tehnologije in trga na področju plačil. Podjetjem omogoča izbiro rešitve za elektronska plačila, ki je za njihovo poslovanje najprimernejša in najustreznejša glede stroškov, vrste strank, obsega plačil in drugih dejavnikov. Nova obveznost zato ne pomeni, da morajo vsa podjetja v Belgiji kupiti ali najeti plačilni terminal (POS) za sprejemanje plačil s karticami. Druge možnosti vključujejo na primer sprejemanje kreditnih plačil v mobilnih bančnih aplikacijah ali pametnih telefonov strank v trgovini ali skeniranje QR-kode za plačilo. Strankam, ki se odločijo za elektronsko plačevanje, ni dovoljeno zaračunavati dodatnih stroškov ali zavračati elektronskega plačila pod določenim zneskom. Podjetja lahko razlikujejo načine elektronskega plačevanja glede na znesek, vendar morajo o tem potrošnike jasno obvestiti.

Vsa podjetja morajo svojim strankam ponuditi možnost elektronskega plačila. Izraz "podjetje" zajema vse fizične ali pravne osebe, ki si dolgoročno prizadevajo za gospodarski cilj, vključno z njihovimi združenji. Opredelitev je široka in lahko zajema različne subjekte, kot so trgovci na drobno, odvetniki, zobozdravniki ali katero koli združenje ter javno upravo, ki opravlja gospodarsko dejavnost. Občina mora na primer sprejeti elektronska plačilna sredstva v zvezi s svojimi gospodarskimi dejavnostmi (na primer upravljanje bazena, javne knjižnice ali oddajanje prostorov potrošnikom v najem). Podjetja morajo ponujati elektronska plačilna sredstva le potrošnikom, obveznost pa ne velja za plačila med podjetji (B2B). Prav tako ni obvezno sprejemati omejenih plačilnih instrumentov (na primer bonov za prehrano, eko čekov ali potrošniških bonov) ali kriptovalut in drugih virtualnih valut. Sprejemanje teh instrumentov kot plačilnih sredstev ostaja za belgijska podjetja neobvezno. Podjetja, ki ne izpolnjujejo te obveznosti, so lahko kaznovana z globo od 200 do 80.000 evrov.

Mikropodjetja in fizične osebe, ki izpolnjujejo pogoje za mikropodjetja, so upravičene do 120-odstotne davčne olajšave za stroške, ki jim nastanejo pri zagotavljanju možnosti elektronskega plačevanja za potrošnike. Za mikropodjetje se šteje pravna oseba, ki ni podružnica ali matično podjetje in na dan bilance stanja za zadnje zaključeno poslovno leto ne presega več kot enega od naslednjih meril: letno povprečno število zaposlenih je največ deset, letni promet brez davka na dodano vrednost je največ 700.000 evrov ali bilančna vsota je največ 350.000 evrov.

[1]
https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr%%AMP%%la=F%%AMP%%cn=2013022819%%AMP%%table_name=loi#LNK0120
[2] https://economie.fgov.be/en/themes/sales/payments/obligation-offer-electronic

6. Presoja posledic

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) Predpis spodbuja digitalno vključenost.

– Predpis ima pozitiven učinek na digitalno vključenost.

Predpis digitalno vključenost spodbuja predvsem z obveznostjo sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev iz IV. poglavja predloga zakona, ki ponudnike blaga ali storitev, vključno s ponudniki digitalnih vsebin ter neposrednimi in posrednimi proračunskimi uporabniki, zavezuje, da na prodajnem mestu omogočijo plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom. Opredelitev elektronskega plačilnega sredstva je široka in tehnološko nevtralna ter zajema tudi spletno bančništvo s plačilom prek QR-kode, mobilne plačilne aplikacije, mobilne denarnice in brezstična plačila na podlagi tehnologije NFC, s čimer se digitalno plačevanje prvič sistemsko zagotovi tudi pri ponudnikih, ki ga doslej niso omogočali, dejanska uporabnost obstoječe digitalne plačilne infrastrukture pa se s tem razširi na vsa prodajna mesta v državi.

Digitalno vključenost dodatno krepi brezplačni paket plačilnih storitev iz V. poglavja predloga zakona, ki upravičencem, vključno z upokojenci in ranljivimi skupinami, zagotavlja brezplačno uporabo spletnega in mobilnega bančništva ter izdajo in uporabo debetne kartice, s čimer se odpravljajo finančne ovire za dostop do digitalnih plačilnih kanalov tudi za potrošnike z nizkimi dohodki. Predlog zakona pri tem sledi tudi načelu digitalizacije iz poglavja o ciljih in načelih, po katerem spodbuja uporabo elektronskih plačilnih sredstev skladno s smernicami digitalnega razvoja in Strategijo Evropske komisije za mala plačila, s čimer se Slovenija usmerja k posodobitvi in digitalizaciji plačilnega ekosistema. Ker predlog zakona hkrati ohranja in ureja dostopnost gotovine, digitalizacija po tem predlogu poteka postopno in vključujoče, brez izključevanja potrošnikov, ki elektronskih plačilnih sredstev še ne uporabljajo.

Predlog zakona ne bo imel večjih posledic za postopke oziroma poslovanje javne uprave ali pravosodnih organov, razen v delu, ki se nanaša na obveznost sprejemanja plačil strank z elektronskimi plačilnimi sredstvi za storitve, ki jih zanje opravlja javna uprava ali jih opravljajo pravosodni organi. Javna uprava že zdaj pretežno omogoča elektronska plačila za storitve, kot so globe, takse, upravne storitve (na primer izdaja osebnih dokumentov) ali komunalne storitve, ki jih pogosto izvajajo javna podjetja. Sistemi, kot so UJPlačam, spletno bančništvo in POS-terminali na upravnih enotah ali sodiščih, so že vzpostavljeni, kar pomeni, da je infrastruktura za izpolnjevanje te obveznosti v glavnem na voljo. Zato se pričakuje, da zakon ne bo povzročil bistvenih sprememb v že uveljavljenih postopkih ali zahteval obsežnih prilagoditev v poslovanju večine javnih ustanov.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki

Predlog nima posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo

a) Predpis ima učinek na fizične in pravne osebe, ki opravljajo dejavnost.

– Predpis ima negativen učinek na stroške poslovanja.

Zakon bo imel pomemben finančni učinek na poslovanje bank, predvsem zaradi brezplačnega paketa plačilnih storitev, ki bo neposredno znižal njihove prihodke iz naslova plačilnih storitev. Višina izpada bo odvisna od tega, kolikšen delež upravičencev bo pravico do brezplačnega paketa dejansko uveljavljal. Dodatno breme bodo pomenile zahteve glede dostopa do gotovine. Banke bodo izgubile del prihodkov od storitev dviga in pologa gotovine, ki so danes plačljive. Ohranjati bodo morale tudi poslovalnice in bankomate, ki jih sicer ne bi vzdrževale, ker so neprofitabilni. Ker so merila za mrežo poslovalnic in bankomatov oblikovana na podlagi trenutnega stanja na trgu, bo šlo pri tem predvsem za ohranjanje obstoječe infrastrukture, naložbe v novo infrastrukturo pa bodo manjše. Banke bodo imele tudi stroške prilagoditve in izvajanja predpisanih zahtev. Učinki ne bodo enakomerno porazdeljeni, saj bodo težje

bremena zakona prenašale banke z nižjo dobičkonosnostjo. Banke so v zadnjih letih intenzivno vlagale v digitalne kanale, mobilno bančništvo in avtomatizacijo storitev. Zaradi zakonskih zahtev bodo morale del sredstev, ki bi sicer šla v razvoj digitalnih storitev, nameniti vzdrževanju poslovalnic in bankomatov. Ni mogoče izključiti niti posrednih učinkov, na primer prilagoditev cenovne politike bank in ponudbe njihovih produktov.

Pri ponudnikih blaga ali storitev, ki elektronskih plačil še ne sprejemajo, predvsem mikro in malih podjetjih, bodo lahko nastali stroški vzpostavitve in nadomestila ponudnikom plačilnih storitev. To lahko omeji njihove naložbene zmogljivosti in posredno zviša cene za potrošnike. Višina teh stroškov bo odvisna predvsem od rešitve, ki jo bo ponudnik izbral, saj zakon ne predpisuje vrste elektronskega plačilnega sredstva. Poenostavljeno lahko rešitve glede na stroške razdelimo v tri skupine:
1. rešitve skoraj brez dodatnih stroškov: statična Flik QR koda, plačilo z UPN QR kodo na računu ter bančno nakazilo, vključno s takojšnjim nakazilom (na primer plačilo po predračunu). Ponudnik ne potrebuje naprave in ne plača provizije, temveč le običajno nadomestilo banke za priliv na račun. To znaša nekaj centov na plačilo (na primer od 0,08 do 0,13 evra) ali pa je vključeno v paket bančnih storitev;
2. rešitve brez fiksnih stroškov s provizijo od prometa: aplikacija Flik POS, rešitvi SoftPOS in mPOS ter spletna plačila prek plačilnih prehodov brez naročnine. Provizija za kartična plačila po javno objavljenih cenikih nebančnih ponudnikov znaša približno od 1 do 2 odstotka vrednosti plačila na fizičnih prodajnih mestih in približno od 1,5 do 2,5 odstotka pri spletnih plačilih. Pri rešitvi mPOS mora ponudnik enkratno kupiti čitalec kartic, ki stane nekaj deset evrov;
3. rešitve s fiksnimi in variabilnimi stroški: klasični POS-terminal banke, pri katerem ponudnik plačuje mesečno najemnino (okvirno od 6 do 15 evrov) in provizijo, dogovorjeno z banko (okvirno od 0,8 do 1,5 odstotka vrednosti plačila), ter več-funkcijske naprave, ki omogočajo tudi izdajo in davčno potrjevanje računov.

Za ponudnika z na primer 3.000 evrov mesečnega prometa, od katerega bi kupci polovico plačali elektronsko, bi to okvirno pomenilo naslednji mesečni strošek:
- nekaj evrov pri statični Flik QR kodi ali plačilu z UPN QR kodo,
- od 15 do 30 evrov pri rešitvah SoftPOS ali mPOS,
- od 20 do 40 evrov pri klasičnem POS-terminalu.

Ponudniki, ki elektronska plačila že sprejemajo, dodatnih stroškov ne bodo imeli, razen zanemarljivega stroška za obvestilo o sprejetem elektronskem plačilnem sredstvu oziroma o sprejemanju gotovine na posameznem prodajnem mestu.

Ker so zelo majhni ponudniki s čistimi prihodki do 20.000 evrov in novoustanovljeni ponudniki izvzeti, ocenjujemo, da bo skupni učinek na stroške poslovanja gospodarstva majhen. Ponudniki lahko z elektronskimi plačili zmanjšajo stroške ravnanja z gotovino, kot so štetje, prevoz in polog iztržka. Zmanjša se tudi število nezaključenih nakupov, do katerih pride, ko kupec nima pri sebi gotovine. Predvidevamo še, da bo večja konkurenca med ponudniki plačilnih storitev znižala provizije, ki jih ti zaračunavajo trgovcem. To bo koristilo predvsem malim trgovcem, podjetnikom in obrtnikom pri plačilih, nižjih od 30 evrov.

– **Predpis ima pozitiven učinek na pravno varnost.**

Predlog zakona pozitivno vpliva na pravno varnost, saj jasno določa pravice in obveznosti ponudnikov blaga in storitev, kreditnih institucij ter potrošnikov glede sprejemanja gotovine, zagotavljanja elektronskih plačilnih sredstev in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev. Z natančno določenimi izjemami, pristojnostmi nadzornih organov ter pravicami upravičencev do brezplačnega paketa plačilnih storitev se povečuje pravna predvidljivost in enotna uporaba predpisa.

– **Predpis ima pozitiven učinek na spodbude dobaviteljem za učinkovito konkurenčnost.**

Predlog zakona spodbuja ponudnike blaga in storitev k učinkovitejšemu poslovanju z uporabo sodobnih plačilnih rešitev. Sprejemanje elektronskih plačil prispeva k hitrejši izvedbi transakcij, boljšemu upravljanju likvidnosti, večji kakovosti storitev ter prilagajanju pričakovanjem potrošnikov in razvoju digitalnega gospodarstva.

– **Predpis ima pozitiven učinek na spodbujanje digitalizacije v poslovne procese.**

Predlog zakona, ki se nanaša na obveznost sprejemanja ene od oblik elektronskih plačilnih sredstev, bo na drugi strani povzročil zlasti pozitivne posledice, saj pospešuje digitalizacijo plačilnega sistema, kar spodbuja gospodarsko rast z večjo potrošnjo, olajšuje mednarodno trgovino in izboljšuje dostop do finančnih storitev, kot kažejo vzorci sprememb v EU, kjer se je vrednost digitalnih plačil med letoma 2017 in 2023 podvojila. Podjetja bodo konkurenčnejša, saj bodo privlačila širši krog potrošnikov, zlasti mlajše, ki pričakujejo sodobne plačilne možnosti (78,6 % potrošnikov v Sloveniji za prihodnost predvideva elektronska plačila). Poleg tega elektronska plačila zmanjšujejo sivo ekonomijo z večjo sledljivostjo transakcij, kar povečuje davčno preglednost in javne prihodke. Podjetja bodo lahko pridobila tudi boljšo likvidnost prek takojšnjih plačil (na primer Flik), potrošniki pa večjo izbiro plačilnih metod, kar zmanjšuje nezaključene nakupe in krepi gospodarsko aktivnost.

Predlog zakona ima pozitiven učinek na digitalizacijo poslovnih procesov, saj ponudnike blaga in storitev spodbuja k vključevanju elektronskih plačilnih sredstev v vsakodnevno poslovanje. S tem se povečuje uporaba digitalnih poslovnih rešitev, zmanjšuje odvisnost od gotovinskega poslovanja in pospešuje digitalna preobrazba trgovine ter storitvenih dejavnosti.

– **Predpis ima pozitiven učinek na izvajanje digitalizacije.**

Predlog zakona neposredno spodbuja izvajanje digitalizacije na področju plačilnega prometa z obveznostjo sprejemanja najmanj enega elektronskega plačilnega sredstva na prodajnih mestih ter z zagotavljanjem brezplačne uporabe spletnega in mobilnega bančništva v okviru brezplačnega paketa plačilnih storitev. S tem prispeva k širši uporabi digitalnih finančnih storitev med ponudniki in potrošniki.

b) Predpis ima učinek na potrošnike oziroma gospodinjstva.

– **Predpis ima pozitiven učinek na cene blaga/storitev za potrošnike oziroma gospodinjstva.**

Brezplačni paket plačilnih storitev omogoča večjo finančno vključenost in zmanjšuje finančno izključenost, saj zmanjšuje ovire, ki jih stroški osnovnih storitev povzročajo posameznikom z nizkimi dohodki. Povečuje stabilnost in predvidljivost osebnih financ, ker potrošnikom brez stroškov omogoča boljše načrtovanje in upravljanje denarja. Okrepi socialno varnost ranljivih skupin, ki so zaradi stroškov plačilnih storitev posebej ogrožene, in krepi zaupanje v bančni sistem, kar spodbuja večjo uporabo formalnih finančnih storitev. Posledično lahko prispeva k večji družbeni in gospodarski vključenosti ter boljšemu dostopu do socialnih transferjev in plačilnih sistemov za širšo populacijo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje

a) Predpis ima učinek na socialno vključenost in materialni položaj gospodinjstev.

– **Predpis ima pozitiven učinek na tveganje socialne izključenosti oziroma na gospodinjstva s slabšim položajem oziroma na položaj ranljivih skupin.**

Zakon bo imel pozitiven družbeni in socialni vpliv. V Sloveniji se je v zadnjih letih precej zmanjšalo število bankomatov in poslovalnic, kar je zlasti v manjših krajih povzročilo slabšo dostopnost gotovine in osnovnih plačilnih storitev. Ker zakon določa minimalno razpoložljivost osnovnih plačilnih storitev, bo to izboljšalo

finančno dostopnost za starejše prebivalce, prebivalce s podeželja in ljudi, ki manj ali sploh ne uporabljajo digitalnih bančnih storitev.

b) Predpis ima učinek na urejanje ustavno varovanih človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali na poseganje vanje.

– Predpis ima pozitiven učinek na poseganje v ustavno varovane človekove pravice in temeljne svoboščine (če da, navedite člen Ustave Republike Slovenije oziroma mednarodne pogodbe s področja človekovih pravic in temeljnih svoboščin in odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije ali mednarodnih sodišč (zlasti ESČP), ki so bile upoštevane pri pripravi predpisa).

Predlog zakona je izvedbeni zakon za določbo 74.a člena Ustave RS, ki ureja pravico do uporabe gotovine. Predlog zakona hkrati posega v svobodno gospodarsko pobudo iz 74. člena Ustave RS, zlasti z obveznostmi iz III., IV. in V. poglavja; presoja dopustnosti teh posegov je podana v točki 2.3 tega uvoda (razdelek O dopustnosti posega v svobodno gospodarsko pobudo).

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja

Predlog nima posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog nima posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa

Sprejeti zakon bo objavljen na spletni strani Ministrstva za finance Republike Slovenije.

Za nadzor nad izvajanjem zakona bosta pristojna Banka Slovenije in Tržni inšpektorat Republike Slovenije.

7. Prikaz sodelovanja javnosti

Gradivo je bilo predmet sodelovanja z javnostjo.

Datum objave na portalu eDemokracija:
17. 7. 2026

Na gradivo so bila podana mnenja, predlogi in pripombe.

V razpravo vključeni subjekti:
Agencija za trg vrednostnih papirjev, Banka Slovenije, Informacijski pooblaščenec, Komisija za preprečevanje korupcije, Ministrstvo za gospodarstvo, delo in šport , Ministrstvo za notranje zadeve in javno upravo, Pošta Slovenije, d.o.o., Tržni inšpektorat Republike Slovenije

Obrazložitev upoštevanja mnenj, predlogov in pripomb v razpravo vključenih subjektov:
Prejeli smo pripombe Ministrstva za notranje zadeve in javno upravo, Pošte Slovenije, d.o.o. in Agencije za trg vrednostnih papirjev, ki smo jih večinoma upoštevali.

Predlog zakona ne prenaša predpisov Evropske unije, vendar ureja področje, ki ga pravo EU pomembno določa. Status evrobankovcev in evrokovancev kot zakonitega plačilnega sredstva določata prvi odstavek 128. člena PDEU ter 10. in 11. člen Uredbe Sveta (ES) št. 974/98, pojem zakonitega plačilnega sredstva

pa pojasnjujeta Priporočilo Komisije 2010/191/EU in sodba Sodišča EU v združenih zadevah C-422/19 in C-423/19. Evropska komisija je 28. junija 2023 objavila predlog uredbe o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu (COM(2023) 364 final), o katerem pogajanja še potekajo. Pravico do osnovnega plačilnega računa ureja Direktiva 2014/92/EU, ki je prenesena v zakon, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme, brezplačni paket iz V. poglavja jo dopolnjuje.

Ker predlog zakona ureja plačilna sredstva in dostop do gotovine, je predlagatelj v skladu s četrtim odstavkom 127. člena in petim odstavkom 282. člena PDEU ter Odločbo Sveta 98/415/ES za mnenje zaprosil Evropsko centralno banko (v nadaljnjem besedilu: ECB). Mnenje ECB smo upoštevali v največji možni meri.

Poročilo o sodelovanju z javnostjo:
Od zainteresirane javnosti smo prejeli 29 pripomb.

Predlogi glede obveznosti sprejemanja plačil z gotovino in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev:
- Drugačni oziroma novi kriteriji za mrežo gotovinskih točk, kot na primer novi kriteriji za teritorialno razporeditev bankomatov in poslovalnic, najmanj en bankomat v vsaki občini, minimalno število bankomatov in poslovalnic se povečuje glede na število prebivalcev posameznega naselja, črtanje omejitve, da lahko alternativne gotovinske točke predstavljajo največ 3 % ustrezne gostote bankomatov, določitev minimalne operativnosti posameznega bankomata, večja vključenost občin in potrošnikov v odločitve o odpiranju oziroma zapiranju gotovinskih točk in ohranitev najmanj obstoječe ravni dostopnosti gotovinskih točk v prehodnem obdobju.
- Širitev izjem od obveznega sprejemanja plačil z gotovino, kadar gre za prodajo na bencinskih servisih brez osebja, storitve na vozilih javnega potniškega prometa, prodajo blaga oziroma storitev na kratkotrajnih dogodkih, kot so koncerti, sejmi, festivali, dogodki na stojnicah, plačilo parkirnine na samopostrežnem parkirnem avtomatu, še posebej za primere, ko za lokacijo izhaja visoka stopnja tveganja vloma, ropa, poškodovanja avtomata ali tatvine gotovine, plačila, povezana z opravljanjem investicijskih storitev in poslov ter pomožnih investicijskih storitev po zakonu, ki ureja trg finančnih instrumentov, prodajo blaga ali storitev na prodajnem avtomatu, ki je bil v uporabi na dan uveljavitve predloga zakona, in sicer najdlje pet let od uveljavitve tega zakona.
- Dopolnitev postopka za primere, ko alternativna gotovinska točka ne izpolnjuje pogojev za vpis v register alternativnih gotovinskih točk.
- Uskladitev določb glede prevoza in varovanja gotovine ter drugih vrednostnih pošiljk, ki je že urejeno z Zakonom o zasebnem varovanju.
- Dvigi in pologi evrobankovcev v poslovalnici katere koli kreditne institucije so za potrošnika brezplačni brez številčne omejitve.
- Dvigi in pologi evrokovancev v poslovalnici kreditne institucije so za potrošnika brezplačni najmanj štirikrat mesečno, za ranljive skupine pa vedno.
- Omejitev sprejemanja bankovcev ali kovancev ter večjih apoenov bankovcev na samopostrežnih prodajnih mestih.

Predlogi glede obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev:
- Širitev izjem od zagotavljanja obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev, kadar gre za plačila neposrednim in posrednim uporabnikom proračuna, kadar njihovi prihodki iz prodaje blaga oziroma storitev ne presegajo zakonsko določenega praga, plačila na občinskih oziroma mestnih blagajnah.
- Prilagojena ureditev za mobilne storitve, catering, sezonske in začasne gostinske obrate, storitve na domu, sejme, festivale in druge terenske dejavnosti.
- Jasnejša opredelitev lastnosti elektronskega plačilnega sredstva.
- Izločitev določb o obveznem sprejemanju elektronskih plačilnih sredstev iz predloga zakona in morebitna ureditev tega področja v ločenem zakonodajnem postopku.
- Daljša prehodna obdobja za začetek uporabe zahtev glede obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev.

Predlogi glede brezplačnega paketa plačilnih storitev:
- Nasprotovanje predlogu z vidika ustavnosti, ker posega v svobodno gospodarsko pobudo in pravico do zasebne lastnine, ker se bodo stroški prevalili na banke in ostale komitente, ker ni povezan z osnovnim

ciljem zakona, ki je dostopnost gotovine, ker predstavlja socialni ukrep in regulacijo cen bančnih storitev, ker ni narejena ekonomska analiza potrebnosti, ker nima predvidenega mehanizma financiranja ali nadomestila, ker zakonodaja že predpisuje osnovni plačilni račun, ker bo povzročil težave v praksi z dokazovanjem upravičenosti do brezplačnega računa, ker je brezplačen dostop do spletne in mobilne banke neprimerna rešitev in ker so problem neobanke, ki imajo lahko koristi od gotovinske mreže.
- Širitev ugodnosti tudi na osebe brez rednih prejemkov, npr. kmete.

Prejete pripombe in predloge smo skrbno preučili, se glede njih posvetovali tudi z Banko Slovenije in nekaterimi ključnimi deležniki ter na tej podlagi pripravili nadaljnje spremembe predloga zakona, vse s ciljem, da bodo predlagane rešitve premišljene in v največjo korist državljankam in državljanom Slovenije.

8. Zunanji strokovnjak oziroma pravna oseba, ki je sodelovala pri pripravi predloga zakona

Pri pripravi predpisa ni sodeloval zunanji strokovnjak oziroma pravna oseba.

9. Navedba, kateri predstavniki predlagatelja bodo sodelovali pri delu državnega zbora in delovnih teles

- mag. Andrej Šircelj, minister
- Miran Vičič, državni sekretar
- Peter Papež, državni sekretar
- mag. Maja Hostnik Kališek, državna sekretarka
- mag. Kristina Šteblaj, državna sekretarka
- Urška Cvelbar, generalna direktorica Direktorata za finančni sistem
- mag. Robert Petek, vodja Sektorja za bančništvo
- Brigita Gašperin, sekretarka v Sektorju za bančništvo
- mag. Tadeja Rupnik, sekretarka v Sektorju za bančništvo

II. BESEDILO ČLENOV

Zakon o dostopnosti in uporabi plačilnih sredstev

I. POGLAVJE
SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
(vsebina)

Ta zakon ureja:

1. izvrševanje pravice do plačil z gotovino, ki ima v skladu s pravom Evropske unije in zakonom, ki ureja uvedbo eura, status zakonitega plačilnega sredstva,
2. ukrepe za zagotavljanje dostopnosti osnovnih plačilnih storitev,
3. obveznost sprejemanja vsaj enega od elektronskih plačilnih sredstev, in
4. pravico potrošnikov do brezplačnega paketa plačilnih storitev in obveznosti kreditnih institucij pri njegovem zagotavljanju.

2. člen
(izrazi)

Izrazi, uporabljeni v tem zakonu, pomenijo:

1. »bankomat« je samopostrežna naprava, ki omogoča dvig eurobankovcev s plačilnega računa;
2. »center naselja« je točka z geografskimi koordinatami, ki je na podlagi uradnih prostorskih podatkov določena kot reprezentativna osrednja lokacija naselja, utežena s številom prebivalstva v tem naselju;
3. »cesta« je cesta, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja ceste;
4. »digitalna vsebina« je vsebina, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja varstvo potrošnikov;
5. »direktna obremenitev« je direktna obremenitev, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme;
6. »druga poslovalnica« je poslovalnica kreditne institucije, ki je organizirana zunaj poslovnih prostorov kreditne institucije in na podlagi pogodbe z eno ali več kreditnimi institucijami omogoča izvajanje osnovnih plačilnih storitev ter ima zagotovljeno osebno asistenco, vključno s pogodbeno pošto, ki omogoča najmanj izvajanje aktivnosti pod a) in b) v 17. točki in ima zagotovljeno osebno asistenco;
7. »elektronsko plačilno sredstvo« je plačilno sredstvo, ki ga ponudniku blaga ali storitev zagotovi ponudnik plačilnih storitev, in omogoča negotovinsko plačilo, z izjemo kriptosredstva;
8. »gotovina« so bankovci in kovanci, ki se glasijo na euro;
9. »gotovinska točka za ponudnika blaga ali storitev« je naprava, bankomat, poslovalnica kreditne institucije, druga poslovalnica, poštna poslovalnica in druga točka, ki ponudnikom blaga ali storitev omogoča dvig ali polog bankovcev ali kovancev, ki se glasijo na euro;
10. »gotovinska točka za potrošnika« je:
    a) bankomat,
    b) poslovalnica kreditne institucije, ki omogoča izvajanje osnovnih plačilnih storitev in ima zagotovljeno osebno asistenco, vključno z mobilno poslovalnico in drugo poslovalnico,
    c) poštna poslovalnica ali
    č) alternativna gotovinska točka iz prvega odstavka 10. člena tega zakona;
11. »kreditna institucija« je institucija s sedežem v Republiki Sloveniji, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja bančništvo, pri čemer se za namene tega zakona za kreditno institucijo šteje tudi podružnica kreditne

institucije s sedežem v drugi državi članici Evropske unije ali tretji državi, ki opravlja bančne in finančne storitve v Republiki Sloveniji, v delu, ki se nanaša na njeno dejavnost na ozemlju Republike Slovenije;

12. »kreditno plačilo« je kreditno plačilo, kot je opredeljeno v zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme;

13. »kriptosredstvo« je kriptosredstvo, kot je opredeljeno v Uredbi (EU) 2023/1114 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o trgih kriptosredstev in spremembi uredb (EU) št. 1093/2010 in (EU) št. 1095/2010 ter direktiv 2013/36/EU in (EU) 2019/1937 (UL L št. 150 z dne 9. 6. 2023, str. 40), zadnjič spremenjeni z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2025/1264 z dne 27. junija 2025 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2023/1114 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z regulativnimi tehničnimi standardi za določitev minimalne vsebine politike in postopkov za upravljanje likvidnosti za določene izdajatelje žetonov, vezanih na sredstva, in e-denarnih žetonov (UL L št. 2025/1264 z dne 3. 10. 2025);

14. »mobilna poslovalnica« je poslovalnica kreditne institucije v obliki prevoznega sredstva, ki je v določenem kraju prisotna vsaj v obsegu, določenem v tem zakonu;

15. »naselje« je naselje, kot je opredeljeno v zakonu, ki ureja določanje območij ter imenovanje in označevanje naselij, ulic in stavb;

16. »neodvisni ponudnik bankomatov« je ponudnik storitve dviga gotovine na bankomatu, ki deluje v imenu enega ali več izdajateljev kartic, pri čemer nima sklenjene okvirne pogodbe s stranko, ki dviguje denar s plačilnega računa, pod pogojem, da ne opravlja drugih plačilnih storitev;

17. »osnovne plačilne storitve« so:

a) aktivnosti, ki omogočajo polog gotovine na plačilni račun, in vse aktivnosti, potrebne za upravljanje tega računa,

b) aktivnosti, ki omogočajo dvig gotovine s plačilnega računa, in vse aktivnosti, potrebne za upravljanje tega računa,

c) aktivnosti za izvrševanje domačih in čezmejnih plačilnih transakcij, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme, in

č) izvrševanje denarnih nakazil, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme;

18. »plačilni račun« je račun, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme;

19. »ponudnik blaga ali storitev« oziroma »ponudnica blaga ali storitev« (v nadaljnjem besedilu: »ponudnik blaga ali storitev«) je subjekt vpisa, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja Poslovni register Slovenije, posluje s potrošniki in ima vzpostavljena prodajna mesta ali je ponudnik digitalnih vsebin;

20. »ponudnik plačilnih storitev« je ponudnik plačilnih storitev, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme;

21. . »poštna poslovalnica« je poslovalnica Pošte Slovenije, d. o. o. (v nadaljnjem besedilu: Pošta Slovenije), v kateri se zagotavlja izvajanje osnovnih plačilnih storitev na način iz 1. točke prvega odstavka 11. člena tega zakona in ima zagotovljeno osebno asistenco, vključno s pogodbeno pošto, ki omogoča najmanj izvajanje aktivnosti pod a) in b) v 17. točki in ima zagotovljeno osebno asistenco;

22. »potrošnik« je potrošnik, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja varstvo potrošnikov;

23. »prodaja blaga ali storitev na daljavo« je prodaja na podlagi pogodbe, sklenjene na daljavo, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja varstvo potrošnikov;

24. »prodajno mesto brez osebja« je fizična naprava ali sistem, po katerem prejemnik plačila ali oseba, ki deluje v njegovem imenu, plačniku neposredno zagotavlja blago ali storitve v zameno za plačilo, in sicer brez prisotnosti osebja ali zastopnikov prejemnika plačila;

25. »prodajno mesto« je fizično ali spletno mesto, kjer je potrošniku omogočeno plačilo blaga ali storitve;

26. »ranljiva skupina« so upravičenci do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, kot ju opredeljuje zakon, ki ureja socialnovarstvene prejemke, ter upravičenci do denarne pomoči v skladu z zakonom, ki ureja začasno zaščito razseljenih oseb;

27. »redni prejemki« so dohodki, kot so določeni v zakonu, ki ureja dohodnino, ki se izplačujejo najmanj enkrat mesečno in imajo značaj periodičnega prejemka;

28. »storitev dviga gotovine brez nakupa« je storitev, ki omogoča potrošnikom, da dvignejo gotovino na prodajnem mestu pri ponudniku blaga ali storitev brez predhodnega ali sočasnega nakupa blaga ali storitev, pri čemer ta bremeni njihov plačilni račun za želeni znesek;

29. »trajni nalog« je trajni nalog, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme.

II. POGLAVJE
SPREJEMANJE PLAČIL Z GOTOVINO

3. člen
(obveznost sprejemanja plačil z gotovino)

(1) Ponudnik blaga ali storitev v skladu s prvim odstavkom 128. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije, UL C št. 202 z dne 7. 6. 2016, str. 47), 10. in 11. členom Uredbe Sveta (ES) št. 974/98 z dne 3. maja 1998 o uvedbi eura (UL L št. 139 z dne 11. 5. 1998, str. 1), zadnjič spremenjene z Uredbo Sveta (EU) 2025/1408 z dne 8. julija 2025 o spremembi Uredbe (ES) št. 974/98 zaradi uvedbe eura v Bolgariji (UL L št. 1408 z dne 14. 7. 2025), in zakonom, ki ureja uvedbo eura, sprejme plačilo potrošnika ali drugega plačnika z gotovino, razen če zakon določa drugače.

(2) Šteje se, da je obveznost iz prejšnjega odstavka izpolnjena, če:

1. ponudnik blaga ali storitev v primeru, da v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, sprejema plačilo z gotovino najmanj na polovici prodajnih mest; ali

2. parkomat ali prodajni avtomat, ki omogoča posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa, omogoča plačilo storitve z bankovcem v vrednosti, nižji od 50 eurov.

(3) Ponudnik blaga ali storitev v primeru iz 1. točke prejšnjega odstavka na prodajnem mestu objavi obvestilo o tem, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino.

4. člen
(izjeme od obveznega sprejemanja plačil z gotovino)

(1) Ne glede na prejšnji člen ponudniku blaga ali storitev na prodajnem mestu ni treba sprejeti plačila z gotovino:

1. z bankovcem v vrednosti 100 eurov ali več, če je vrednost predloženega bankovca očitno nesorazmerna v primerjavi z vrednostjo zneska, ki ga je treba poravnati;

2. če ponudnik blaga ali storitev v trenutku predložitve gotovine za plačilo izjemoma nima na voljo drobiža ali če zaradi tega plačila ne bi bilo na voljo dovolj drobiža za izvajanje njegovih običajnih dnevnih poslovnih transakcij;

3. če sta se plačnik in prejemnik plačila pred plačilom v skladu z veljavnimi predpisi dogovorila o drugem načinu plačila, pri čemer obvestilo ponudnika blaga ali storitev, da za plačilo ne sprejema gotovine, pomeni vnaprejšnjo enostransko izključitev gotovine in ni v skladu s to določbo;

4. če gre za prodajo blaga ali storitev na prodajnem mestu brez osebja, pod pogojem, da je na takem mestu zagotovljeno plačilo z elektronskim plačilnim sredstvom. Izjema iz te točke ne velja za plačevanje storitve parkiranja in prodajni avtomat, ki omogoča posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa;

5. pri uporabi storitev na vozilih javnega potniškega prometa, če je plačilo z gotovino omogočeno pred uporabo storitve na blagajni ponudnika javnega potniškega prometa ali na drugem prodajnem mestu, ki od postajališča javnega potniškega prometa ni oddaljeno več kot 5 kilometrov po cesti, pri čemer ponudnik

javnega potniškega prometa na postajališču javnega potniškega prometa zagotovi informacijo o lokaciji prodajnih mest, na katerih je omogočeno plačilo z gotovino;

6. če gre za prodajo blaga ali storitev na daljavo, vključno s spletno prodajo, razen na prodajnih mestih ponudnika blaga ali storitev, na katerih sta mogoča osebni prevzem in plačilo blaga ali storitve;

7. pri izvajanju storitev, ki jih urejajo predpisi, ki urejajo trg finančnih instrumentov, investicijske sklade, vzajemne pokojninske sklade in ponudnike storitev v zvezi s kriptosredstvi;

8. če izjemo določa drug zakon.

(2) Dokazno breme za okoliščine iz 1., 2. in 3. točke prejšnjega odstavka nosi ponudnik blaga ali storitev.

5. člen
(prepoved zaračunavanja nadomestil)

Ponudnik blaga ali storitev ne sme zaračunati nadomestila za plačilo z gotovino.

III. POGLAVJE
DOSTOPNOST OSNOVNIH PLAČILNIH STORITEV

6. člen
(zagotavljanje gotovinskih točk za potrošnike)

(1) Mreža gotovinskih točk za potrošnike zagotavlja zadosten in učinkovit dostop do osnovnih plačilnih storitev na celotnem območju Republike Slovenije v skladu z merili iz tega zakona.

(2) Mreža gotovinskih točk za potrošnike vsaj 95 odstotkom prebivalcev Republike Slovenije omogoča dostop do gotovine v razdalji največ 5 kilometrov po cesti od središča naseljenih kvadratnih mrež velikosti 1 kvadratni kilometer (ustrezna geografska pokritost vseh gotovinskih točk za potrošnike).

(3) Na območju samoupravne lokalne skupnosti se zagotovi najmanj ena gotovinska točka za potrošnike, ki ni alternativna gotovinska točka ali mobilna poslovalnica.

(4) Mrežo gotovinskih točk za potrošnike zagotavljajo kreditne institucije in Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona. Poleg tega se v mrežo gotovinskih točk za potrošnike v obsegu in pod pogoji, kot jih določa ta zakon, upoštevajo tudi bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativne gotovinske točke iz prvega odstavka 10. člena tega zakona.

(5) Podrobnejšo metodologijo za določanje ustrezne geografske pokritosti gotovinskih točk za potrošnike določi Banka Slovenije.

7. člen
(zagotavljanje gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev)

(1) Mreža gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev zagotavlja zadosten in učinkovit dostop do gotovine.

(2) Mrežo gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev zagotavljajo kreditne institucije in Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona.

(3) Banka Slovenije po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, določi merila za zadosten in učinkovit dostop do gotovine za ponudnike blaga ali storitev.

8. člen
(mreža in lastnosti bankomatov za potrošnike)

(1) Mreža bankomatov za potrošnike zagotavlja, da imajo naselja z več kot 1.000 prebivalci najmanj en bankomat v oddaljenosti največ 5 kilometrov po cesti od centra naselja (ustrezna geografska pokritost bankomatov za potrošnike).

(2) Mreža bankomatov za potrošnike zagotavlja ustrezno gostoto bankomatov tako, da obsega najmanj 60 bankomatov na 100.000 prebivalcev na ravni Republike Slovenije.

(3) Bankomat kreditne institucije mora delovati neprekinjeno. Ne glede na prejšnji stavek mora biti operativnost bankomatov kreditne institucije v posameznem koledarskem letu na ravni njene celotne mreže bankomatov v Republiki Sloveniji v povprečju vsaj 95-odstotna, za kreditne institucije, ki imajo v svoji mreži bankomatov manj kot 50 bankomatov, pa v povprečju vsaj 90-odstotna.

(4) Pri izračunu operativnosti iz prejšnjega odstavka se ne upošteva:
1. nedostopnost zunaj poslovnega časa poslovalnice ali drugega zaprtega prostora, če je bankomat nameščen v poslovalnici ali drugem zaprtem prostoru z omejenim poslovnim časom,
2. nedelovanje med 23. in 6. uro, če je to potrebno zaradi varnostnih tveganj, ali
3. nedelovanje v primerih višje sile ali kaznivih dejanj.

(5) Mrežo bankomatov za potrošnike zagotavljajo kreditne institucije. V mreži bankomatov za potrošnike se lahko največ pet odstotkov zahtev glede ustrezne gostote bankomatov zagotovi z bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativnimi gotovinskimi točkami iz prvega odstavka 10. člena tega zakona.

(6) V mrežo gotovinskih točk za potrošnike iz 6. člena tega zakona se upoštevajo bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativne gotovinske točke iz prvega odstavka 10. člena tega zakona, ki zagotavljajo pokritost večjega števila prebivalcev.

(7) Banka Slovenije podrobneje opredeli metodologijo izračuna zahteve glede geografske pokritosti in gostote bankomatov ter merila za presojo operativnosti mreže bankomatov kreditnih institucij, varnostnih tveganj in upoštevanje bankomatov neodvisnih ponudnikov bankomatov ter alternativnih gotovinskih točk iz prvega odstavka 10. člena tega zakona.

9. člen
(mreža in lastnosti poslovalnic za potrošnike)

(1) Mreža poslovalnic za potrošnike zagotavlja, da imajo naselja z več kot 3.000 prebivalci najmanj eno poslovalnico kreditne institucije ali poštno poslovalnico v oddaljenosti največ 5 kilometrov po cesti od centra naselja (ustrezna geografska pokritost poslovalnic).

(2) Mreža poslovalnic za potrošnike zagotavlja ustrezno gostoto poslovalnic tako, da obsega najmanj 38 poslovalnic iz prejšnjega odstavka na 100.000 prebivalcev na ravni Republike Slovenije. Banka

Slovenije po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, lahko v primeru pomembnega znižanja odstotka gotovinskih transakcij v poslovalnicah kreditnih institucij v Republiki Sloveniji določi nižje število poslovalnic iz prejšnjega stavka, vendar ne manj kot 30.

(3) Poslovalnica v mreži poslovalnic za potrošnike v celotnem poslovnem času zagotavlja vse osnovne plačilne storitve, razen v primeru višje sile. Ne glede na prejšnji stavek pogodbena pošta v celotnem poslovnem času zagotavlja najmanj izvajanje aktivnosti pod a) in b) v 17. točki 2. člena tega zakona, razen v primeru višje sile.

(4) Do največ 10 odstotkov mreže poslovalnic za potrošnike posamezne kreditne institucije lahko kreditna institucija zagotavlja z mobilno poslovalnico, ki je v določenem kraju prisotna vsaj dvakrat tedensko po tri ure, od tega vsaj enkrat v popoldanskem času, ki se ne zaključi pred 17. uro.

10. člen
(alternativna gotovinska točka)

(1) Alternativna gotovinska točka je prodajno mesto:
1. na katerem ponudnik zagotavlja storitev dviga gotovine brez nakupa v celotnem delovnem času, vendar najmanj osem ur dnevno in pet dni v tednu;
2. na katerem ponudnik ponujanje storitev iz prejšnje točke jasno označi in
3. ki ga Banka Slovenije vpiše v register alternativnih gotovinskih točk iz drugega odstavka tega člena.

(2) Register alternativnih gotovinskih točk vodi Banka Slovenije in je javno objavljen na spletni strani Banke Slovenije.

(3) Vlogo za vpis v register iz prejšnjega odstavka vloži ponudnik storitve dviga gotovine brez nakupa (v nadaljnjem besedilu: ponudnik alternativne gotovinske točke) pri Banki Slovenije in v njej navede:
1. firmo ali ime, poslovni naslov in matično številko ponudnika storitve dviga gotovine brez nakupa,
2. poslovno enoto, poslovni naslov, delovni čas ter osebno ime odgovorne osebe za vsako prodajno mesto, na katerem bo ponudnik zagotavljal storitev dviga gotovine brez nakupa, in
3. informacijo, ali so zaposleni na prodajnih mestih iz prejšnje točke opravili usposabljanja za preverjanje pristnosti in primernosti eurobankovcev in eurokovancev.

(4) Banka Slovenije na podlagi popolne vloge iz prejšnjega odstavka in v primeru izpolnjevanja pogojev iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena alternativno gotovinsko točko vpiše v register alternativnih gotovinskih točk in ponudnika alternativne gotovinske točke o tem pisno obvesti.

(5) V register alternativnih gotovinskih točk se vpišejo podatki iz 1. točke tretjega odstavka tega člena ter poslovna enota, poslovni naslov in delovni čas prodajnega mesta iz 2. točke tretjega odstavka tega člena.

(6) Ponudnik alternativne gotovinske točke Banko Slovenije obvesti o vsaki spremembi podatkov iz tretjega odstavka tega člena za vsako alternativno gotovinsko točko ter o prenehanju zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa na posamezni alternativni gotovinski točki v 15 dneh od nastanka spremembe oziroma prenehanja.

(7) Banka Slovenije alternativno gotovinsko točko, na kateri ponudnik alternativne gotovinske točke ne zagotavlja več storitve dviga gotovine brez nakupa, ali ki ne izpolnjuje več pogojev iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena, izbriše iz registra alternativnih gotovinskih točk.

(8) Banka Slovenije podrobneje opredeli vsebino vloge in postopek za vpis v register alternativnih gotovinskih točk.

11. člen
(način zagotavljanja osnovnih plačilnih storitev Pošte Slovenije)

(1) Pošta Slovenije zagotavlja osnovne plačilne storitve:
1. neposredno, če ima za opravljanje teh storitev dovoljenje v skladu z zakonom, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme, ali
2. kot druga poslovalnica.

(2) Pošta Slovenije lahko zagotavljanje storitev iz prejšnjega odstavka začasno prekine za največ šest mesecev, če zaradi:
1. prenehanja dovoljenja iz 1. točke prejšnjega odstavka ne more več zagotavljati osnovnih plačilnih storitev neposredno, ali
2. prekinitve pogodbe s kreditno institucijo ne more več zagotavljati osnovnih plačilnih storitev kot druga poslovalnica in bo začela storitve zagotavljati neposredno v skladu s 1. točko prejšnjega odstavka.

(3) Če namerava Pošta Slovenije delovati kot druga poslovalnica na podlagi pogodbe z novo kreditno institucijo, lahko začasno prekine zagotavljanje osnovnih plačilnih storitev do sklenitve nove pogodbe, vendar največ za tri mesece.

12. člen
(omejitev nadomestil)

(1) Kreditna institucija, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun, zagotovi, da so dvigi in pologi eurobankovcev na njenih bankomatih in v njenih poslovalnicah za tega potrošnika brezplačni. Kreditna institucija iz prejšnjega stavka lahko določi dnevno omejitev dviga gotovine na bankomatu, pri čemer dnevna omejitev ne sme biti nižja od 500 eurov.

(2) Kreditna institucija, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun, zagotovi, da sta najmanj dva dviga in dva pologa eurokovancev v koledarskem mesecu v njenih poslovalnicah za tega potrošnika brezplačna, če posamezni dvig ali polog ne presega 50 eurokovancev.

(3) Nadomestila za dvige in pologe gotovine, ki niso brezplačni na podlagi prvega in drugega odstavka tega člena, morajo biti primerna in ne smejo omejevati dostopa do gotovine potrošnikom. Banka Slovenije po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, lahko določi višino primernega nadomestila iz prejšnjega stavka, če bi posamezna nadomestila ovirala dostop do gotovine.

(4) Omejitve nadomestil iz prejšnjega odstavka se smiselno nanašajo tudi na storitve dviga in pologa gotovine, ki jih izvaja Pošta Slovenije v skladu s 1. točko prvega odstavka prejšnjega člena ali ponudnik alternativne gotovinske točke.

IV. POGLAVJE
SPREJEMANJE ELEKTRONSKIH PLAČILNIH SREDSTEV

13. člen
(obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev)

(1) Ponudnik blaga ali storitev potrošniku ali drugemu plačniku omogoči plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom, kadar plačilo poteka v eurih.

(2) Šteje se, da je obveznost iz prejšnjega odstavka izpolnjena, če ponudnik blaga ali storitev v primeru, da v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom zagotovi najmanj na enem prodajnem mestu.

(3) Ponudnik blaga ali storitev na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni, kjer potrošnik izvede plačilo, oziroma v primeru prodaje na daljavo na spletni strani ali na drug primeren način objavi obvestilo o vrsti elektronskega plačilnega sredstva, ki ga sprejema, ali v primeru izjeme iz prvega odstavka 14. člena tega zakona obvestilo, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema.

14. člen
(izjeme od zagotavljanja obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev)

(1) Ne glede na prejšnji člen ponudniku blaga ali storitev ni treba zagotoviti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev:

1. v prvem letu svojega poslovanja,
2. če njegovi čisti prihodki od prodaje v preteklem poslovnem letu niso presegli 20.000 eurov,
3. pri prodaji blaga ali storitev, kjer se izkupiček od prodaje nameni v dobrodelne, nepridobitne ali neprofitne namene, ali
4. če ponudnik blaga ali storitev ponuja blago ali storitve na lokacijah, kjer je sprejemanje objektivno nemogoče zaradi tehnične neizvedljivosti ali kadar je začasno preprečeno zaradi dokazljivega varnostnega, kibernetskega ali omrežnega incidenta, in le za čas trajanja takega incidenta.

(2) Izjema iz 2. točke prejšnjega odstavka ne velja za neposrednega in posrednega uporabnika, kot sta opredeljena v zakonu, ki ureja javne finance.

(3) Dokazno breme za okoliščine iz 4. točke prvega odstavka tega člena nosi ponudnik blaga ali storitev.

V. POGLAVJE
BREZPLAČNI PAKET PLAČILNIH STORITEV

15. člen
(upravičenci do brezplačnega paketa plačilnih storitev)

(1) Potrošnik, ki na plačilni račun, odprt pri kreditni instituciji v Republiki Sloveniji, prejema ali bo prejemal redne prejemke, ima pravico do brezplačnega paketa plačilnih storitev v obsegu iz prvega odstavka 16. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: brezplačni paket).

(2) Za pridobitev brezplačnega paketa potrošnik pri kreditni instituciji vloži prošnjo za odprtje plačilnega računa, ki vsebuje brezplačni paket, ali prošnjo za brezplačni paket v primeru, da ima potrošnik pri kreditni instituciji že odprt plačilni račun, v kateri navede vrsto in plačnika rednega prejemka, ki ga prejema ali ga bo prejemal na plačilni račun, in na zahtevo kreditne institucije priloži tudi dokazilo o rednem prejemku.

(3) Kreditna institucija potrošniku zavrne prošnjo iz prejšnjega odstavka, kadar bi odprtje plačilnega računa, ki vsebuje brezplačni paket, povzročilo kršitev določb zakona, ki ureja preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, ker kreditna institucija ne bi mogla izpolniti obveznosti pregleda stranke in posledično ne sme skleniti poslovnega razmerja s stranko. Kreditna institucija v tem primeru ukrepa v skladu z zakonom, ki ureja preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

(4) Kreditna institucija lahko zavrne prošnjo iz drugega odstavka tega člena, če potrošnik že ima plačilni račun, ki vsebuje brezplačni paket pri kreditni instituciji v Republiki Sloveniji, razen kadar potrošnik navede, da je bil obveščen o prenehanju zagotavljanja tega paketa. Kreditna institucija lahko v ta namen upošteva pisno izjavo, ki jo podpiše potrošnik.

(5) Kreditna institucija potrošniku omogoči uporabo brezplačnega paketa v desetih delovnih dneh od prejema popolne prošnje iz drugega odstavka tega člena, če potrošnik izpolnjuje pogoje iz prvega odstavka tega člena, ali ga v istem roku pisno in brezplačno obvesti o zavrnitvi prošnje in konkretnem razlogu za zavrnitev, razen če je to prepovedano na podlagi predpisov.

(6) Imetnik brezplačnega paketa kreditno institucijo obvesti o vsaki spremembi vrste in plačnika rednega prejemka.

(7) Če ta zakon ne določa drugače, se za brezplačni paket smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme.

(8) Določbe tega poglavja, ki se nanašajo na kreditno institucijo, se smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona.

16. člen
(obseg brezplačnega paketa plačilnih storitev)

(1) Brezplačni paket zajema:
1. odprtje, vodenje in zaprtje plačilnega računa;
2. izdajo in izvrševanje plačilnih transakcij z debetno kartico na prodajnih mestih;
3. uporabo spletnega in mobilnega bančništva;
4. neomejeno število domačih in čezmejnih prilivov na plačilni račun v eurih;
5. pologe in dvige gotovine v poslovalnici ali na bankomatu kreditne institucije, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun z brezplačnim paketom.

(2) Kreditna institucija za zagotavljanje brezplačnega paketa ne zaračunava nadomestil.

(3) Imetniku brezplačnega paketa, ki je iz ranljive skupine ali upokojenec ali upokojenka, kreditna institucija poleg storitev iz prvega odstavka tega člena v koledarskem mesecu omogoči izvršitev najmanj desetih brezplačnih kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ali direktnih obremenitev znotraj Evropske unije.

(4) Za druge storitve, ki niso vključene v brezplačni paket, lahko kreditna institucija imetniku brezplačnega paketa zaračuna nadomestila, ki ne smejo biti višja od nadomestil, ki jih kreditna institucija za te storitve zaračunava v okviru vsakokratne cenovne politike.

17. člen
(prenehanje brezplačnega paketa plačilnih storitev)

(1) Če imetnik brezplačnega paketa tri zaporedne mesece ne prejme rednih prejemkov na plačilni račun, mu lahko kreditna institucija preneha zagotavljati brezplačni paket in začne zaračunavati nadomestila za plačilne storitve, ki so bile vključene v brezplačni paket, v okviru vsakokratne cenovne politike.

(2) Kreditna institucija imetnika brezplačnega paketa o prenehanju zagotavljanja tega paketa pisno obvesti najmanj 15 dni pred prenehanjem.

VI. POGLAVJE
NADZOR, UKREPI IN POROČANJE

18. člen
(pristojni organ)

(1) Banka Slovenije je pristojna za nadzor nad izvajanjem III. poglavja, V. poglavja ter 26., 27., 34. člena in petega odstavka 36. člena tega zakona.

(2) Tržni inšpektorat Republike Slovenije je pristojen za nadzor nad izvajanjem II. in IV. poglavja tega zakona.

19. člen
(nadzor Banke Slovenije)

(1) Banka Slovenije nadzor nad izvajanjem določb tega zakona opravlja v skladu s pooblastili, določenimi v tem in drugih zakonih.

(2) V zvezi z ukrepi nadzora, periodičnimi denarnimi kaznimi in administrativnimi sankcijami, ki jih zaradi kršitev tega zakona izreka Banka Slovenije, se, kolikor ta zakon ne določa drugače, uporabljajo določbe zakona, ki ureja bančništvo.

(3) Za postopek odločanja Banke Slovenije po tem zakonu se, kolikor ta zakon ne določa drugače, uporabljajo določbe zakona, ki ureja bančništvo.

20. člen
(upravni ukrepi Tržnega inšpektorata Republike Slovenije)

Tržni inšpektorat Republike Slovenije ponudniku blaga ali storitev izda odločbo, s katero mu naloži izpolnitev zakonskih obveznosti, če ugotovi, da ponudnik blaga ali storitev:

1. na prodajnem mestu ne sprejme plačila z gotovino (prvi odstavek 3. člena);
2. na prodajnem mestu ne objavi obvestila o tem, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino (tretji odstavek 3. člena);
3. na postajališču javnega potniškega prometa ne zagotovi informacije o lokaciji prodajnih mest, na katerih je omogočeno plačilo z gotovino (5. točka prvega odstavka 4. člena);
4. zaračuna nadomestilo za plačilo z gotovino (5. člen);
5. kadar plačilo poteka v eurih, potrošniku ali drugemu plačniku ne omogoči plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom (prvi odstavek 13. člena);
6. na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni, kjer potrošnik izvede plačilo, oziroma v primeru prodaje na daljavo na spletni strani ali na drug primeren način ne objavi obvestila o vrsti

elektronskega plačilnega sredstva, ki ga sprejema, ali v primeru izjeme iz prvega odstavka 14. člena tega zakona obvestila, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema (tretji odstavek 13. člena).

21. člen
(presoja izpolnjevanja meril)

(1) Banka Slovenije najmanj enkrat na leto analizira stanje dostopa do gotovine in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji v skladu z metodologijo, kjer se za oceno izpolnjevanja meril iz III. poglavja tega zakona glede dostopa do gotovine in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev upoštevata ustrezna geografska pokritost in gostota gotovinskih točk na ravni posamezne samoupravne lokalne skupnosti in na ravni Republike Slovenije. Na podlagi analize Banka Slovenije ugotovi, katera geografska področja so nezadovoljivo pokrita z gotovinskimi točkami.

(2) Pobudo za analizo stanja dostopa do gotovine in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji lahko podajo tudi samoupravne lokalne skupnosti in združenja potrošnikov. Banka Slovenije se do prejete pobude iz prejšnjega stavka opredeli v okviru prve naslednje letne analize.

(3) Banka Slovenije enkrat na leto preveri ustreznost meril in metodologije, ki jih določi na podlagi tega zakona, za zagotovitev zadostnega in učinkovitega dostopa do osnovnih plačilnih storitev in jih spremeni, če se okoliščine, na podlagi katerih so bili določeni, pomembno spremenijo.

22. člen
(dostop do podatkov)

(1) Banka Slovenije za izvajanje pristojnosti, ki jih ima po tem zakonu, brezplačno pridobiva, uporablja in obdeluje podatke iz naslednjih zbirk podatkov državnih organov in nosilcev javnih pooblastil:

1. podatke o številu in gostoti prebivalcev v Republiki Sloveniji, ki jih zbira, upravlja in obdeluje Statistični urad Republike Slovenije;
2. podatke o centrih naselij, ki jih na podlagi geodetskih podatkov Geodetske uprave Republike Slovenije in podatkov o prebivalcih opredeli Statistični urad Republike Slovenije;
3. seznam naselij in občin teh naselij v Republiki Sloveniji;
4. geografske koordinate centra posameznega naselja, uteženega po prebivalstvu v tem naselju.

(2) Statistični urad Republike Slovenije na zahtevo Banke Slovenije pošlje zadnje razpoložljive podatke iz prejšnjega odstavka v elektronski obliki.

23. člen
(dodatni ukrepi Banke Slovenije)

(1) Če Banka Slovenije na podlagi analize iz 21. člena tega zakona ugotovi, da so podane ali bodo v naslednjih 12 mesecih verjetno podane kršitve III. poglavja tega zakona, vse kreditne institucije z nadzorniškim pismom obvesti o ugotovitvah in jih pozove, da v roku, ki ni krajši od 30 dni in ne daljši od 60 dni, izrazijo morebitni interes za izvedbo ukrepov za odpravo kršitev ter v ta namen Banki Slovenije predložijo pisno poročilo, v katerem opišejo ukrepe in predlagane roke za odpravo kršitev (v nadaljnjem besedilu: poročilo).

(2) Če iz poročila izhaja, da bo na nezadovoljivo pokritih geografskih področjih zagotovljena mreža gotovinskih točk v skladu z merili iz tega zakona in v primernem roku, Banka Slovenije z nadzorniškim pismom vsem kreditnim institucijam potrdi primernost predlaganih ukrepov in rokov za izvedbo iz poročila.

(3) Če kreditne institucije v roku, ki ga določi Banka Slovenije, ne predložijo poročila iz prvega odstavka tega člena ali če predlagani ukrepi iz poročila niso ustrezni ali niso izvedeni v roku iz potrjenega poročila, Banka Slovenije z odločbo določi kreditno institucijo, ki mora zagotoviti gotovinsko točko in zahteve, ki veljajo za to gotovinsko točko (vrsta gotovinske točke in geografsko merilo ali merilo gostote).

(4) Pri določitvi kreditne institucije, ki bo morala zagotoviti gotovinsko točko, Banka Slovenije upošteva razliko med tržnim deležem pri depozitih gospodinjstev in med deležem ustrezne vrste gotovinskih točk (bankomatov ali poslovalnic), regijsko pokritost in vzpostavitev ter umik gotovinskih točk v preteklosti.

(5) V odločbi iz tretjega odstavka tega člena Banka Slovenije določi rok za zagotovitev gotovinske točke, ki ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od enega leta.

(6) Banka Slovenije z namenom preprečevanja in odvračanja ravnanj, ki pomenijo kršitev tega zakona, javno objavi informacije v zvezi z ukrepi nadzora, administrativnimi sankcijami, periodičnimi denarnimi kaznimi in sankcijami zaradi prekrška, ki jih je izrekla zaradi kršitev tega zakona, in je postopek z izdajo ukrepa ali sankcije dokončen. Za javno objavo informacij v zvezi z ukrepi nadzora, administrativnimi sankcijami, periodičnimi denarnimi kaznimi in sankcijami zaradi prekrška se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja bančništvo, glede razkritij v zvezi z nadzorom.

(7) Banka Slovenije določi podrobnejša merila za določitev kreditne institucije, ki bo morala zagotoviti gotovinsko točko v skladu s tretjim odstavkom tega člena.

(8) Določbe tega člena, ki se nanašajo na kreditne institucije, se smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona.

24. člen
(periodične denarne kazni in administrativne sankcije za kreditno institucijo)

(1) Banka Slovenije izreče periodične denarne kazni in administrativne sankcije za naslednje kršitve kreditne institucije:

1. mreža bankomatov kreditne institucije ne dosega meril glede operativnosti (tretji odstavek 8. člena);
2. poslovalnica v mreži poslovalnic za potrošnike v celotnem poslovnem času ne zagotavlja vseh zahtevanih plačilnih storitev (tretji odstavek 9. člena);
3. potrošniku ne zagotavlja brezplačnih dvigov ali pologov eurobankovcev na bankomatu ali v poslovalnici (prvi odstavek 12. člena);
4. potrošniku ne zagotavlja brezplačnih dvigov ali pologov eurokovancev v poslovalnici (drugi odstavek 12. člena);
5. zaračuna nadomestilo za dvig ali polog gotovine, ki presega višino primernega nadomestila, ki jo določi Banka Slovenije (tretji odstavek 12. člena);
6. potrošniku ne omogoči uporabe brezplačnega paketa v skladu s tem zakonom (prvi in peti odstavek 15. člena);
7. potrošnika v predpisanem roku pisno in brezplačno ne obvesti o zavrnitvi prošnje za brezplačni paket in o razlogu za zavrnitev (peti odstavek 15. člena);
8. potrošniku za zagotavljanje brezplačnega paketa ali za storitve iz prvega in tretjega odstavka 16. člena tega zakona zaračuna nadomestilo (drugi in tretji odstavek 16. člena);
9. imetniku brezplačnega paketa za druge storitve, ki niso vključene v brezplačni paket, zaračuna nadomestilo, ki je višje od nadomestila, ki ga kreditna institucija za to storitev zaračunava v okviru vsakokratne cenovne politike (četrti odstavek 16. člena);

10. imetnika brezplačnega paketa o prenehanju zagotavljanja tega paketa pisno ne obvesti najmanj 15 dni pred začetkom prenehanja (drugi odstavek 17. člena);

11. ukrepa nadzora Banke Slovenije za odpravo kršitev tega zakona ne izvrši v postavljenem roku (prvi in drugi odstavek 19. člena);

12. ne zagotovi gotovinske točke, kot ji je bilo naloženo z odločbo Banke Slovenije, v roku, določenem v tej odločbi (tretji in peti odstavek 23. člena);

13. na svoji spletni strani sproti posodobljeno ne objavlja lokacij, števila in delovnega časa svojih gotovinskih točk za potrošnika ter gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev (prvi odstavek 26. člena);

14. Banki Slovenije ne sporoča podatkov o gotovinskih točkah za potrošnika ter gotovinskih točkah za ponudnika blaga ali storitev in podatkov o nadomestilih za dvige in pologe gotovine (drugi odstavek 26. člena);

15. Banke Slovenije ne obvesti o načrtovanem začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke ali o začasnem zaprtju ali ukinitvi gotovinske točke zaradi višje sile v rokih iz prvega odstavka 27. člena tega zakona ali teh informacij ne objavi tudi na svoji spletni strani (prvi in drugi odstavek 27. člena);

16. ne ravna v skladu z odločbo Banke Slovenije o začasnem zadržanju ukinitve ali premika gotovinske točke (tretji odstavek 27. člena);

17. v prehodnem obdobju zmanjša število gotovinskih točk, ki so bile v uporabi na dan uveljavitve tega zakona, ali gotovinsko točko prestavi na drugo lokacijo brez predhodnega soglasja Banke Slovenije (peti odstavek 36. člena).

(2) Za kršitev iz prejšnjega odstavka Banka Slovenije kreditni instituciji izreče administrativno sankcijo v enkratnem denarnem znesku v višini največ enega odstotka njenega skupnega letnega prometa ali do dvakratnega zneska dobička, pridobljenega s kršitvijo, ali izgube, preprečene s kršitvijo, kadar ju je mogoče opredeliti.

(3) Za vsak dan katere koli trajajoče kršitve iz prvega odstavka tega člena lahko Banka Slovenije kreditni instituciji z odredbo določi plačilo periodične denarne kazni v višini največ enega odstotka njenega povprečnega dnevnega neto prometa.

25. člen
(periodične denarne kazni in administrativne sankcije za Pošto Slovenije)

(1) Banka Slovenije izreče periodične denarne kazni in administrativne sankcije za naslednje kršitve Pošte Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona:

1. poštna poslovalnica v mreži poslovalnic za potrošnike v celotnem poslovnem času ne zagotavlja vseh zahtevanih plačilnih storitev (tretji odstavek 9. člena);

2. zaračuna nadomestilo za dvig ali polog gotovine, ki presega višino primernega nadomestila, ki jo določi Banka Slovenije (četrti odstavek v zvezi s tretjim odstavkom 12. člena);

3. na svoji spletni strani sproti posodobljeno ne objavlja lokacije, števila in delovnega časa svojih gotovinskih točk za potrošnika ter gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev (prvi odstavek 26. člena);

4. Banki Slovenije ne sporoča podatkov o gotovinskih točkah za potrošnika ter gotovinskih točkah za ponudnika blaga ali storitev in podatkov o nadomestilih za dvige in pologe gotovine (drugi odstavek 26. člena);

5. Banke Slovenije ne obvesti o načrtovanem začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke ali o začasnem zaprtju ali ukinitvi gotovinske točke zaradi višje sile v rokih iz prvega odstavka 27. člena tega zakona ali teh informacij ne objavi tudi na svoji spletni strani (prvi in drugi odstavek 27. člena);

6. stori katero od kršitev iz 6. do 12., 16. ali 17. točke prvega odstavka prejšnjega člena (osmi odstavek 15. člena, osmi odstavek 23. člena, tretji odstavek 27. člena in peti odstavek 36. člena).

(2) Za kršitev iz prejšnjega odstavka Banka Slovenije Pošti Slovenije izreče administrativno sankcijo v enkratnem denarnem znesku v višini največ enega odstotka njenega skupnega letnega prometa ali do

dvakratnega zneska dobička, pridobljenega s kršitvijo, ali izgube, preprečene s kršitvijo, kadar ju je mogoče opredeliti.

(3) Za vsak dan katere koli trajajoče kršitve iz prvega odstavka tega člena lahko Banka Slovenije Pošti Slovenije z odredbo določi plačilo periodične denarne kazni v višini največ enega odstotka njenega povprečnega dnevnega neto prometa.

26. člen
(poročanje o gotovinskih točkah in nadomestilih za gotovinske storitve)

(1) Kreditna institucija, Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, in neodvisni ponudnik bankomatov na svoji spletni strani sproti posodobljeno objavljajo lokacijo, število in delovni čas svojih gotovinskih točk za potrošnika ter gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev.

(2) Kreditna institucija, Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, in neodvisni ponudnik bankomatov Banki Slovenije najmanj letno sporočajo podatke o svojih gotovinskih točkah za potrošnika ter gotovinskih točkah za ponudnika blaga ali storitev in podatke o nadomestilih za dvige in pologe gotovine.

(3) Banka Slovenije s podzakonskim aktom določi roke za poročanje, podrobnejšo vsebino in način poročanja iz prejšnjega odstavka.

27. člen
(začasno zaprtje, ukinitev ali premik gotovinske točke)

(1) Kreditna institucija, Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, in neodvisni ponudnik bankomatov Banko Slovenije obvestijo o:

1. načrtovanem začasnem zaprtju gotovinske točke, ki bo trajalo več kot en mesec, najmanj tri mesece pred nameravanim začasnim zaprtjem,
2. načrtovani ukinitvi ali premiku gotovinske točke najmanj šest mesecev pred ukinitvijo ali premikom,
3. začasnem zaprtju ali ukinitvi gotovinske točke zaradi višje sile nemudoma oziroma najpozneje v treh delovnih dneh od prenehanja delovanja gotovinske točke.

(2) Informacije iz prejšnjega odstavka kreditna institucija, Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, in neodvisni ponudnik bankomatov objavijo tudi na svoji spletni strani.

(3) Če bi zaradi nameravane ukinitve ali premika gotovinske točke prišlo do neizpolnjevanja meril iz 6. do 9. člena tega zakona, Banka Slovenije v šestdesetih dneh od prejema obvestila iz prvega odstavka tega člena kreditni instituciji ali Pošti Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, za zagotovitev nemotenega dostopa do gotovine na določenem območju izda odločbo, s katero začasno zadrži nameravano ukinitev ali premik gotovinske točke in določi nadaljnje delovanje gotovinske točke do izvedbe ukrepov v skladu s 23. členom tega zakona.

VII. POGLAVJE
KAZENSKE DOLOČBE

28. člen
(kršitve ponudnika blaga ali storitev)

(1) Z globo od 2.000 do 25.000 eurov se za prekršek kaznuje ponudnik blaga ali storitev, ki je pravna oseba, razen državnega organa ali organa samoupravne lokalne skupnosti, če:

1. na prodajnem mestu ne sprejme plačila z gotovino (prvi odstavek 3. člena);
2. na postajališču javnega potniškega prometa ne zagotovi informacije o lokaciji prodajnih mest, na katerih je omogočeno plačilo z gotovino (5. točka prvega odstavka 4. člena);
3. zaračuna nadomestilo pri plačilu z gotovino (5. člen);
4. na prodajnem mestu, kadar plačilo poteka v eurih, potrošniku ali drugemu plačniku ne omogoči plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom (prvi odstavek 13. člena).

(2) Z globo od 750 do 2.500 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje ponudnik blaga ali storitev, ki je samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 800 do 2.000 eurov se za prekršek kaznuje ponudnik blaga ali storitev, ki je pravna oseba, razen državnega organa ali organa samoupravne lokalne skupnosti, če na prodajnem mestu ne objavi obvestila o tem, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino (tretji odstavek 3. člena), ali če na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni, kjer potrošnik izvede plačilo, oziroma v primeru prodaje na daljavo na spletni strani ali na drug primeren način ne objavi obvestila o vrsti elektronskega plačilnega sredstva, ki ga sprejema, ali v primeru izjeme iz prvega odstavka 14. člena tega zakona obvestila, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema (tretji odstavek 13. člena).

(4) Z globo od 400 do 1.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje ponudnik blaga ali storitev, ki je samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(5) Z globo od 400 do 1.500 eurov se za prekršek iz prvega do četrtega odstavka tega člena kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ter odgovorna oseba državnega organa ali organa samoupravne lokalne skupnosti.

29. člen
(kršitve odgovorne osebe kreditne institucije in Pošte Slovenije)

Z globo od 400 do 10.000 eurov se za prekršek kaznuje odgovorna oseba kreditne institucije in odgovorna oseba Pošte Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, ki naklepno ali iz zavestne malomarnosti povzroči, da se pri kreditni instituciji ali Pošti Slovenije zgodi katera od kršitev iz prvega odstavka 24. ali prvega odstavka 25. člena tega zakona.

30. člen
(kršitve neodvisnega ponudnika bankomatov in ponudnika alternativne gotovinske točke)

(1) Z globo od 2.000 do 25.000 eurov se za prekršek kaznuje:

1. ponudnik alternativne gotovinske točke, ki je pravna oseba, če Banke Slovenije ne obvesti o vsaki spremembi podatkov iz tretjega odstavka 10. člena tega zakona ali o prenehanju zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa v 15 dneh od nastanka spremembe oziroma prenehanja (šesti odstavek 10. člena);
2. neodvisni ponudnik bankomatov, ki je pravna oseba, če na svoji spletni strani sproti posodobljeno ne objavlja lokacije, števila in delovnega časa svojih gotovinskih točk za potrošnika ter gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev (prvi odstavek 26. člena);

3. neodvisni ponudnik bankomatov, ki je pravna oseba, če Banki Slovenije ne sporoča podatkov o gotovinskih točkah za potrošnika ter gotovinskih točkah za ponudnika blaga ali storitev in podatkov o nadomestilih za dvige in pologe gotovine (drugi odstavek 26. člena);

4. neodvisni ponudnik bankomatov, ki je pravna oseba, če Banke Slovenije ne obvesti o načrtovanem začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke ali o začasnem zaprtju ali ukinitvi gotovinske točke zaradi višje sile v rokih iz prvega odstavka 27. člena tega zakona ali teh informacij ne objavi tudi na svoji spletni strani (prvi in drugi odstavek 27. člena).

(2) Z globo od 750 do 2.500 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje ponudnik alternativne gotovinske točke ali neodvisni ponudnik bankomatov, ki je samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 400 do 1.500 eurov se za prekršek iz prvega in drugega odstavka tega člena kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

VIII. POGLAVJE
PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

31. člen
(sprememba Zakona o uvedbi eura)

V Zakonu o uvedbi eura (Uradni list RS, št. 114/06) se v 23. členu v prvem odstavku 1. točka črta.

32. člen
(analiza stanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev)

(1) Banka Slovenije prvo analizo stanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji v skladu s tem zakonom izvede v treh mesecih od uveljavitve podzakonskih aktov iz petega odstavka 6. člena in sedmega odstavka 8. člena tega zakona ter z ugotovitvami analize seznani kreditne institucije.

(2) Banka Slovenije v šestih mesecih od seznanitve kreditnih institucij z ugotovitvami analize iz prejšnjega odstavka izvede potrebne aktivnosti iz 21. in 23. člena tega zakona.

33. člen
(izdaja predpisov)

Banka Slovenije izda podzakonske akte iz petega odstavka 6. člena, tretjega odstavka 7. člena, sedmega odstavka 8. člena, osmega odstavka 10. člena, sedmega odstavka 23. člena in tretjega odstavka 26. člena tega zakona v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

34. člen
(prehodno obdobje za Pošto Slovenije)

(1) Pošta Slovenije v 15 dneh od uveljavitve tega zakona Banko Slovenije obvesti o načinu zagotavljanja osnovnih plačilnih storitev iz 11. člena tega zakona.

(2) Če namerava Pošta Slovenije osnovne plačilne storitve zagotavljati v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, najpozneje v dveh mesecih po izteku roka iz prejšnjega odstavka pri Banki Slovenije vloži zahtevo za izdajo dovoljenja na podlagi zakona, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme.

(3) Če namerava Pošta Slovenije osnovne plačilne storitve zagotavljati na podlagi pogodbe s kreditno institucijo, v 30 dneh od uveljavitve tega zakona Banki Slovenije sporoči kreditno institucijo, s katero ima sklenjeno pogodbo, trajanje pogodbe in načine prenehanja pogodbe, vključno z odpovednim rokom.

(4) Pošta Slovenije pogodbo iz prejšnjega odstavka, ki je sklenjena ob uveljavitvi tega zakona, uskladi z zahtevami iz tega zakona najpozneje v treh mesecih od uveljavitve tega zakona.

35. člen
(izjema za prodajna mesta brez osebja)

Ne glede na prvi odstavek 13. člena tega zakona ponudniku blaga ali storitev ni treba omogočiti plačila z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom na prodajnem mestu brez osebja, ki je delovalo na dan uveljavitve tega zakona.

36. člen
(rok za uskladitev poslovanja in prehod na nov režim)

(1) Poslovalnica, ki je na podlagi prvega odstavka 9. člena tega zakona vključena v mrežo poslovalnic za potrošnike, svoje poslovanje prilagodi na način, da potrošnik lahko opravi vse osnovne plačilne storitve ves čas poslovanja, v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

(2) Ponudnik blaga ali storitev na prodajnem mestu omogoči sprejemanje vsaj enega od elektronskih plačilnih sredstev v enem letu od uveljavitve tega zakona.

(3) Kreditne institucije splošne pogoje poslovanja in cenike uskladijo s V. poglavjem tega zakona v treh mesecih od uveljavitve tega zakona.

(4) Ne glede na drugi odstavek 6. člena tega zakona v obdobju do 31. decembra 2029 mreža gotovinskih točk za potrošnike omogoča dostop do gotovine vsaj 91 odstotkom prebivalcev Republike Slovenije.

(5) V prehodnem obdobju iz prejšnjega odstavka kreditna institucija in Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona, ne smeta zmanjšati števila gotovinskih točk, ki so bile v uporabi na dan uveljavitve tega zakona, lahko pa jih ob predhodnem soglasju Banke Slovenije prestavita na drugo lokacijo. Banka Slovenije ne izda soglasja iz prejšnjega stavka, če bi zaradi nameravane prestavitve gotovinske točke prišlo do neizpolnjevanja meril iz 6. do 9. člena tega zakona, ob upoštevanju prejšnjega odstavka.

37. člen
(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne tri mesece po uveljavitvi.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:
Člen na splošno opredeljuje predmet urejanja tega zakona in s tem že na začetku ponudi pregled vsebinske strukture, ki sledi v nadaljnjih poglavjih. Ureditev neposredno izvršuje novo določbo 74.a člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a; v nadaljnjem besedilu: Ustava RS) (sprejeto 21. novembra 2025, razglašeno 1. decembra 2025), ki vsakomur zagotavlja pravico do uporabe gotovine pri bančnem poslovanju in drugih oblikah pravnega prometa ter izrecno napotuje na podrobnejšo zakonsko ureditev. Ta zakon je torej izvedbeni predpis k ustavni določbi, hkrati pa s preostalimi vsebinami presega le vprašanje gotovine in celovito ureja dostopnost plačilnih storitev za potrošnike ter brezplačni paket plačilnih storitev.

Prva točka prvega odstavka se nanaša na izvrševanje pravice do plačil z gotovino, ki ima v skladu s pravom Evropske unije (zlasti prvim odstavkom 128. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije) in zakonom, ki ureja uvedbo evra, status zakonitega plačilnega sredstva. To področje, vključno z izjemami od obveznega sprejemanja gotovine, podrobneje ureja II. poglavje zakona (3. do 5. člen), ki določa obveznost sprejemanja plačil z gotovino, dopustne izjeme od te obveznosti (na primer pri javnem potniškem prometu, če je plačevanje z gotovino zagotovljeno na drug dostopen način) ter prepoved zaračunavanja nadomestil za plačilo z gotovino. Pri oblikovanju izjem je upoštevana sodna praksa Sodišča Evropske unije (združeni zadevi C-422/19 in C-423/19), po kateri lahko države članice obveznost sprejemanja gotovine omejijo iz razlogov javnega interesa, če so omejitve sorazmerne in ne vodijo do dejanske odprave gotovinskega poslovanja.

Druga točka se nanaša na ukrepe za zagotavljanje dostopnosti osnovnih plačilnih storitev, kar ureja III. poglavje zakona (6. do 12. člen). To poglavje določa vzpostavitev mreže gotovinskih točk za potrošnike in za ponudnike blaga ali storitev, vključno z merili glede oddaljenosti in gostote bankomatov ter poslovalnic, opredelitev alternativnih gotovinskih točk in nalog Pošte Slovenije in omejitev nadomestil za dvige in pologe gotovine.

Tretja točka se nanaša na obveznost sprejemanja vsaj enega od elektronskih plačilnih sredstev, kar ureja IV. poglavje zakona (13. in 14. člen). Gre za obveznost ponudnikov blaga ali storitev, da na prodajnem mestu omogočijo plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom, skupaj z nekaterimi izjemami, kot na primer za manjše ponudnike, subjekte v prvem letu poslovanja, dobrodelno prodajo in podobne primere.

Četrta točka se nanaša na pravico potrošnikov, ki na plačilni račun prejemajo redne prejemke, do brezplačnega paketa plačilnih storitev ter obveznosti kreditnih institucij pri njegovem zagotavljanju, kar ureja V. poglavje zakona (15. do 17. člen), vključno z opredelitvijo upravičencev, obsegom paketa in pogoji za njegovo prenehanje.

K 2. členu:
Člen opredeljuje izraze, uporabljene v zakonu, kar je potrebno za njegovo enotno razlago in nemoteno izvajanje, saj se večina izrazov nanaša na področje plačilnih storitev in bančništva, kjer natančna terminologija preprečuje nejasnosti pri uporabi posameznih določb.

Prvi sklop izrazov se nanaša na gotovino in gotovinske točke. »Gotovina« je opredeljena kot bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro, kar upošteva opredelitev zakonitega plačilnega sredstva po zakonu, ki ureja uvedbo evra. »Bankomat« je samopostrežna naprava, ki omogoča dvig evrobankovcev s plačilnega računa uporabnika plačilnih storitev, ne glede na to, ali gre za bankomat kreditne institucije ali neodvisnega ponudnika bankomatov. Izraz »gotovinska točka za potrošnika« zajema štiri možne oblike dostopa do gotovine: bankomat, poslovalnico kreditne institucije, ki zagotavlja osnovne plačilne storitve in osebno asistenco, vključno z mobilno poslovalnico in drugo poslovalnico, poštno poslovalnico, ki prav tako omogoča te storitve in osebno asistenco, vključno s pogodbeno pošto, ki omogoča najmanj izvajanje aktivnosti pod a) in b) v 17. točki tega člena in ima zagotovljeno osebno asistenco, ter alternativno gotovinsko točko (»storitev dviga gotovine brez nakupa«). S tem se zagotovi, da se za potrebe III. poglavja (dostopnost osnovnih plačilnih storitev) upoštevajo vse dejanske oblike dostopa do gotovine, ne le bankomati. Ločeno

je opredeljena tudi »gotovinska točka za ponudnika blaga ali storitev«, ki zajema napravo, bankomat poslovalnico in drugo točko (na primer gotovinski center, dnevno nočni trezor, pametni sef in podobna rešitev), namenjeno dvigom in pologom gotovine ponudnikov, kar je pomembno za njihovo nemoteno poslovanje z gotovino.

Zakon prav tako opredeljuje poseben mehanizem dviga gotovine na prodajnem mestu: »storitev dviga gotovine brez nakupa« (cash-in-shop), kjer potrošnik dvigne gotovino pri ponudniku blaga ali storitev brez predhodnega nakupa, tako da se mu bremeni plačilna kartica ali drugo negotovinsko sredstvo. Izraz je v zakonu opredeljen predvsem zaradi jasnosti.

Drugi sklop izrazov se nanaša na elektronsko plačevanje. »Elektronsko plačilno sredstvo« je opredeljeno kot plačilno sredstvo, ki ga ponudniku blaga ali storitev zagotovi ponudnik plačilnih storitev in omogoča negotovinsko plačilo, z izrecno izjemo kriptosredstva. S tem je jasno začrtana meja izpolnjevanja obveznosti iz IV. poglavja zakona – sprejemanje kriptosredstev namreč ne zadošča za izpolnitev zakonske obveznosti sprejemanja elektronskega plačila. »Kriptosredstvo« je opredeljeno s sklicevanjem na uredbo o trgih kriptosredstev (tako imenovana uredba MiCA), kar zagotavlja usklajenost z že uveljavljeno evropsko terminologijo. Elektronska plačilna sredstva so zlasti:
- plačilne kartice (debetne in kreditne kartice, kartice z odloženim plačilom in predplačniške kartice) v fizični ali digitalni obliki. Ponudnik jih lahko sprejema na klasičnem POS-terminalu, to je stacionarni ali prenosni napravi za sprejemanje kartic, ki jo je mogoče povezati tudi z blagajno, z rešitvijo SoftPOS, pri kateri pametni telefon ali tablica s tehnologijo NFC in nameščeno aplikacijo deluje kot plačilni terminal brez dodatne naprave, z rešitvijo mPOS, pri kateri je pametni telefon povezan z majhnim prenosnim čitalcem kartic, ki omogoča tudi vstavitev kartice in vnos PIN, ali z večfunkcijsko napravo, ki poleg sprejemanja plačil omogoča tudi izdajo in davčno potrjevanje računov. Pri prodaji na daljavo ponudnik kartice sprejema prek plačilnega prehoda, vključno z rešitvami, pri katerih so podatki o kartici ob soglasju kupca varno shranjeni pri plačilnem prehodu (»varno shranjene kartice«) ali pri kartični shemi (»klikni za plačilo«);
- mobilne denarnice (na primer Apple Pay in Google Pay), ki shranjujejo digitalizirane plačilne kartice ter omogočajo brezstično plačilo s pametnim telefonom ali uro na prodajnem mestu in plačilo brez vnosa podatkov o kartici pri spletnem nakupu;
- kreditna plačila, vključno s takojšnjimi plačili. Sem spadajo plačila s Flikom, ki jih ponudnik lahko sprejema na POS-terminalu, v mobilni aplikaciji Flik POS, pri spletni prodaji prek plačilnega prehoda ali s statično Flik QR-kodo, ki jo ponudnik ustvari sam ter jo natisne ali prikaže na zaslonu, kupec pa jo poskenira in plačilo potrdi v svoji aplikaciji. Sem spadajo tudi plačila z UPN QR-kodo na izdanem računu ali predračunu, ki jo kupec poskenira v spletni ali mobilni banki, ter običajna bančna nakazila, na primer pri plačilu po predračunu;
- plačilne povezave (»plačaj prek povezave«), pri katerih ponudnik kupcu po elektronski pošti, SMS ali drugem komunikacijskem kanalu pošlje povezavo do varnega plačilnega obrazca, kjer kupec plača s kartico, mobilno denarnico ali drugim podprtim načinom;
- elektronski denar in digitalne denarnice ponudnikov plačilnih storitev (na primer PayPal), direktne obremenitve ter plačilo na obroke oziroma odloženo plačilo, kadar ga ponudniku blaga ali storitev zagotovi ponudnik plačilnih storitev, in
- ključki za plačilo na prodajnem mestu brez osebja.

Elektronski denar je opredeljen v 11. točki 4. člena Zakona o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (Uradni list RS, št. 7/18, 9/18 – popr., 102/20, 113/24 in 17/25 – ZPPDFT-2B; v nadaljnjem besedilu: ZPlaSSIED) kot shranjena denarna vrednost v obliki terjatve imetnika do izdajatelja, ki je v elektronski obliki, vključno z magnetno, ki jo izdajatelj izda na podlagi prejetih denarnih sredstev za izvrševanje plačilnih transakcij iz 8. člena ZPlaSSIED in ki jo kot plačilno sredstvo sprejme oseba, ki ni izdajatelj elektronskega denarja. Elektronski denar je torej elektronski nadomestek in digitalna alternativa gotovini, uporabnikom pa omogoča brezgotovinsko plačevanje z denarjem, shranjenim na kartici, telefonu ali na spletu. V Sloveniji ga lahko izdajajo banke, družbe za izdajo elektronskega denarja (vključno s tistimi z opustitvijo), Banka Slovenije, Uprava Republike Slovenije za javna plačila ter drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti. Tudi pri elektronskem denarju velja izjema za kriptosredstva – ta niso vključena v njegovo definicijo, zato samo sprejemanje plačil s kriptosredstvi, poleg gotovinskega plačila, ne zadošča za izpolnitev zakonske obveznosti.

Izraz »direktna obremenitev« ni opredeljen samostojno, temveč s sklicevanjem na zakon, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme, prav tako kot »plačilni račun«, »ponudnik plačilnih storitev« in »trajni nalog«. Takšen način obravnave preprečuje podvajanje opredelitev, ki že obstajajo v področni zakonodaji, in zagotavlja njihovo enotno razlago. Enako velja za »kreditno plačilo«, ki ga 11. člen ZPlaSSIED opredeljuje kot plačilno storitev, pri kateri plačnik svojemu ponudniku plačilnih storitev naroči izvršitev ene ali več plačilnih transakcij, vključno s trajnim nalogom, v dobro plačilnega računa prejemnika. Posebna, hitrejša oblika kreditnega plačila je takojšnje kreditno plačilo, opredeljeno v Uredbi (EU) 2024/886 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2024 o spremembi uredb (EU) št. 260/2012 in (EU) 2021/1230 ter direktiv 98/26/ES in (EU) 2015/2366 glede takojšnjih kreditnih prenosov v eurih (UL L št. 2024/886 z dne 19. 3. 2024), pri katerem se sredstva izvedejo takoj in so na voljo 24 ur na dan vsak koledarski dan, vključno ob praznikih in vikendih, ne glede na čas izvedbe plačila.

Tretji sklop opredeljuje subjekte, na katere se zakon nanaša. »Kreditna institucija« je opredeljena s sklicevanjem na zakon, ki ureja bančništvo, pri čemer člen za namene tega zakona širi opredelitev še na podružnico kreditne institucije iz druge države članice EU in tretje države, ki posluje v Sloveniji.

»Ponudnik blaga ali storitev« je opredeljen s sklicevanjem na zakon, ki ureja Poslovni register Slovenije, pri čemer mora tak subjekt poslovati s potrošniki in imeti vzpostavljena prodajna mesta oziroma biti ponudnik digitalnih vsebin. V praksi gre praviloma za gospodarsko družbo ali podjetnika, kot sta opredeljena v tretjem in šestem odstavku 3. člena Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-1O, 75/23, 102/24, 77/25, 10/26 – ZdZEETD in 1270/26)– torej za pravno osebo, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost, oziroma fizično osebo, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost v okviru organiziranega podjetja. Ponudnik blaga ali storitev je lahko tudi neposredni ali posredni proračunski uporabnik po zakonu, ki ureja javne finance: neposredni uporabniki so državni oziroma občinski organi, organizacije in občinske uprave, posredni uporabniki pa javni skladi, javni zavodi in agencije, katerih ustanovitelj je država ali občina. Med ponudnike blaga ali storitev po tem zakonu ne spadajo nevladne organizacije, neprofitne organizacije ter lokalna, športna, kulturna, gasilska in turistična društva, kar je pomembno za razmejitev izjem od obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev iz IV. poglavja zakona.

»Potrošnik« je opredeljen s sklicevanjem na zakon, ki ureja varstvo potrošnikov, kot fizična oseba, ki pridobiva ali uporablja blago, storitve ali digitalno vsebino za namene zunaj svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti.

Preostali izrazi se nanašajo na posamezne vsebinske sklope zakona. »Prodajno mesto« je opredeljeno kot fizično ali spletno mesto, kjer je potrošniku omogočeno plačilo blaga ali storitve, njegova opredelitev pa je vezana na zagotavljanje sprejemanja plačil z gotovino in z elektronskimi plačilnimi sredstvi pri ponudnikih blaga ali storitev. »Prodajno mesto brez osebja« pomeni bodisi le fizično napravo bodisi sistem, po katerem prejemnik plačila ali oseba, ki deluje v njegovem imenu, plačniku neposredno zagotavlja blago ali storitve v zameno za plačilo, in sicer brez prisotnosti osebja ali zastopnikov prejemnika plačila. To vključuje zlasti prodajne avtomate, samopostrežne bencinske in polnilne postaje ter druge podobne sisteme. Kot prodajna mesta brez osebja se štejejo tudi prodajna mesta, ki so potrošnikom na razpolago ves čas in na katerih je osebje prisotno le občasno. »Digitalna vsebina« je opredeljena v zakonu, ki ureja varstvo potrošnikov, ki jo v 4. točki 4. člena opredeljuje kot podatke, ki nastanejo in so dobavljeni v digitalni obliki. Skupaj z izrazom »prodaja blaga ali storitev na daljavo«, ki je prav tako opredeljen s sklicevanjem na zakon, ki ureja varstvo potrošnikov, je ta opredelitev pomembna za razmejitev med fizičnimi prodajnimi mesti in spletno prodajo pri obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev. »Osnovne plačilne storitve« so opredeljene kot storitve dvigov in pologov gotovine na plačilni račun, izvrševanje domačih in čezmejnih plačilnih transakcij, kot jih opredeljuje zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, ter tudi izvrševanje denarnih nakazil, kot jih opredeljuje zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih. Ta izraz je temelj za III. poglavje zakona, ki ureja dostopnost osnovnih plačilnih storitev. Za V. poglavje zakona, ki ureja brezplačni paket plačilnih storitev, je pomemben izraz »redni prejemki«, ki so dohodki, kot so določeni v zakonu, ki ureja dohodnino, ki se izplačujejo najmanj enkrat mesečno in imajo značaj periodičnega prejemka. Redni prejemki zajemajo na primer plačo, pokojnino, nadomestilo plače, nadomestilo za brezposelnost, štipendijo in druge dohodke periodičnega

značaja, saj prejemanje takih dohodkov na plačilni račun pomeni pogoj za upravičenost do brezplačnega paketa po 15. členu zakona. V zakonu je opredeljena tudi »ranljiva skupina«, ki zajema upravičence do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, kot ju opredeljuje zakon, ki ureja socialnovarstvene prejemke, ter upravičence do denarne pomoči v skladu z zakonom, ki ureja začasno zaščito razseljenih oseb. Ta opredelitev je podlaga za dodatne zaščitne ukrepe za najbolj ranljive potrošnike, ki jih zakon predvideva v okviru V. poglavja.

K 3. členu:
Člen je osrednja izvedbena določba II. poglavja zakona in pomeni neposredno udejanjenje ustavne pravice do uporabe gotovine iz novega 74.a člena Ustave RS (»Vsakdo ima v skladu z zakonom pravico do uporabe gotovine pri bančnem poslovanju in drugih oblikah pravnega prometa.«). Kot izhaja iz obrazložitve Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije, ustavna določba sama po sebi ne ureja statusa evrogotovine kot zakonitega plačilnega sredstva niti ne posega v izključno pristojnost Evropske unije na področju monetarne politike, temveč izrecno napotuje na zakonsko ureditev, ki naj povsod tam, kjer je to mogoče in primerno, zagotovi dejansko uporabo gotovine v pravnem prometu. Ta člen je torej tisti del zakonske ureditve, s katerim zakonodajalec to ustavno nalogo izpolni za najpogostejši segment pravnega prometa – plačila na prodajnem mestu.

Vsebinsko se člen opira na tri ravni pravne podlage, ki si sledijo od najsplošnejše do najbolj konkretne. Prvi odstavek 128. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije določa, da ima Evropska centralna banka (v nadaljnjem besedilu: ECB) izključno pravico odobriti izdajanje evrobankovcev v Uniji, da jih lahko izdajata le ECB in nacionalne centralne banke ter da imajo ti bankovci status zakonitega plačilnega sredstva v Uniji – gre torej za temeljno določbo primarnega prava EU, ki gotovini sploh podeli ta status. To določbo nadalje konkretizira 10. in 11. člen Uredbe Sveta (ES) št. 974/98 o uvedbi eura, ki status zakonitega plačilnega sredstva razširita na evrske bankovce in kovance v vseh sodelujočih državah članicah. Zakon se sklicuje na zadnjo različico te uredbe, kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EU) 2025/1408 zaradi uvedbe evra v Bolgariji, kar zagotavlja, da se določba 3. člena ujema z najnovejšim krogom širitve evroobmočja. Tretja, nacionalna raven pravne podlage je Zakon o uvedbi eura (ZUE) (Uradni list RS, št. 114/06; v nadaljnjem besedilu: ZUE), katerega 3. člen že določa, da se v Republiki Sloveniji kot zakonito plačilno sredstvo uporabljajo bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro.

Pomen tega člena ni v tem, da bi na novo opredeljeval status gotovine kot zakonitega plačilnega sredstva, ta status namreč izhaja že iz prava EU in iz ZUE, temveč v tem, da že obstoječo pravno kategorijo prevede v jasno in izvršljivo obveznost konkretnega zasebnopravnega subjekta, to je ponudnika blaga ali storitev. Ureja torej način izpolnjevanja plačilnih obveznosti. Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča Evropske unije (združeni zadevi C-422/19 in C-423/19), namreč izraz »zakonito plačilno sredstvo« sam po sebi pomeni, da tega sredstva pri poravnavi dolga praviloma ni mogoče zavrniti, vendar to ne pomeni samodejno tudi enostavno izvršljive obveznosti vsakega trgovca ali ponudnika storitev, da gotovino dejansko sprejme. Zato je bila v praksi (na primer pri upravljavcih parkirišč, prodajnih avtomatih in bencinskih servisih) opažena vrzel med načelnim statusom gotovine in dejanskim sprejemanjem na posameznih prodajnih mestih. S 3. členom zakon to vrzel zapolni in določa neposredno, jasno ter nadzorovano obveznost sprejemanja gotovine na prodajnem mestu, vključno z možnimi izjemami.

Obveznost iz tega člena ni absolutna, kar je skladno tudi z naravo ustavne pravice do uporabe gotovine, kot jo opredeljuje obrazložitev Ustavnega zakona – gre namreč za relativno, ne absolutno človekovo pravico, ki jo je dopustno zakonsko omejiti, če so omejitve legitimne, primerne, razumne in sorazmerne. Dopustne izjeme od obveznosti iz tega člena, ki morajo biti oblikovane v skladu z navedenimi merili sorazmernosti iz sodne prakse Sodišča, določa naslednji, 4. člen zakona, medtem ko 5. člen zakona ureja prepoved zaračunavanja nadomestil za plačilo z gotovino. Izrazi »prodajno mesto«, »gotovina« in »ponudnik blaga ali storitev«, uporabljeni v tem členu, so opredeljeni v 2. členu zakona.

Drugi odstavek določa, da je obveznost sprejemanja plačil z gotovino izpolnjena, če ponudnik blaga ali storitev v primeru, da v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, plačilo z gotovino zagotovi najmanj na polovici prodajnih mest. Taka ureditev potrošnikom na splošno še vedno zagotavlja možnost izpolnitve plačila z gotovino in je zato v skladu z načelom sorazmernosti. Ta odstavek nadalje

določa, da je obveznost sprejemanja plačil z gotovino izpolnjena tudi, če parkomat ali prodajni avtomat, ki omogoča posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa, omogoča plačilo storitve z bankovcem v vrednosti, nižji od 50 evrov. Sprejemanje večjih apoenov za plačilo praviloma nizkih plačil na teh prodajnih mestih bi lahko povzročilo porabo večje količine ali celo vsega menjalnega denarja. Povečana količina menjalnega denarja pa poveča tudi varnostna in druga tveganja.

Tretji odstavek določa obveznost ponudnika blaga ali storitev, ki v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest in v skladu s 1. točko prejšnjega odstavka sprejema plačila z gotovino le na najmanj polovici prodajnih mest, da na vsakem prodajnem mestu objavi obvestilo o tem, ali je na njem omogočeno plačilo z gotovino. Namen te določbe je zagotoviti, da je potrošnik oziroma drug plačnik pred izvedbo plačila jasno in pravočasno seznanjen z možnostjo plačila z gotovino na posameznem prodajnem mestu.

K 4. členu:
Člen v skladu z naravo pravice do uporabe gotovine kot relativne in ne absolutne ustavne pravice, določa dopustne izjeme od obveznosti sprejemanja gotovine iz prejšnjega člena. Kot izhaja iz obrazložitve Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije, lahko zakon to pravico omeji le iz utemeljenih razlogov in pod pogoji, ki ostajajo v mejah ustavnih načel, predvsem načela sorazmernosti. Enako izhodišče izhaja iz sodne prakse Sodišča Evropske unije v združenih zadevah C-422/19 in C-423/19, po kateri so omejitve obveznega sprejemanja evrogotovine dopustne, če so sprejete iz razlogov javnega interesa, če so primerne za uresničitev zastavljenega cilja, če ne presegajo tega, kar je nujno potrebno, in če je plačniku pri tem še vedno na voljo drug zakonit način poravnave obveznosti. Naštete izjeme v tem členu so oblikovane prav po teh merilih in večinoma sledijo tudi kompromisnemu predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu, kakor ga je v pogajanjih izoblikoval Svet EU.

Prva izjema se nanaša na plačilo z bankovcem v vrednosti 100 evrov ali več, kadar je ta očitno nesorazmeren glede na znesek, ki ga je treba plačati – na primer plačilo manjšega zneska z bankovcem najvišje vrednosti. Namen te izjeme je zaščititi ponudnika blaga ali storitev pred nesorazmernim tveganjem v zvezi z drobižem in likvidnostjo, hkrati pa ne posega bistveno v možnost potrošnika, da plača z gotovino, saj lahko uporabi evrobankovce ali evrokovance manjše vrednosti.

Druga izjema dopušča zavrnitev gotovine, kadar ponudnik v trenutku plačila nima na voljo zadostnega drobiža oziroma bi mu sprejem plačila onemogočil izvedbo običajnih dnevnih poslovnih transakcij. Določbo je treba razumeti in razlagati ozko, saj se nanaša le na situacijo, ki se pojavi izjemoma. Gre za praktično, objektivno preverljivo okoliščino, ki je v skladu z merilom sorazmernosti, saj velja le začasno in ne pomeni splošne izključitve gotovine.

Tretja izjema dopušča drugačen dogovor o načinu plačila, če sta se plačnik in prejemnik o tem dogovorila vnaprej in v skladu z veljavnimi predpisi. Pri tem zakon izrecno določa, da samo enostransko obvestilo ponudnika, da gotovine ne sprejema (na primer z obvestilom na vhodu ali blagajni), ne šteje za tak dogovor. Ta omejitev je ključna varovalka pred izvotlitvijo obveznosti sprejemanja gotovine, saj prepoznava ravno tisto prakso, ki jo je predlagatelj ustavne spremembe izpostavil kot tveganje – torej postopno, dejansko izrivanje gotovine z enostranskimi poslovnimi odločitvami ponudnikov, ne da bi imel potrošnik o tem resnično možnost izbire ali pogajanja.

Četrta izjema se nanaša na prodajo blaga ali storitev na prodajnem mestu brez osebja, pod pogojem, da je na takem mestu zagotovljeno plačilo z elektronskim plačilnim sredstvom. Izjema iz te točke ne velja za plačevanje storitve parkiranja in prodajni avtomat, ki omogoča posredno plačilo za storitve javnega potniškega prometa. Zahteva po opremljenosti vsakega prodajnega mesta brez osebja s sprejemnikom kovancev in bankovcev ne bi bila sorazmerna glede na tehnične in ekonomske okoliščine takšne prodaje, namenjene predvsem hitri in samopostrežni dostopnosti blaga 24 ur na dan. Izjema je torej utemeljena zlasti z ekonomskimi, varnostnimi in logističnimi razlogi ter z vidika zagotavljanja dostopnosti storitev prebivalstvu, posebej na manj naseljenih in odročnejših območjih. Na manj naseljenih območjih je obseg prodaje praviloma bistveno manjši kot v urbanih središčih, zato bi bila vzpostavitev in vzdrževanje sistema za sprejemanje gotovine nesorazmerno visok strošek glede na pričakovani obseg transakcij. Sprejemanje gotovine namreč ne pomeni le namestitve ustreznega plačilnega mehanizma, temveč zahteva tudi redno

praznjenje gotovinskih zalog, zagotavljanje zadostne količine kovancev in bankovcev za vračilo, servisiranje naprave ter druge organizacijske in varnostne ukrepe. Na lokacijah z majhnim številom uporabnikov bi ti stroški lahko pomembno vplivali na ekonomsko vzdržnost samega delovanja prodajnega mesta in s tem na možnost, da se storitev na takšnih območjih sploh zagotavlja. Dodatno je pri sprejemanju gotovine treba upoštevati varnostna tveganja. Prodajna mesta brez osebja so potencialna tarča za tatvine, vlome in poškodovanje opreme. Zato so potrebni dodatni tehnični in organizacijski ukrepi za zaščito gotovine in naprave ter pogostejši nadzor in odvoz gotovine. Ta tveganja so lahko še izrazitejša na manj naseljenih območjih, kjer je nadzor nad posameznimi lokacijami praviloma otežen, intervencijski čas pa lahko daljši. Pomemben vidik je tudi logistika zagotavljanja gotovinskega poslovanja. Za nemoteno delovanje mora biti na prodajnem mestu brez osebja ves čas zagotovljena ustrezna količina drobiža za vračilo. To zahteva redno oskrbovanje posameznih avtomatov z različnimi apoeni, ne glede na dejansko število gotovinskih transakcij. Pri razpršenih lokacijah in manjšem prometu to pomeni dodatne prevoze, časovne obremenitve in stroške, ki so lahko nesorazmerni glede na obseg storitve. Pri presoji upravičenosti takšne izjeme je treba upoštevati tudi širši javni interes. Ne glede na dejstvo, da Ustava RS zagotavlja pravico do uporabe gotovine, ta pravica ni absolutna. V določenih primerih zato prevlada javni interes, da so določene storitve in blago prebivalstvu dejansko dostopni, še posebej na manj naseljenih in odročnih območjih. Kot prodajna mesta brez osebja se štejejo tudi prodajna mesta, ki so potrošnikom na razpolago ves čas in na katerih je osebje prisotno le občasno.

Prodajna mesta brez osebja so izpostavljena bistveno večjim varnostnim tveganjem kot druga prodajna mesta, kar potrjujejo tudi podatki, ki jih je predlagatelju predložila Trgovinska zbornica Slovenije (v nadaljnjem besedilu: TZS). Medtem ko je bilo pri 1.304 bankomatih v Sloveniji v letu 2024 po podatkih statistike kriminalitete evidentiranih od 50 do 60 vlomov ali poskusov vlomov, so večja podjetja, ki upravljajo prodajne avtomate za napitke in prigrizke, do leta 2023 v posameznem letu zabeležila tudi do 70 vlomov ali poskusov vlomov. Potem ko so na varnostno tveganih lokacijah prenehala sprejemati gotovino, se je število takih dogodkov zmanjšalo na povprečno 16 na leto. Pri samopostrežnih bencinskih servisih je bilo v obdobju od leta 2014 do leta 2019, ko je bilo na nekaterih od njih še omogočeno plačilo z gotovino, zabeleženih 18 vlomov ali poskusov vlomov, škoda zaradi poškodovanja opreme oziroma odtujitve gotovine pa je bila v posameznih primerih od 270 do 9.000 evrov brez upoštevanja izpada prihodka zaradi zaprtja prodajnega mesta. Ker se posamezni dogodki zaradi zahtevnosti postopkov prijave pogosto niti ne prijavijo organom pregona, je dejanski obseg problematike verjetno še večji.

Škoda ob vlomu praviloma večkratno presega odtujeni znesek, saj je gotovine v napravah zaradi nizkih vrednosti posameznih nakupov malo, storilci poškodujejo napravo, pogosto tudi druge naprave na isti lokaciji, ponudniku pa do popravila izpade celotni prihodek. Splošna obveznost sprejemanja gotovine bi zato na izpostavljenih lokacijah tveganje za kazniva dejanja po oceni predlagatelja večkratno povečala, ogrozila pa bi tudi varnost kupcev, zlasti na odročnih lokacijah in v nočnem času. Stroški dodatnih varnostnih in tehničnih ukrepov bi se prevalili na potrošnike ali ogrozili poslovanje ponudnikov, kar bi pomenilo nesorazmeren poseg v pravico do zasebne lastnine iz 33. člena in svobodno gospodarsko pobudo iz 74. člena Ustave RS. Izjema pri tem ne posega v bistvo pravice do uporabe gotovine, saj mora prodajno mesto brez osebja zagotavljati plačilo z elektronskim plačilnim sredstvom, plačilo z gotovino pa ostaja zagotovljeno na prodajnih mestih z osebjem. Tako je na primer od 548 le okoli 30 bencinskih servisov v Sloveniji brez osebja.

Peta izjema dopušča nesprejemanje gotovine neposredno na vozilih javnega potniškega prometa, če je plačilo z gotovino pred uporabo storitve omogočeno na drug dostopen način – na blagajni ponudnika ali na drugem prodajnem mestu, ki od postajališča ni oddaljeno več kot pet kilometrov. S to določbo je upoštevana tako praktična potreba po pospešitvi vstopanja potnikov na vozila kot tudi zaveza, izražena v ustavni razpravi, da se dostopnost gotovinskega plačevanja pri prevozih potnikov ohrani, le da se izvede na način, ki je za izvajalca prevoza manj obremenjujoč. Za to izjemo je določen tudi dodatni pogoj, da mora ponudnik javnega potniškega prometa na postajališču javnega potniškega prometa zagotoviti informacijo o lokaciji prodajnih mest, na katerih je omogočeno plačilo z gotovino.

Šesta izjema izvzema prodajo na daljavo, vključno s spletno prodajo, razen kadar sta na prodajnem mestu ponudnika mogoča fizični prevzem in plačilo blaga ali storitve. S tem se obveznost sprejemanja gotovine smiselno omejuje na okoliščine, kjer sta potrošnik in ponudnik sočasno fizično navzoča.

Sedma izjema se nanaša na storitve, ki so predmet predpisov, ki urejajo trg finančnih instrumentov, investicijske sklade, vzajemne pokojninske sklade in ponudnike storitev v zvezi s kriptosredstvi. To so na primer investicijske storitve in posli ter pomožne investicijske storitve po zakonu, ki ureja trg finančnih instrumentov, storitve upravljanja investicijskih skladov, ki jih lahko družba za upravljanje opravlja po zakonu, ki ureja investicijske sklade in družbe za upravljanje, storitve upravljanja alternativnih investicijskih skladov, ki jih lahko upravljavec alternativnih investicijskih skladov opravlja po zakonu, ki ureja upravljavce alternativnih investicijskih skladov in storitev v zvezi s kriptosredstvi po Uredbi (EU) 2023/1114 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o trgih kriptosredstev in spremembi uredb (EU) št. 1093/2010 in (EU) št. 1095/2010 ter direktiv 2013/36/EU in (EU) 2019/1937 (UL L št. 150 z dne 9. 6. 2023, str. 40), zadnjič spremenjena z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2025/1264 z dne 27. junija 2025 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2023/1114 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z regulativnimi tehničnimi standardi za določitev minimalne vsebine politike in postopkov za upravljanje likvidnosti za določene izdajatelje žetonov, vezanih na sredstva, in e-denarnih žetonov (UL L št. 2025/1264 z dne 3. 10. 2025). V skladu z navedenimi predpisi storitve izvajajo regulirani subjekti, nadzor nad njimi pa je v pristojnosti Agencije za trg vrednostnih papirjev. Med subjekte, ki izvajajo navedene storitve, spadajo zlasti borznoposredniške družbe, družbe za upravljanje, upravljavci alternativnih investicijskih skladov, upravljavci vzajemnih pokojninskih skladov, centralna depotna družba, borza in ponudnik storitev upravljanja v zvezi s kriptosredstvi. Izjema je določena zaradi nekaterih posebnosti razmerja med ponudnikom storitve in stranko (vlagateljem) ter preprečuje izpostavljanje ponudnikov višjemu tveganju za pranje denarja in financiranje terorizma.

Osma izjema dopušča, da druge izjeme od obveznosti sprejemanja gotovine določi tudi drug zakon, kar zagotavlja skladnost s posebnimi ureditvami na drugih pravnih področjih, ne da bi jih bilo treba podvajati v tem zakonu. Kot primer navajamo Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, s spremembami in dopolnitvami), ki v 36. členu določa, da morajo pravne in druge osebe, samostojni podjetniki posamezniki, posamezniki, ki samostojno opravljajo dejavnost, upravni in drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil plačila za dobavljeno blago in opravljene storitve ter druga plačila prejemnikom nakazovati na njihove transakcijske račune, odprte pri ponudnikih plačilnih storitev. Pri tem se plačila za dobavljeno blago in opravljene storitve ter druga plačila ne nakazujejo na transakcijske račune, če gre za plačila v manjših zneskih ali če je drugače zagotovljena evidenca o teh plačilih. Taka izjema izhaja tudi iz 74. člena Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (Uradni list RS, št. 48/22, 145/22, 17/25, 56/25 in 1269/26; v nadaljnjem besedilu: ZPPDFT-2), ki določa, da osebe, ki opravljajo dejavnost prodaje blaga ali opravljajo storitve v Republiki Sloveniji, od stranke ali nekoga tretjega pri prodaji posameznega blaga ali opravljanju posamezne storitve ne smejo sprejeti plačila z gotovino, če to plačilo presega vrednost 5.000 evrov.

K 5. členu:
Člen določa, da ponudnik blaga ali storitev za plačilo z gotovino ne sme zaračunati nobenega nadomestila. Taka vsebina izhaja tudi iz razlage izraza »zakonito plačilno sredstvo« v Priporočilu Komisije 2010/191/EU, ki v točki 4 določa, da »pri plačilih z eurobankovci in eurokovanci ne sme biti pribitkov«. V zvezi z obveznostjo sprejemanja gotovine je torej prepovedana praksa, s katero bi bila ta obveznost izničena – ponudnik bi namreč lahko gotovino formalno sprejel, hkrati pa potrošnika od njene uporabe odvračal z dodatnim denarnim nadomestilom oziroma pribitkom. Takšno ravnanje bi bilo v nasprotju s temeljnim namenom ureditve, saj bi gotovino, ki ima status zakonitega plačilnega sredstva, dejansko postavilo v slabši položaj v primerjavi z elektronskimi plačilnimi sredstvi.

K 6. členu:
Člen uvaja temeljno določbo III. poglavja predloga zakona, ki ureja dostopnost osnovnih plačilnih storitev, in s tem neposredno upošteva enega od ključnih napotkov iz obrazložitve Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije, po katerem mora zakonodajalec pri uresničevanju pravice do uporabe gotovine upoštevati geografsko pokritost Slovenije z gotovinskimi točkami ter zagotoviti ustrezne in razumne pogoje dostopa do gotovinskih storitev. Pravica do uporabe gotovine namreč ne pomeni le obveznosti njenega sprejemanja na prodajnih mestih, kot to ureja II. poglavje zakona, temveč smiselno vključuje tudi pravico do dejanskega dostopa do gotovine – torej možnost, da si jo posameznik ali ponudnik dejansko priskrbi, kar je v ustavni obrazložitvi izrecno izpostavljeno kot eden od vidikov te pravice.

Prvi odstavek določa splošno načelo, da mora mreža gotovinskih točk za potrošnike zagotoviti zadosten in učinkovit dostop do osnovnih plačilnih storitev. Gre za programsko, ciljno določbo, ki jo nato konkretizirajo naslednji členi tega poglavja s točno določenimi merili glede oddaljenosti in gostote bankomatov, poslovalnic in alternativnih gotovinskih točk. Tak pristop – splošno načelo, ki ga dopolnjujejo konkretna številčna merila – upošteva tudi nekatere primerjalnopravne ureditve, opisane v predstavitvi ureditve v drugih državah, na primer v irski ureditvi, kjer minister za finance s podzakonskim aktom določa minimalne ravni gotovinske infrastrukture.

Drugi odstavek določa konkretna merila za ustrezno geografsko pokritost vseh gotovinskih točk za potrošnike. Tako mora mreža gotovinskih točk za potrošnike vsaj 95 odstotkom prebivalcev Republike Slovenije omogočiti dostop do gotovine v razdalji največ 5 kilometrov po cesti od središča naseljenih kvadratnih mrež velikosti 1 kvadratni kilometer. V tretjem odstavku je določeno dodatno merilo, na podlagi katerega mora biti na območju samoupravne lokalne skupnosti najmanj ena gotovinska točka za potrošnike, ki ni alternativna gotovinska točka ali mobilna poslovalnica.

Četrti odstavek določa, da mrežo gotovinskih točk za potrošnike zagotavljajo predvsem kreditne institucije in Pošta Slovenije, kadar izvaja osnovne plačilne storitve neposredno v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona. Nadalje določa, da se v mrežo gotovinskih točk za potrošnike štejejo tudi bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativne gotovinske točke, vendar le v obsegu in pod pogoji, kot jih določa ta zakon (v petem odstavku 8. člena zakona). Ta razmejitev je pomembna, ker neodvisni ponudniki bankomatov in ponudnik zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa svoje storitve izvajajo prostovoljno in praviloma v okviru komercialnega dogovora s ponudnikom plačilnih storitev, zato ne morejo nadomestiti zakonsko zahtevane bančne infrastrukture niti razbremeniti kreditnih institucij in Pošte Slovenije obveznosti vzpostavitve in vzdrževanja lastne mreže gotovinskih točk.

V členu je dano tudi pooblastilo Banki Slovenije, da s podzakonskim aktom določi podrobnejšo metodologijo za določanje ustrezne geografske pokritosti gotovinskih točk za potrošnike.

K 7. členu:
Člen ureja zagotavljanje gotovinskih točk za ponudnike blaga ali storitev. V zvezi s tem določa, da mreža gotovinskih točk za ponudnike blaga ali storitev zagotavlja zadosten in učinkovit dostop do gotovine, pri čemer to mrežo zagotavljajo kreditne institucije in Pošta Slovenije, kadar izvaja osnovne plačilne storitve neposredno v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona. Prav tako je predvideno, da bo Banka Slovenije po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, v podzakonskem aktu določila merila za zadosten in učinkovit dostop ponudnikov blaga ali storitev do gotovine.

K 8. členu:
Člen konkretizira splošno načelo iz 6. člena zakona za prvega od dveh stebrov gotovinske infrastrukture – mrežo bankomatov za potrošnike – in določa neposredna, številčno opredeljena merila, namesto da bi njihovo oblikovanje v celoti prepustil podzakonskemu urejanju. Tak način obravnave upošteva tudi enega od ključnih vidikov, ki ga je strokovna skupina v obrazložitvi Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije poudarila kot pomembnega za zakonsko uresničitev pravice do uporabe gotovine, in sicer ustrezno geografsko pokritost Slovenije z gotovinskimi točkami.

Prvi odstavek določa geografsko merilo: naselja z več kot 1.000 prebivalci morajo imeti najmanj en bankomat v oddaljenosti največ 5 km po cesti od centra naselja.

Drugi odstavek dopolnjuje to z merilom gostote – mreža bankomatov mora na ravni Republike Slovenije zagotavljati najmanj 60 bankomatov na 100.000 prebivalcev. Kombinacija obeh meril – geografske oddaljenosti in gostote na prebivalca – je uveljavljeni zakonodajni način obravnave, ki ga pozna tudi primerjalno pravo. Nizozemska ureditev (Wet chartaal betalingsverkeer) na primer določa enako razdaljo, in sicer, da mora biti naprava za dvig evrobankovcev vsakemu imetniku plačilnega računa na voljo v polmeru petih kilometrov, kar je enako merilu iz prvega odstavka tega člena. Irska ureditev (Finance (Provision of Access to Cash Infrastructure) Act 2025) podobno kombinira geografsko in gostotno merilo, vendar ju, drugače kot ta zakon, določa za vsako od osmih regij posebej in z odlokom ministra za finance, pri čemer je oddaljenost od bankomata določena širše, in sicer 10 kilometrov, kar je razumljivo glede na večjo površino

in nižjo gostoto poseljenosti posameznih irskih regij. Avstrija po drugi strani nima splošne zakonske geografske obveznosti, temveč prek centralne banke (OeNB) ciljno dopolnjuje mrežo bankomatov le v občinah, kjer trg ne zagotavlja zadostne pokritosti, pri čemer kot enega od meril za izbiro takšnih občin uporablja prag števila prebivalcev (vsaj 500) in povprečno oddaljenost od najbližjega bankomata. Ta zakon se s kombinacijo neposredne zakonske obveznosti za vse kreditne institucije in konkretnih številčnih pragov najbolj približa nizozemskemu modelu, kar zagotavlja predvidljivost in enotno raven obveznosti za vse zavezance, ne le ciljno odpravljanje posameznih vrzeli.

Tretji odstavek določa obveznost kreditne institucije, da zagotavlja neprekinjeno delovanje bankomatov. Kljub zahtevi po neprekinjenem delovanju lahko zaradi objektivnih okoliščin, kot so tehnične okvare, vzdrževalna dela, motnje v komunikacijskih povezavah ali druge nepredvidene okoliščine, pride do začasnega nedelovanja posameznega bankomata, zato določba hkrati opredeljuje minimalno zahtevano raven operativnosti bankomatov. Ta se ugotavlja na ravni celotne mreže bankomatov posamezne kreditne institucije v Republiki Sloveniji in se meri kot povprečna operativnost v posameznem koledarskem letu. Za kreditne institucije, ki imajo v svoji mreži najmanj 50 bankomatov, mora povprečna letna operativnost znašati najmanj 95 odstotkov, za kreditne institucije z manj kot 50 bankomati pa najmanj 90 odstotkov. Z nižjim pragom za kreditne institucije z manjšo mrežo bankomatov se upošteva manjše število bankomatov, zaradi česar lahko nedelovanje posameznega bankomata bolj vpliva na skupno povprečno operativnost mreže. Namen določbe je zagotoviti visoko stopnjo razpoložljivosti bankomatov in s tem uporabnikom zagotoviti zanesljiv dostop do gotovine, hkrati pa upoštevati objektivne razlike med kreditnimi institucijami glede na velikost njihovih mrež bankomatov.

Četrti odstavek določa primere, v katerih se začasna nedostopnost oziroma nedelovanje bankomata ne upošteva pri izračunu njegove operativnosti. Prva izjema se nanaša na bankomate, nameščene v poslovalnici ali drugem zaprtem prostoru z omejenim poslovnim časom, saj njihova dostopnost zunaj časa, ko je prostor odprt za uporabnike, ni zagotovljena. Druga izjema omogoča, da se pri izračunu operativnosti ne upošteva nedelovanje bankomata med 23. in 6. uro, kadar je njegovo začasno izklapljanje potrebno zaradi varnostnih tveganj. Pri tem se upošteva zlasti povečano tveganje napadov na bankomate v nočnem času, ki ga primerjalne ureditve sicer izrecno ne poudarjajo, je pa skladna s splošnim stališčem, da zakonodajne zahteve ne smejo nesorazmerno ogrožati varnosti uporabnikov, zaposlenih in same bančne infrastrukture. Tretja izjema se nanaša na primere višje sile in kaznivih dejanj, na katere kreditna institucija praviloma nima vpliva in zaradi katerih lahko pride do začasnega nedelovanja bankomata. Namen izjem je zagotoviti, da se pri presoji izpolnjevanja zahtevane ravni operativnosti upoštevajo tudi okoliščine, v katerih neprekinjeno delovanje bankomata objektivno ni mogoče oziroma bi lahko pomenilo nesprejemljivo varnostno tveganje.

V petem odstavku je določeno, da mrežo bankomatov za potrošnike zagotavljajo predvsem kreditne institucije, največ pet odstotkov zahtev glede ustrezne gostote bankomatov pa se lahko zagotovi z bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativnimi gotovinskimi točkami. Kot že pojasnjeno, je ta razmejitev pomembna, ker neodvisni ponudniki bankomatov in ponudnik zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa svoje storitve izvajajo prostovoljno in praviloma v okviru komercialnega dogovora s ponudnikom plačilnih storitev. Bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativne gotovinske točke se tako štejejo v mrežo bankomatov za potrošnike, prispevajo k izpolnjevanju meril po tem členu glede geografske pokritosti in gostote ter so tudi upoštevani v analizi Banke Slovenije, hkrati pa zanje ne veljajo zahteve glede zagotavljanja bankomatov oziroma alternativnih gotovinskih točk ter glede njihove operativnosti.

Šesti odstavek določa, da se pri ugotavljanju pokritosti prebivalstva z mrežo gotovinskih točk za potrošnike iz 6. člena tega zakona upoštevajo tisti bankomati neodvisnih ponudnikov bankomatov in alternativne gotovinske točke, ki prispevajo k zagotavljanju dostopa do gotovine za večje število prebivalcev. Namen določbe je zagotoviti celovito presojo dejanske dostopnosti gotovine na posameznem območju, ne glede na to, kdo zagotavlja posamezno gotovinsko točko. S tem se pri ocenjevanju geografske pokritosti upoštevajo vse dopustne oblike zagotavljanja dostopa do gotovine, ki lahko pomembno prispevajo k dostopnosti gotovine za prebivalstvo, ter se preprečuje podvajanje infrastrukture tam, kjer je ustrezna dostopnost že zagotovljena z drugimi ponudniki.

Sedmi odstavek pooblašča Banko Slovenije, da s podzakonskim aktom podrobneje opredeli metodologijo izračuna zahteve glede geografske pokritosti in gostote bankomatov ter merila za presojo operativnosti bankomatov, varnostnih tveganj, podobno kot je to v irski in nizozemski ureditvi prepuščeno natančnejšim izvedbenim predpisom centralne banke oziroma ministrstva, in upoštevanje bankomatov neodvisnih ponudnikov bankomatov ter alternativnih gotovinskih točk.

K 9. členu:
Člen ureja drugi steber gotovinske infrastrukture – mrežo poslovalnic za potrošnike – po enaki zakonodajni logiki kot prejšnji člen ureja bankomate, vendar z nekoliko blažjimi geografskimi merili, kar je razumljivo glede na to, da poslovalnice, drugače od bankomatov, omogočajo širši nabor osnovnih plačilnih storitev ob osebni asistenci.

Prvi odstavek določa, da morajo imeti naselja z več kot 3.000 prebivalci najmanj eno poslovalnico kreditne institucije ali poštno poslovalnico v oddaljenosti največ 5 kilometrov po cesti od centra naselja.

Drugi odstavek določa zahtevo po gostoti mreže – 38 poslovalnic kreditnih institucij in poštnih poslovalnic na 100.000 prebivalcev na ravni Republike Slovenije. Tudi pri poslovalnicah zakon izbere neposredno zakonsko številčno merilo, namesto prepuščanja teh meril izključno podzakonskemu urejanju. Določeno pa je, da Banka Slovenije po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, s podzakonskim aktom lahko v primeru pomembnega znižanja odstotka gotovinskih transakcij v poslovalnicah kreditnih institucij v Republiki Sloveniji določi nižje število poslovalnic na 100.000 prebivalcev, vendar ne manj kot 30.

Tretji odstavek je vsebinsko najpomembnejša določba tega člena, saj določa, da mora poslovalnica katerekoli kreditne institucije in poštna poslovalnica potrošnikom in ponudnikom blaga ali storitev v celotnem poslovnem času zagotavljati osnovne plačilne storitve. S tem se uveljavlja načelo, da dostop do osnovnih plačilnih storitev ni vezan na to, pri kateri kreditni instituciji ima potrošnik odprt plačilni račun, temveč je zagotovljen v katerikoli poslovalnici na območju Slovenije. Tak medbančni dostop je znan tudi v primerjalnem pravu, čeprav je urejen na različne načine: na Nizozemskem tri največje banke (ABN AMRO, ING in Rabobank) skupno upravljanje osnovne gotovinske infrastrukture izvajajo prek skupnega podjetja Geldmaat, manjšim bankam pa mora biti dostop do te infrastrukture zagotovljen pod poštenimi, razumnimi in nediskriminatornimi pogoji (tako imenovano načelo FRAND). Podobno v Avstriji bankomate, ki jih financira centralna banka, operativno upravlja družba PSA Payment Services Austria, v lasti avstrijskih bank, kar prav tako temelji na skupni infrastrukturi, dostopni ne glede na to, pri kateri banki ima uporabnik odprt račun. Zakon ta cilj dosega enostavneje – z neposredno zakonsko obveznostjo vsake poslovalnice kreditne institucije in poštne poslovalnice. Manjši nabor zahtevanih storitev je določen le za pogodbene pošte, ki morajo v celotnem poslovnem času zagotavlja vsaj aktivnosti, ki izhajajo že iz opredelitve pogodbenih pošt v 2. členu zakona (najmanj izvajanje aktivnosti pod a) in b) v 17. točki 2. člena tega zakona).

V četrtem odstavku je določeno, da lahko do največ 10 % mreže poslovalnic za potrošnike posamezne kreditne institucije kreditna institucija zagotavlja z mobilno poslovalnico, pri čemer mora biti ta v določenem kraju prisotna vsaj dvakrat tedensko po tri ure, od tega vsaj enkrat v popoldanskem času, ki se ne zaključi pred 17. uro. Določba kreditnim institucijam zagotavlja določeno prilagodljivost in optimizacijo poslovnih odločitev.

K 10. členu:
Člen ureja alternativno gotovinsko točko in določa merila, ki jih mora izpolnjevati prodajno mesto, da se lahko šteje za gotovinsko točko. V skladu s tem je alternativna gotovinska točka prodajno mesto, na katerem ponudnik zagotavlja storitev dviga gotovine brez nakupa v celotnem delovnem času poslovanja ter najmanj osem ur dnevno in pet dni v tednu. Ponudnik mora na prodajnem mestu ponujanje te storitve jasno označiti, poleg tega pa mora prodajno mesto Banka Slovenije vpisati v register alternativnih gotovinskih točk.

Drugi odstavek določa, da Banka Slovenije vodi register alternativnih gotovinskih točk in ga javno objavi tudi na svoji spletni strani.

Tretji odstavek določa obvezne sestavine vloge, ki jo pri Banki Slovenije vloži ponudnik storitve dviga gotovine brez nakupa za vpis v register alternativnih gotovinskih točk, pri čemer bo treba upoštevati tudi podzakonski akt, ki bo izdan na podlagi osmega odstavka tega člena zakona. Vloga mora tako vsebovati osnovne podatke tega ponudnika (firmo ali ime, poslovni naslov in matično številko), podatke za vsako prodajno mesto, na katerem bo ponudnik zagotavljal storitev dviga gotovine brez nakupa (poslovno enoto, poslovni naslov, delovni čas, osebno ime odgovorne osebe) in informacijo, ali so zaposleni na teh prodajnih mestih opravili usposabljanja za preverjanje pristnosti in primernosti evrobankovcev in evrokovancev. Ta informacija je informativna, saj navedena usposobljenost zaposlenih ni pogoj za vpis v register alternativnih gotovinskih točk, ker bi taka zahteva nesorazmerno obremenila ponudnike zagotavljanja teh storitev in jih odvračala od vzpostavljanja alternativnih gotovinskih točk.

Četrti odstavek določa, da Banka Slovenije na podlagi popolne vloge ponudnika zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa in v primeru izpolnjevanja pogojev iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena alternativno gotovinsko točko vpiše v register alternativnih gotovinskih točk in ponudnika alternativne gotovinske točke o tem pisno obvesti. Če ponudnik ne izpolnjuje pogojev ali odda nepopolno vlogo, ga Banka Slovenije ne vpiše v register alternativnih gotovinskih točk.

Peti odstavek določa, da se v register alternativnih gotovinskih točk vpišejo osnovni podatki ponudnika iz 1. točke tretjega odstavka tega člena ter poslovna enota, poslovni naslov in delovni čas prodajnega mesta iz 2. točke tretjega odstavka tega člena.

Šesti odstavek zavezuje ponudnika alternativne gotovinske točke k obveščanju Banke Slovenije o vsaki spremembi podatkov za vsako alternativno gotovinsko točko, ki jih je navedel v vlogi, ter o prenehanju zagotavljanja storitve dviga gotovine brez nakupa na posamezni alternativni gotovinski točki v petnajstih dneh od nastanka spremembe.

Sedmi odstavek določa, da Banka Slovenije alternativno gotovinsko točko, na kateri ponudnik alternativne gotovinske točke ne zagotavlja več storitve dviga gotovine brez nakupa, ali ki ne izpolnjuje več pogojev iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena, izbriše iz registra alternativnih gotovinskih točk.

Osmi odstavek je pooblastilna norma Banki Slovenije, da v podzakonskem aktu podrobneje opredeli vsebino vloge in postopek za vpis v register alternativnih gotovinskih točk.

K 11. členu:
Konec leta 2025 je bilo v Sloveniji 452 poštnih poslovalnic, od katerih je bilo 158 pogodbenih pošt. Pošta Slovenije je tako zaradi svojih številnih poslovalnic pomemben subjekt zagotavljanja mreže gotovinskih točk, vključno z redkeje poseljenimi in demografsko ogroženimi območji. Člen ureja način, na katerega Pošta Slovenije zagotavlja osnovne plačilne storitve.

Prvi odstavek določa dve možnosti zagotavljanja storitev. Pošta Slovenije jih lahko zagotavlja neposredno, če ima za njihovo opravljanje ustrezno dovoljenje po zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme, ali pa jih zagotavlja kot druga poslovalnica kreditne institucije na podlagi pogodbenega razmerja z eno ali več kreditnimi institucijami.

Drugi odstavek ureja možnost začasne prekinitve zagotavljanja storitev za največ šest mesecev za primere, ko bi Pošta Slovenije prešla iz enega modela na drugega, to je kadar Pošta Slovenije zaradi prenehanja dovoljenja ne more več zagotavljati storitev neposredno, oziroma kadar zaradi prekinitve edine pogodbe s kreditno institucijo ne more več delovati kot druga poslovalnica in namerava začeti storitve zagotavljati neposredno na podlagi ustreznega dovoljenja Banke Slovenije.

Tretji odstavek ureja poseben primer, ko Pošta Slovenije namerava nadaljevati zagotavljanje storitev kot druga poslovalnica, vendar na podlagi pogodbe z novo ali z več novimi kreditnimi institucijami. V takem primeru lahko začasno prekine zagotavljanje storitev do sklenitve nove pogodbe, vendar največ za tri mesece.

Določba tako zagotavlja neprekinjenost zagotavljanja osnovnih plačilnih storitev po Pošti Slovenije, hkrati pa dopušča omejeno prehodno obdobje ob spremembah načina njenega zagotavljanja teh storitev.

Namen določbe je torej povečati dostopnost osnovnih plačilnih storitev predvsem na območjih, kjer bi bilo zagotavljanje teh storitev izključno v mreži poslovalnic kreditnih institucij ekonomsko ali organizacijsko oteženo.

K 12. členu:
Člen dopolnjuje ureditev dostopnosti osnovnih plačilnih storitev z določitvijo omejitev nadomestil za dvige in pologe gotovine, saj geografska dostopnost bankomatov in poslovalnic sama po sebi ne zagotavlja dejanske dostopnosti gotovine, če je ta povezana s previsokimi stroški. Določba tako uresničuje enega od vidikov, ki jih je strokovna skupina v obrazložitvi Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije izrecno navedla kot pomembnega za zakonsko uresničitev pravice do uporabe gotovine, in sicer zagotavljanje ustreznih oziroma razumnih cenovnih pogojev za gotovinske storitve ter možnosti brezplačnega dostopa do njih.

Prvi odstavek določa, da so dvigi in pologi evrobankovcev na bankomatih in v poslovalnicah kreditne institucije, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun, brezplačni, in sicer brez omejitve količine dvigov oziroma pologov. Med te poslovalnice spadajo tudi poslovalnice kreditne institucije, ki se nahajajo v poslovnih prostorih Pošte Slovenije, kadar se plačilne storitve izvajajo na podlagi medsebojne pogodbe. Nadalje med te poslovalnice spadajo tudi mobilne poslovalnice. Kreditna institucija pri tem lahko določi dnevno omejitev dviga gotovine na bankomatu, pri čemer ta ne sme biti nižja od 500 evrov.

Drugi odstavek določa brezplačnost dvigov in pologov evrokovancev v poslovalnici, vendar omejeno na dva dviga in dva pologa na mesec ter do 50 evrokovancev na transakcijo, kar upošteva dejstvo, da je rokovanje z evrokovanci za kreditne institucije bistveno bolj delovno intenzivno in stroškovno zahtevnejše kot rokovanje z evrobankovci.

Tretji odstavek določa splošno pravilo za vse preostale dvige in pologe gotovine, ki niso brezplačni na podlagi prvega in drugega odstavka tega člena – njihova nadomestila morajo biti primerna in ne smejo omejevati dostopa do gotovine, Banka Slovenije pa lahko po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance, s podzakonskim aktom določi najvišjo višino takega nadomestila, če bi sicer prihajalo do oviranja dostopa do gotovine. Ta določba je v razmerju do brezplačnega paketa bančnih storitev iz V. poglavja predloga zakona splošnejša – za potrošnike, upravičene do brezplačnega paketa, namreč 16. člen zakona izključuje vsakršno nadomestilo za vanj vključene storitve, kar v razmerju do tega odstavka učinkuje kot posebna in strožja določba, ki za to skupino potrošnikov in te storitve prevlada. Vsebina tretjega odstavka se zdaj opredeljuje le do potencialnega urejanja nadomestil za dostop do gotovine, ki veljajo za potrošnike. Če pa bi se v času izkazalo, da bo v praksi prihajalo do slabšanja ali omejevanja dostopa do gotovine tudi za ponudnike blaga ali storitev, katerih dostop do gotovine, vključno s funkcijo pologa gotovine, je prav tako zelo pomemben z vidika celovitega delovanja gotovinskega cikla, bo zakonodajalec pripravil podlago za uravnavanje nadomestil za dostop do gotovine tudi za ponudnike blaga ali storitev.

Četrti odstavek določa, da se omejitve nadomestil iz tretjega odstavka tega člena smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar izvaja osnovne plačilne storitve neposredno, in za ponudnika alternativnih gotovinskih točk.

Ta člen ne posega v medbančne provizije in druga nadomestila, ki si jih med seboj zaračunavajo kreditne institucije oziroma ponudniki plačilnih storitev, vključno s Pošto Slovenije.

K 13. členu:
Člen uvaja IV. poglavje zakona in določa temeljno obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev na prodajnih mestih. Gre za vsebinski steber, ki dopolnjuje gotovinsko ureditev iz II. poglavja zakona. Medtem ko II. poglavje zagotavlja, da gotovina ostane splošno sprejeto in dejansko uporabljivo plačilno sredstvo, ta člen zagotavlja zrcalno pravico potrošnika do izbire elektronskega načina plačila, kadar mu gotovinsko plačevanje iz katerega koli razloga ne ustreza. Oboje skupaj uresničuje načelo potrošniške izbire in nevtralnosti glede na način plačila, ki je eno od vodilnih izhodišč zakona, hkrati pa sledi splošni evropski

usmeritvi k digitalizaciji plačilnega prometa, kot izhaja iz strategije Evropske unije za mala plačila in drugih evropskih pobud na tem področju.

Prvi odstavek določa temeljno obveznost: ponudnik blaga ali storitev mora potrošniku omogočiti plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom, kadar se plačilo izvaja v evrih. Navedena obveznost velja tudi v primeru, kadar plačilo v evrih izvede drug plačnik, ki ni potrošnik, torej tudi pri plačilih med gospodarskimi subjekti (tako imenovanih B2B plačilih), s čimer je zagotovljena dosledna in enotna uporaba elektronskih plačilnih sredstev ne glede na to, kdo je plačnik. Izraz elektronsko plačilno sredstvo je opredeljen v 2. členu predloga zakona, ki iz njega izrecno izključuje kriptosredstva, katerih sprejemanje torej ne izpolnjuje obveznosti iz tega člena. V praksi obveznost izpolnjujejo različne oblike elektronskih plačilnih sredstev, podrobneje opisane v nadaljevanju. Pri tem zakon ne zahteva, da ponudnik sprejema vse oblike elektronskih plačilnih sredstev, temveč le eno od njih, kar zagotavlja sorazmerno breme za ponudnike ob hkratni zagotovitvi izbire za potrošnika.

Elektronska plačilna sredstva, s katerimi ponudnik izpolni obveznost iz tega člena, so zlasti:
- plačilne kartice (debetne in kreditne kartice, kartice z odloženim plačilom in predplačniške kartice) v fizični ali digitalni obliki. Ponudnik jih lahko sprejema na klasičnem POS-terminalu, to je stacionarni ali prenosni napravi za sprejemanje kartic, ki jo je mogoče povezati tudi z blagajno, z rešitvijo SoftPOS, pri kateri pametni telefon ali tablica s tehnologijo NFC in nameščeno aplikacijo deluje kot plačilni terminal brez dodatne naprave, z rešitvijo mPOS, pri kateri je pametni telefon povezan z majhnim prenosnim čitalcem kartic, ki omogoča tudi vstavitev kartice in vnos PIN, ali z večfunkcijsko napravo, ki poleg sprejemanja plačil omogoča tudi izdajo in davčno potrjevanje računov. Pri prodaji na daljavo ponudnik kartice sprejema prek plačilnega prehoda, vključno z rešitvami, pri katerih so podatki o kartici ob soglasju kupca varno shranjeni pri plačilnem prehodu (»varno shranjene kartice«) ali pri kartični shemi (»klikni za plačilo«);
- mobilne denarnice (na primer Apple Pay in Google Pay), ki shranjujejo digitalizirane plačilne kartice ter omogočajo brezstično plačilo s pametnim telefonom ali uro na prodajnem mestu in plačilo brez vnosa podatkov o kartici pri spletnem nakupu;
- kreditna plačila, vključno s takojšnjimi plačili. Sem spadajo plačila s Flikom, ki jih ponudnik lahko sprejema na POS-terminalu, v mobilni aplikaciji Flik POS, pri spletni prodaji prek plačilnega prehoda ali s statično Flik QR-kodo, ki jo ponudnik ustvari sam ter jo natisne ali prikaže na zaslonu, kupec pa jo poskenira in plačilo potrdi v svoji aplikaciji. Sem spadajo tudi plačila z UPN QR-kodo na izdanem računu ali predračunu, ki jo kupec poskenira v spletni ali mobilni banki, ter običajna bančna nakazila, na primer pri plačilu po predračunu;
- plačilne povezave (»plačaj prek povezave«), pri katerih ponudnik kupcu po elektronski pošti, SMS ali drugem komunikacijskem kanalu pošlje povezavo do varnega plačilnega obrazca, kjer kupec plača s kartico, mobilno denarnico ali drugim podprtim načinom;
- elektronski denar in digitalne denarnice ponudnikov plačilnih storitev (na primer PayPal), direktne obremenitve ter plačilo na obroke oziroma odloženo plačilo, kadar ga ponudniku blaga ali storitev zagotovi ponudnik plačilnih storitev, in
- ključki za plačilo na prodajnem mestu brez osebja.

Drugi odstavek določa, da je obveznost sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev izpolnjena, če ponudnik blaga ali storitev v primeru, da v svojem poslovnem prostoru zagotavlja več prodajnih mest, plačilo z vsaj enim elektronskim plačilnim sredstvom zagotovi najmanj na enem prodajnem mestu. Taka ureditev potrošnikom na splošno še vedno zagotavlja možnost izpolnitve plačila z elektronskim plačilnim sredstvom in je zato v skladu z načelom sorazmernosti.

Tretji odstavek določa obveznost obveščanja. Ponudnik mora na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni objaviti obvestilo o vrsti elektronskega plačilnega sredstva, ki ga sprejema, ali v primeru izjeme iz prvega odstavka 14. člena tega zakona obvestilo, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema. Obveznost obveščanja velja tudi v primeru prodaje na daljavo, kjer se obvestilo zagotovi na spletni strani ali na drug primeren način. Namen teh določb je zagotoviti preglednost in potrošniku omogočiti informirano izbiro, še preden pristopi k plačilu, kar je zlasti pomembno na fizičnih prodajnih mestih, kjer se potrošnik za nakup pogosto odloči na podlagi neposrednega zaznavanja ponudbe.

Obveznost iz tega člena prispeva k večji preglednosti poslovanja in posredno k zmanjševanju sive ekonomije, izboljšuje likvidnost ponudnikov ter krepi splošno digitalno vključenost potrošnikov, hkrati pa, kot

je pojasnjeno že pri 1. členu zakona, ne posega v vzporedno in enakovredno zagotovljeno pravico do plačevanja z gotovino iz II. poglavja zakona.

K 14. členu:
Člen določa izjeme od obveznosti sprejemanja elektronskih plačilnih sredstev iz prejšnjega člena. Izjeme so oblikovane tako, da obveznost ne nalaga nesorazmernega bremena ponudnikom blaga ali storitev, pri katerih bi vzpostavitev infrastrukture za elektronsko plačevanje pomenila nesorazmeren strošek glede na obseg poslovanja, ali kjer to objektivno ni izvedljivo, hkrati pa so izjeme zastavljene ozko, da ne ogrozijo temeljnega namena 13. člena zakona, to je splošne dostopnosti elektronskega plačevanja na prodajnih mestih.

Zakon v 1. točki prvega odstavka tega člena določa izjemo za ponudnike blaga ali storitev v prvem letu poslovanja, pri katerih zaradi pomanjkanja poslovne zgodovine ni mogoče ugotoviti prihodkov iz preteklega poslovnega leta v povezavi s pragom prihodkov iz 2. točke tega odstavka. Takemu ponudniku v prvem letu poslovanja, to je v prvih dvanajstih mesecih poslovanja, obveznosti ni treba izpolnjevati, po preteku tega obdobja pa zanj obveznost nastane, če so njegovi čisti prihodki v preteklem poslovnem letu presegli 20.000 evrov.

Zakon nadalje določa izjemo za ponudnike blaga ali storitev, katerih čisti prihodki od prodaje, kot so izkazani v izkazu poslovnega izida, objavljenem na portalu AJPES, v preteklem poslovnem letu niso presegli 20.000 evrov. Gre za prag, ki ločuje gospodarsko dejavnost manjšega obsega, pri kateri vzpostavitev infrastrukture za elektronsko plačevanje (POS-terminal, spletna plačilna rešitev) lahko pomeni sorazmerno visok strošek glede na ustvarjene prihodke, od preostalih ponudnikov, za katere se tak strošek šteje za sorazmernega. Izjema izrecno ne velja za neposredne in posredne proračunske uporabnike, kot so opredeljeni v zakonu, ki ureja javne finance. Ti morajo obveznost izpolnjevati ne glede na višino prihodkov, saj gre za subjekte, ki opravljajo javno službo oziroma porabljajo javna sredstva in pri katerih je zagotavljanje sodobnih, preglednih načinov plačevanja del širše zaveze k preglednosti poslovanja javnega sektorja.

Prav tako je kot izjema določena prodaja blaga ali storitev, pri kateri se izkupiček nameni v dobrodelne, nepridobitne ali neprofitne namene, na primer prodaja na šolskem sejmu v korist šolskega sklada ali prodaja vstopnic na dobrodelni prireditvi, kjer bi zahteva po vzpostavitvi elektronske plačilne infrastrukture pomenila nesorazmerno obremenitev glede na občasnost in namen take prodaje.

Izjema velja tudi, kadar je sprejemanje elektronskih plačil na določeni lokaciji objektivno nemogoče zaradi tehnične neizvedljivosti (na primer na odročnih območjih brez ustrezne omrežne pokritosti) ali kadar je začasno onemogočeno zaradi dokazljivega varnostnega, kibernetskega ali omrežnega incidenta, pri čemer izjema velja le za čas trajanja takega incidenta. Ta izjema torej ne zajema običajnih izpadov zaradi nedelovanja lastne naprave ponudnika, temveč izključno zunanje, objektivno preverljive okoliščine. Tretji odstavek nadalje določa, da v tem primeru dokazno breme nosi ponudnik blaga ali storitev, kar je v skladu s splošnim načelom, da tisti, ki se sklicuje na izjemo od zakonske obveznosti, nosi tudi dokazno breme za izpolnjevanje njenih pogojev.

Izjeme iz tega člena so oblikovane tako, da ne obremenjujejo zelo majhnih ali posebej utemeljenih okoliščin določenih ponudnikov, hkrati pa ne slabijo splošnega cilja iz 13. člena zakona, to je širše uporabe elektronskih plačil ter s tem krepitve konkurenčnosti, preglednosti poslovanja in finančne vključenosti. Nadzor nad izvajanjem obveznosti iz 13. člena zakona, vključno s presojo izpolnjevanja pogojev za izjeme iz tega člena, bo v pristojnosti Tržnega inšpektorata Republike Slovenije, kot je določeno v 18. členu predloga zakona.

K 15. členu:
Člen opredeljuje krog upravičencev do brezplačnega paketa plačilnih storitev in s tem uvaja V. poglavje zakona, ki ureja pravico potrošnikov do brezplačnega paketa plačilnih storitev ter obveznosti kreditnih institucij pri njegovem zagotavljanju.

Prvi odstavek določa temeljni pogoj za upravičenost potrošnika do brezplačnega paketa plačilnih storitev: potrošnik mora imeti pri kreditni instituciji odprt plačilni račun in nanj prejemati redne prejemke, kot so

opredeljeni v 2. členu zakona (plača, pokojnina, nadomestilo plače, nadomestilo za brezposelnost, štipendija in drugi periodični prejemki). Plačilni račun je v skladu z drugim odstavkom 180. člena ZPlaSSIED tudi osnovni plačilni račun, zato so upravičenci do brezplačnega paketa plačilnih storitev na način in pod pogoji iz tega zakona tudi imetniki takšnega računa. Merilo prejemanja rednih dohodkov je ključno, saj uresničuje temeljno izhodišče tega poglavja, da se brezplačnost ne veže na socialni status potrošnika, temveč na dejstvo, da je plačilni račun namenjen prejemu dohodkov, s čimer postane del nujne finančne infrastrukture posameznika.

Drugi odstavek določa, da potrošnik za pridobitev pravice do brezplačnega paketa pri kreditni instituciji vloži prošnjo za odprtje plačilnega računa, ki vsebuje brezplačni paket, ali prošnjo za brezplačni paket v primeru, da ima potrošnik pri kreditni instituciji že odprt plačilni račun. V prošnji mora navesti vrsto in plačnika rednega prejemka, ki ga prejema ali ga bo prejemal na plačilni račun, in na zahtevo kreditne institucije priložiti tudi dokazilo o rednem prejemku.

Tretji odstavek določa, da kreditna institucija potrošniku prošnjo zavrne, kadar bi odprtje plačilnega računa, ki vsebuje brezplačni paket, povzročilo kršitev določb zakona, ki ureja preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, ker kreditna institucija ne bi mogla izpolniti obveznosti pregleda stranke in posledično ne sme skleniti poslovnega razmerja s stranko. Kreditna institucija v tem primeru ukrepa v skladu z zakonom, ki ureja preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

Četrti odstavek kreditni instituciji dopušča, da prošnjo zavrne tudi v primeru, če potrošnik že ima plačilni račun, ki vsebuje brezplačni paket, pri kreditni instituciji v Republiki Sloveniji. S tem se preprečuje podvajanje brezplačnih paketov. To ne velja, kadar potrošnik navede, da je bil obveščen o prenehanju zagotavljanja tega paketa, kar mu omogoča menjavo kreditne institucije. Kreditna institucija lahko v ta namen upošteva podpisano pisno izjavo potrošnika.

Peti odstavek določa, da kreditna institucija potrošniku, ki izpolnjuje pogoje iz prvega odstavka, omogoči uporabo brezplačnega paketa v desetih delovnih dneh po prejemu popolne prošnje. V nasprotnem primeru ga v istem roku pisno in brezplačno obvesti o zavrnitvi prošnje in konkretnem razlogu za zavrnitev, razen če je to prepovedano na podlagi predpisov (na primer predpisov o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma).

Šesti odstavek določa, da mora imetnik brezplačnega paketa kreditno institucijo obvestiti o vsaki spremembi vrste in plačnika rednega prejemka.

Sedmi odstavek določa, da se, če ta zakon ne določa drugače, za brezplačni paket smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme.

Osmi odstavek določa, da se določbe tega poglavja, ki se nanašajo na kreditno institucijo, smiselno uporabljajo tudi za Pošto Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno.

K 16. členu:
Člen določa vsebinski obseg brezplačnega paketa, torej nabor storitev, za katere kreditna institucija upravičencu ne sme zaračunati nadomestila, in pomeni jedro V. poglavja zakona.

Prvi odstavek določa minimalni nabor storitev: odprtje, vodenje in zaprtje plačilnega računa, izdajo in izvrševanje plačilnih transakcij z debetno kartico na prodajnih mestih, uporabo spletnega in mobilnega bančništva, neomejeno število domačih in čezmejnih prilivov na plačilni račun v evrih ter pologe in dvige gotovine na bančnem okencu ali bankomatu kreditne institucije, pri kateri ima potrošnik odprt plačilni račun z brezplačnim paketom. Pri tem se za čezmejno plačilno transakcijo šteje plačilna transakcija, pri kateri plačnikov ponudnik plačilnih storitev in prejemnikov ponudnik plačilnih storitev opravita plačilne storitve za plačnika oziroma prejemnika plačila na območju različnih držav članic EU. Plačilna transakcija se izvrši čezmejno tudi v primeru, če isti ponudnik plačilnih storitev opravi plačilne storitve za plačnika v eni državi članici EU in za prejemnika plačila v drugi državi članici EU. Gre za nabor, ki pokriva tako temeljno vodenje računa kot tudi vsakodnevno uporabo plačilnega prometa, vključno z gotovinskim poslovanjem in

elektronskim plačevanjem, kar zagotavlja, da potrošnik z enim brezplačnim produktom dejansko lahko opravlja vse osnovne finančne transakcije.

Drugi odstavek določa, da kreditna institucija upravičencu iz 15. člena tega zakona za pridobitev brezplačnega paketa in za storitve iz prvega odstavka tega člena ne sme zaračunati nadomestila. Gre za brezpogojno prepoved, ki ne dopušča izjem niti delne brezplačnosti.

Tretji odstavek določa dodatno ugodnost za imetnike brezplačnega paketa, ki spadajo v ranljivo skupino ali so upokojenci. Tem mora kreditna institucija mesečno omogočiti najmanj deset brezplačnih kreditnih plačil, vključno s trajnimi nalogi, ali direktnih obremenitev znotraj Evropske unije, kar presega minimalni nabor storitev iz prvega odstavka tega člena in se nanaša na dejstvo, da imajo te skupine potrošnikov pogosto več rednih periodičnih obveznosti (položnice, plačila najemnin, zdravstvenih in drugih prispevkov), za katere bi sicer plačevale nadomestilo.

Četrti odstavek določa, da lahko kreditna institucija za storitve, ki niso vključene v brezplačni paket, imetniku brezplačnega paketa zaračuna dodatna nadomestila, ki pa ne smejo biti višja od nadomestil, ki jih kreditna institucija za te storitve sicer zaračunava v okviru svoje vsakokratne cenovne politike. S tem se zagotavlja, da imetnik brezplačnega paketa za storitve zunaj njegovega obsega ni v slabšem položaju kot drugi uporabniki plačilnih storitev pri isti kreditni instituciji.

K 17. členu:
Člen ureja prenehanje pravice do brezplačnega paketa in s tem zaokroža ureditev V. poglavja zakona z določbo, ki zagotavlja, da brezplačni paket ostane vezan na svoj temeljni namen, to je zagotavljanje brezplačnosti tistim potrošnikom, ki plačilni račun dejansko uporabljajo za prejemanje rednih prejemkov.

Prvi odstavek določa, da lahko kreditna institucija preneha zagotavljati brezplačni paket in začne zaračunavati nadomestila za plačilne storitve, ki so bile vključene v brezplačni paket, v okviru vsakokratne cenovne politike, če imetnik brezplačnega paketa tri zaporedne mesece ne prejme rednih prejemkov na plačilni račun. Tako zasnovan rok preprečuje, da bi prenehanje nastopilo že ob enkratni ali kratkotrajni prekinitvi prejemanja dohodkov, kar bi lahko nesorazmerno prizadelo potrošnike v prehodnih življenjskih okoliščinah (na primer ob menjavi zaposlitve), hkrati pa zagotavlja, da brezplačni paket ne ostane trajno vezan na potrošnika, ki plačilnega računa dejansko ne uporablja več za prejemanje rednih prejemkov, s čimer se prepreči neutemeljeno dolgoročno breme za kreditne institucije in s tem za druge uporabnike plačilnih storitev.

Drugi odstavek nalaga kreditni instituciji, da imetnika o prenehanju zagotavljanja brezplačnega paketa pisno obvesti najmanj 15 dni pred prenehanjem, kar potrošniku omogoča, da se na spremenjene pogoje pravočasno odzove, na primer tako, da uredi prejemanje rednih prejemkov ali se pravočasno odloči za morebitno zamenjavo kreditne institucije.

K 18. členu:
Člen uvaja VI. poglavje zakona, ki ureja nadzor, upravne ukrepe in poročanje, ter določa pristojne nadzorne organe za posamezna vsebinska področja zakona. Ker zakon ureja vsebinsko raznorodna področja od gotovinskega in elektronskega plačevanja na prodajnih mestih do bančne infrastrukture in brezplačnega paketa plačilnih storitev, je smiselno, da nadzor ni zaupan enemu samemu organu, temveč je razdeljen med organe, ki za posamezno področje že imajo ustrezno strokovno znanje in uveljavljena nadzorna pooblastila iz drugih predpisov.

Prvi odstavek določa pristojnost Banke Slovenije za nadzor nad izvajanjem III. poglavja (dostopnost osnovnih plačilnih storitev, torej zagotavljanje gotovinskih točk, mreže bankomatov in poslovalnic ter omejitev nadomestil), V. poglavja (brezplačni paket plačilnih storitev) ter 26., 27., 34. člena in petega odstavka 36. člena tega zakona. Pristojnost Banke Slovenije je tako smiselno omejena na obveznosti, ki jih zakon nalaga kreditnim institucijam kot subjektom, ki so že sicer pod njenim rednim bančnim nadzorom, kar zagotavlja, da se nadzor nad izvajanjem tega zakona smiselno vključi v že vzpostavljeni nadzorni okvir, ne da bi bilo treba vzpostavljati vzporedne ali podvojene nadzorne mehanizme.

Drugi odstavek določa pristojnost Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za nadzor nad izvajanjem II. poglavja (sprejemanje plačil z gotovino na prodajnem mestu, vključno z izjemami in prepovedjo zaračunavanja nadomestil) in IV. poglavja (sprejemanje elektronskih plačilnih sredstev, vključno z izjemami) tega zakona. Ti dve področji namreč ne nalagata obveznosti kreditnim institucijam, temveč ponudnikom blaga ali storitev na prodajnih mestih, torej trgovcem in drugim gospodarskim subjektom, ki so že sicer predmet rednega tržnega nadzora Tržnega inšpektorata Republike Slovenije na področju varstva potrošnikov in poštenega poslovanja.

Razdelitev pristojnosti med Banko Slovenije in Tržni inšpektorat Republike Slovenije tako upošteva raznovrstnost zavezancev. Nadzor nad bančnim sektorjem je zaupan bančnemu nadzorniku, nadzor nad trgovci in ponudniki storitev na prodajnih mestih pa organu, ki te subjekte že nadzoruje na drugih področjih.

K 19. členu:
Člen podrobneje opredeljuje nadzor Banke Slovenije. V prvem odstavku pojasnjuje, da Banka Slovenije nadzor po tem zakonu izvaja v skladu s pooblastili, ki jih ima po tem in drugih zakonih, s čimer se ta zakon izrecno opira na že uveljavljena preiskovalna in ukrepna pooblastila Banke Slovenije iz področne bančne zakonodaje (na primer možnost zahtevati podatke in dokumentacijo, izvajati preglede poslovanja ter izrekati nadzorne ukrepe), namesto da bi ta pooblastila na novo urejal.

Drugi in tretji odstavek v zvezi z ukrepi nadzora, periodičnimi denarnimi kaznimi in administrativnimi sankcijami, ki jih zaradi kršitev tega zakona izreka Banka Slovenije, ter za postopek odločanja Banke Slovenije po tem zakonu določata smiselno uporabo zakona, ki ureja bančništvo.

K 20. členu:
Člen določa temeljni upravni ukrep, s katerim pristojni nadzorni organ odreagira na ugotovljeno kršitev osnovnih obveznosti iz II. in IV. poglavja zakona. Vseh šest kršitev, ki jih člen taksativno navaja, namreč spadajo v pristojnost Tržnega inšpektorata Republike Slovenije, kot je določena v drugem odstavku 18. člena zakona, saj gre v vseh primerih za kršitve, ki jih stori ponudnik blaga ali storitev na prodajnem mestu, ne pa kreditna institucija. Člen tako konkretizira nadzorno pristojnost Tržnega inšpektorata Republike Slovenije z določitvijo konkretnega upravnega ukrepa, ki ga ta organ uporabi, kadar pri opravljanju nadzora ugotovi neizpolnjevanje zakonskih obveznosti.

Z vidika zakonodajne tehnike gre za blažji, korektivni ukrep, ki je po naravi predhoden morebitnim prekrškovnim sankcijam. Namesto da bi nadzorni organ ob prvi ugotovljeni kršitvi takoj izrekel globo, mu zakon nalaga, da ponudniku blaga ali storitev z odločbo najprej naloži izpolnitev obveznosti, torej dejansko uskladitev poslovanja z zakonsko zahtevo. Tak postopni, sorazmerni pristop k izvrševanju je skladen tudi z naravo ureditve, ki naslavlja predvsem majhne in raznolike ponudnike blaga ali storitev, pri katerih je neizpolnjevanje obveznosti pogosto posledica nepoznavanja predpisa ali organizacijske nepripravljenosti, ne pa namernega izogibanja, zato je primerno, da se jim najprej omogoči odprava kršitve, šele ob njenem nadaljevanju ali ponavljanju pa nastopi uporaba prekrškovnih določb iz nadaljnjih členov tega poglavja.

Prva točka člena se nanaša na kršitev temeljne obveznosti sprejemanja gotovine na prodajnem mestu iz prvega odstavka 3. člena zakona. Ker je ta obveznost neposredna izvedba pravice do uporabe gotovine iz 74.a člena Ustave RS, je pomembno, da ima nadzorni organ na voljo učinkovit in hiter instrument za zagotovitev njenega dejanskega spoštovanja v praksi, ne le formalno sankcioniranje kršitve po njenem nastanku.

Druga točka se nanaša na kršitev obveznosti obveščanja potrošnikov o tem, ali je na prodajnem mestu omogočeno plačilo z gotovino.

Tretja točka se nanaša na kršitev obveznosti obveščanja potrošnikov na postajališču javnega potniškega prometa o lokaciji prodajnih mest, na katerih je omogočeno plačilo z gotovino.

Četrta točka se nanaša na kršitev prepovedi zaračunavanja nadomestila za plačilo z gotovino.

Peta točka se nanaša na kršitev temeljne obveznosti sprejemanja elektronskega plačilnega sredstva iz prvega odstavka 13. člena zakona, torej na primere, ko ponudnik na fizičnem prodajnem mestu ob sočasni navzočnosti potrošnika ne omogoči plačila z nobenim elektronskim plačilnim sredstvom. Skupaj s prvo točko ta določba zagotavlja, da je nadzorni organ enako učinkovito opremljen za zagotavljanje obeh, vzporednih in enakovrednih obveznosti tega zakona, sprejemanja gotovine in sprejemanja elektronskega plačila, kar je skladno z načelom potrošniške izbire in nevtralnosti glede na način plačila, na katerem temelji ureditev II. in IV. poglavja zakona.

Šesta točka se nanaša na kršitev obveznosti objave obvestila o vrsti sprejetih elektronskih plačilnih sredstev ali v primeru izjeme iz prvega odstavka 14. člena tega zakona obvestila, da elektronskih plačilnih sredstev ne sprejema, na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni, kjer potrošnik izvede plačilo, oziroma pri prodaji na daljavo na spletni strani ali na drug primeren način. Gre za samostojno kršitev, ločeno od dejanskega nesprejemanja elektronskega plačila iz pete točke. Tudi ponudnik, ki elektronsko plačilo sicer dejansko omogoča, lahko krši zakon, če potrošnika o tem predhodno ne obvesti na predpisan način.

Vključitev kršitev iz 2., 3. in 6. točke tega člena med razloge za izdajo odločbe poudarja, da zakon obveznosti obveščanja ne obravnava kot zgolj postransko, temveč kot vsebinsko pomembno za uresničitev preglednosti in informirane izbire potrošnika, kot je bilo pojasnjeno že v obrazložitvi k 13. členu zakona.

K 21. členu:
Člen vzpostavlja sistemski mehanizem za spremljanje dejanskega stanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev na ravni celotne države in s tem dopolnjuje pravne standarde iz 6. do 9. člena zakona z ustreznim nadzorniškim orodjem za njihovo preverjanje v praksi. Medtem ko 6. in 7. člen zakona določata splošno načelo zadostnega in učinkovitega dostopa, ki ga 8. in 9. člen zakona konkretizirata s številčnimi merili glede oddaljenosti in gostote bankomatov ter poslovalnic, ta člen Banki Slovenije nalaga, da skladnost dejanskega stanja s temi merili tudi sistematično preverja, ne le posamično pri vsaki kreditni instituciji.

Člen določa, da Banka Slovenije najmanj enkrat na leto analizira stanje dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji skladno z metodologijo, pri kateri se za oceno izpolnjevanja meril iz III. poglavja tega zakona upošteva ustrezna geografska pokritost in gostota gotovinskih točk na ravni posamezne samoupravne lokalne skupnosti in na ravni celotne Slovenije, metodologija pa identificira geografska področja, ki so nezadovoljivo pokrita z gotovinskimi točkami. Gre torej za agregatno, sistemsko analizo na ravni celotnega ozemlja, ne za nadzor posamezne kreditne institucije. Njen rezultat je identifikacija konkretnih geografskih vrzeli v mreži gotovinskih točk, kar je nujen prvi korak pred morebitnim nadaljnjim ukrepanjem Banke Slovenije po 23. členu zakona, ki ureja postopek odprave teh vrzeli.

Podrobneje, Banka Slovenije na podlagi skupne evropske in lastne metodologije analizira stanje dostopnosti gotovine za potrošnike in ponudnike blaga ali storitev v Republiki Sloveniji in glede na stanje dostopnosti gotovine tudi ustrezno ukrepa.

Skladno z metodologijo se za oceno ustreznosti dostopa do gotovine upošteva gostoto prebivalstva v statistično opredeljeni enoti mere površine (1 kvadratni kilometer) ter geografsko razporeditev gotovinskih točk, na katerih prebivalstvo dostopa do gotovine.

Podatke o natančnih lokacijah gotovinskih točk zagotovijo zavezanci po tem zakonu v skladu s poročevalskimi zahtevami iz VI. poglavja zakona.

Pokritost z gotovinskimi točkami se za različna geografska območja izračuna v obliki:
- povprečne oddaljenosti prebivalstva do prve najbližje gotovinske točke po cesti z uporabo vozila,
- deleža prebivalstva, ki ima dostop do prve najbližje gotovinske točke v oddaljenosti maksimalno 1, 2, 5, 10 in 15 kilometrov,
- števila gotovinskih točk na 100.000 prebivalcev za državo kot celoto ter za manjše geografske enote (na primer NUTS3, občine), in
- povprečnega potovalnega časa do prve najbližje gotovinske točke po cesti z uporabo vozila.

Robustnost dostopa do gotovine se dodatno preverja z izračuni oddaljenosti prebivalstva do najbližje druge in tretje gotovinske točke.

Metodologija identificira geografska področja, ki so nezadovoljivo pokrita z gotovinskimi točkami. V tem primeru Banka Slovenije lahko zahteva postavitev dodatnih gotovinskih točk na teh območjih skladno s postavljenimi kriteriji.

Rezultate analize vključno z oceno ustreznosti dostopa do gotovine v Republiki Sloveniji bo Banka Slovenije na vsaki dve leti posredovala Evropski komisiji in ECB v skladu z določili Uredbe (EU) o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu, ko bo ta začela veljati.

Drugi odstavek daje možnost samoupravnim lokalnim skupnostim in združenjem potrošnikov, da tudi sami dajo pobudo za analizo stanja dostopa do gotovine in dostopnosti osnovnih plačilnih storitev v Republiki Sloveniji. Z določbo se še dodatno poudarjajo pravice potrošnikov, ki so sicer urejene v drugi zakonodaji, nenazadnje tudi v 45. členu Ustave RS, ki določa pravico do vlaganja peticij in do drugih pobud splošnega pomena. Določba nadalje določa, da se mora Banka Slovenije do take pobude opredeliti v okviru prve naslednje letne analize.

Namen določbe tretjega odstavka je zagotoviti redno spremljanje ustreznosti meril in metodologije, ki jih določi Banka Slovenije, ter s tem zagotoviti, da so osnovne plačilne storitve dostopne vsem uporabnikom v zadostnem obsegu in na učinkovit način. Z letnim preverjanjem se omogoča pravočasno zaznavanje sprememb okoliščin, ki bi lahko vplivale na dostopnost teh storitev, in po potrebi prilagoditev meril ter metodologije spremenjenim razmeram.

K 22. členu:
Člen ureja dostop do podatkov, ki jih Banka Slovenije potrebuje za učinkovito izvajanje pristojnosti po tem zakonu, zlasti za ugotavljanje in presojo geografske dostopnosti osnovnih plačilnih storitev. Podatki o številu in gostoti prebivalcev, naseljih ter njihovih geografskih koordinatah omogočajo ustrezno prostorsko analizo in določitev meril za zagotavljanje zadostnega in učinkovitega dostopa do osnovnih plačilnih storitev na območju Republike Slovenije. Z brezplačnim dostopom do podatkov in obveznostjo Statističnega urada Republike Slovenije, da Banki Slovenije posreduje zadnje razpoložljive podatke v elektronski obliki, se zagotavljata sprotna dostopnost in zanesljivost podatkov ter učinkovito izvajanje zakonsko določenih nalog Banke Slovenije.

K 23. členu:
Člen ureja postopek, po katerem Banka Slovenije ukrepa, kadar analiza iz 21. člena zakona pokaže, da so podane ali bodo verjetno nastale kršitve standardov dostopnosti iz III. poglavja zakona. Gre za posebej zasnovan in postopen nadzorni mehanizem, ki najprej daje prednost usklajevanju znotraj bančnega sektorja, šele če to ne uspe, pa Banki Slovenije omogoča izdajo zavezujoče odločbe, s čimer je ureditev skladna z načelom sorazmernosti pri izvajanju nadzornih pooblastil.

Prvi odstavek določa izhodiščni korak: če Banka Slovenije ugotovi, da so podane ali bodo v naslednjih 12 mesecih verjetno podane kršitve III. poglavja zakona, o tem z nadzorniškim pismom obvesti vse kreditne institucije in jih pozove, naj v roku, ki ni krajši od 30 dni in ne daljši od 60 dni, izrazijo morebitni interes za izvedbo ukrepov za odpravo kršitev ter predložijo pisno poročilo z opisom ukrepov in predlaganimi roki za odpravo kršitev. Ta rešitev kreditnim institucijam najprej prepušča, da same, na podlagi poznavanja lastne mreže in poslovnih zmožnosti, dogovorno določijo, katera od njih bo zapolnila ugotovljeno vrzel, kar je administrativno in ekonomsko učinkovitejše kot neposredno odrejanje s strani regulatorja.

Drugi odstavek določa nadaljnji potek glede na vsebino predloženega poročila: če iz njega izhaja, da bodo gotovinske točke zagotovljene v skladu s kriteriji iz zakona in v primernem roku, Banka Slovenije poročilo potrdi s pismom vsem kreditnim institucijam, s čimer se postopek zaključi.

Tretji do peti odstavek določajo zadnjo stopnjo postopka, ki se uporabi, če kreditne institucije v določenem roku ne predložijo poročila ali če iz poročila izhaja, da gotovinske točke ne bodo zagotovljene v skladu s kriteriji iz tega zakona: Banka Slovenije v takem primeru z odločbo določi konkretno kreditno institucijo, ki

mora zagotoviti gotovinsko točko (bankomat ali poslovalnico). Kreditna institucija, ki ima najvišjo razliko med tržnim deležem pri depozitih gospodinjstev in deležem v mreži bankomatov oz. poslovalnic bo morala postaviti gotovinsko točko. Pri tem se bo upoštevalo, ali je dotična kreditna institucija prisotna v tej statistični regiji (če ni, se bo izbrala naslednja kreditna institucija, ki ima drugo najvišjo razliko med tržnim deležem pri depozitih gospodinjstev in tržnim deležem v mreži bankomatov). Prav tako se bo pri določanju kreditne institucije upošteval tudi podatek o tem, kdo je že postavil ali umaknil posamezno gotovinsko točko. Ta merila zagotavljajo, da odločba ni naključna, temveč temelji na objektivnih kazalnikih tržne prisotnosti in odgovornosti posamezne institucije za nastalo stanje, kar je pomembna varovalka sorazmernosti pri tako ostrem upravnem ukrepu. V odločbi Banka Slovenije določi tudi rok za zagotovitev gotovinske točke, ki ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od enega leta, kar zavezani instituciji zagotavlja razumen čas za praktično izvedbo.

Šesti odstavek določa, da Banka Slovenije z namenom preprečevanja in odvračanja kršitev javno objavi informacije v zvezi z ukrepi nadzora, administrativnimi sankcijami, periodičnimi denarnimi kaznimi in sankcijami zaradi prekrška, ki jih je izrekla zaradi kršitev tega zakona, kadar je postopek z izdajo ukrepa ali sankcije dokončen. Za javno objavo se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja bančništvo, glede razkritij v zvezi z nadzorom. Javna objava ima preventiven učinek, saj možnost javne izpostavljenosti zavezance dodatno spodbuja k pravočasni in dosledni uskladitvi z zakonskimi zahtevami.

Sedmi odstavek pooblašča Banko Slovenije, da s podzakonskim aktom določi podrobnejša merila za določitev kreditne institucije iz tretjega odstavka tega člena. Gre namreč za tehnično vprašanje (na primer natančen način ovrednotenja in tehtanja posameznih meril), ki ga je primerneje urediti na podzakonski ravni.

Osmi odstavek določa smiselno uporabo določb tega člena tudi za Pošto Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona.

K 24. členu:
Člen v prvem odstavku določa kršitve kreditnih institucij, za katere je Banka Slovenije pristojna izreči administrativne sankcije in periodične denarne kazni. Sankcije so predvidene za kršitve obveznosti glede zagotavljanja dostopnosti in neprekinjenega delovanja bankomatov ter poslovalnic, zagotavljanja brezplačnih gotovinskih storitev, zagotavljanja brezplačnega paketa upravičenim potrošnikom ter izpolnjevanja obveznosti obveščanja in poročanja o gotovinskih točkah.

Drugi odstavek določa najvišjo višino administrativne sankcije, ki jo lahko Banka Slovenije izreče kreditni instituciji za ugotovljeno kršitev. Sankcija se izreče v enkratnem denarnem znesku, pri čemer je njena višina vezana bodisi na skupni letni promet kreditne institucije bodisi na ekonomsko korist, doseženo s kršitvijo, če jo je mogoče opredeliti. S tem se zagotavljata sorazmernost in učinkovit odvračilni učinek sankcioniranja.

Tretji odstavek določa, da Banka Slovenije lahko za vsak dan trajanja kršitve kreditni instituciji odredi plačilo periodične denarne kazni, ki je omejena na en odstotek povprečnega dnevnega neto prometa. Takšna ureditev spodbuja čimprejšnjo odpravo ugotovljenih kršitev ter krepi učinkovitost nadzornih ukrepov.

K 25. členu:
Člen v prvem odstavku določa kršitve Pošte Slovenije, za katere je pristojna Banka Slovenije izreči administrativne sankcije in periodične denarne kazni, kadar Pošta Slovenije osnovne plačilne storitve zagotavlja neposredno v skladu s 1. točko prvega odstavka 11. člena zakona. V tem primeru Pošta Slovenije v mreži gotovinskih točk prevzema vlogo kreditnih institucij, zato zanjo veljajo enake sankcije, vendar le za obveznosti, ki jo po zakonu dejansko zavezujejo. To so nezagotavljanje zahtevanih plačilnih storitev v poštnih poslovalnicah (tretji odstavek 9. člena), zaračunavanje nadomestil za dvige in pologe gotovine, ki presegajo primerno nadomestilo (četrti odstavek v zvezi s tretjim odstavkom 12. člena), objavljanje podatkov o gotovinskih točkah in poročanje o njih (26. člen) ter obveščanje o zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke (27. člen). Poleg tega Pošta Slovenije odgovarja za kršitve iz 6. do 12., 16. in 17. točke prvega odstavka 24. člena predloga zakona. Te se nanašajo na brezplačni paket plačilnih storitev (osmi odstavek 15. člena), neizpolnitev odločbe Banke Slovenije o zagotovitvi gotovinske točke (osmi odstavek 23. člena) ali o zadržanju njene ukinitve ali premika (tretji odstavek 27. člena) ter na zmanjševanje števila gotovinskih točk v prehodnem obdobju (peti odstavek 36. člena). Kadar Pošta Slovenije osnovne plačilne storitve

zagotavlja kot druga poslovalnica, obveznosti izpolnjuje kreditna institucija, zato za Pošto Slovenije sankcije ne veljajo.

Drugi odstavek določa najvišjo višino administrativne sankcije, ki jo lahko Banka Slovenije izreče Pošti Slovenije. Enaka je kot za kreditne institucije in je vezana bodisi na skupni letni promet Pošte Slovenije bodisi na ekonomsko korist, doseženo s kršitvijo, če jo je mogoče opredeliti.

Tretji odstavek določa, da Banka Slovenije lahko za vsak dan trajanja kršitve odredi plačilo periodične denarne kazni, ki je omejena na en odstotek povprečnega dnevnega neto prometa. Enaka višina sankcij zagotavlja, da Pošta Slovenije kot izvajalka osnovnih plačilnih storitev ni v ugodnejšem ali slabšem položaju od kreditnih institucij.

K 26. členu:
Člen določa obveznosti poročanja o gotovinskih točkah in s tem vzpostavlja podatkovno infrastrukturo, na kateri temeljita tako sprotna preglednost za potrošnike kot tudi sistemski nadzorni mehanizem iz 21. in 23. člena zakona. Brez zanesljivih in sproti posodobljenih podatkov o dejanskem stanju mreže gotovinskih točk namreč Banka Slovenije ne bi mogla učinkovito izvajati niti analize dostopnosti po 21. členu zakona niti morebitnega postopka odprave kršitev po 23. členu zakona.

Prvi odstavek nalaga kreditni instituciji, Pošti Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno, in neodvisnemu ponudniku bankomatov, da na svoji spletni strani sproti objavljajo lokacijo, število in delovni čas svojih gotovinskih točk za potrošnika ter gotovinskih točk za ponudnika blaga ali storitev. S tem se potrošnikom omogoča, da v primeru potrebe poiščejo najbližjo razpoložljivo gotovinsko točko in se seznanijo z njenim delovnim časom, s čimer se dejanska dostopnost gotovinskih storitev iz 6. do 9. člena predloga zakona prevede tudi v praktično uporabnost za posameznika.

Drugi odstavek določa ločeno obveznost poročanja na podlagi zakona. Kreditne institucije, Pošta Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno, in neodvisni ponudniki bankomatov morajo tako Banki Slovenije najmanj enkrat na leto sporočati podatke o svojih gotovinskih točkah za potrošnika in gotovinskih točkah za ponudnika blaga ali storitev ter o nadomestilih za dvige in pologe gotovine.

Tretji odstavek pooblašča Banko Slovenije, da s podzakonskim aktom podrobneje določi roke, vsebino in način tega poročanja, kar je primerno glede na tehnične lastnosti takih podatkov (na primer natančna oblika in struktura poročanih podatkov), ki presegajo raven, primerno za ureditev v samem besedilu zakona.

K 27. členu:
Člen določa posebno predhodno obveznost obveščanja o nameravanem začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke, ki dopolnjuje splošno letno poročanje iz 26. člena zakona z mehanizmom zgodnjega opozarjanja. Medtem ko 26. člen zakona zagotavlja periodičen, retrospektiven pregled stanja mreže, ta člen Banki Slovenije omogoča vnaprejšnjo seznanjenost s posameznimi spremembami, še preden te dejansko nastanejo, kar je pomembno, ker lahko prav ukinitev ali premik posamezne gotovinske točke v določenem okolju povzroči, da to okolje ne bo več izpolnjevalo meril dostopnosti iz 6. do 9. člena zakona.

Določba nalaga kreditni instituciji, Pošti Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno, in neodvisnemu ponudniku bankomatov, da Banko Slovenije obvesti o načrtovanem začasnem zaprtju gotovinske točke, ki bo trajalo več kot en mesec, najmanj tri mesece pred nameravanim zaprtjem, o načrtovani ukinitvi ali premiku pa najmanj šest mesecev pred ukinitvijo ali premikom. Informacijo o tem objavi tudi na svoji spletni strani. Tako zastavljena, razmeroma dolga roka Banki Slovenije omogočata, da pravočasno presodi, ali bi načrtovana ukinitev ali premik povzročila neskladje z merili dostopnosti, in po potrebi še pred dejansko ukinitvijo sproži postopek usklajevanja s kreditnimi institucijami po 23. členu zakona, namesto da bi se na nastalo vrzel v mreži lahko odzvala šele naknadno, na podlagi letnega poročanja po 26. členu zakona. Hkrati obveznost objave na spletni strani kreditne institucije zagotavlja, da so s spremembo pravočasno seznanjeni tudi neposredni uporabniki te gotovinske točke, kar jim omogoča, da si pravočasno poiščejo nadomestno možnost dostopa do gotovine. Določen pa je tudi krajši rok za poročanje v primerih začasnega

zaprtja ali ukinitve gotovinske točke zaradi višje sile, saj je treba Banko Slovenije o tem obvestiti nemudoma oziroma najpozneje v treh delovnih dneh.

Tretji odstavek pooblašča Banko Slovenije, da v primeru, ko bi zaradi nameravane ukinitve ali premika gotovinske točke prišlo do neizpolnjevanja meril iz 6. do 9. člena tega zakona, v šestdesetih dneh od prejema obvestila kreditni instituciji ali Pošti Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno, za zagotovitev nemotenega dostopa do gotovine na določenem območju izda odločbo. S to odločbo začasno zadrži nameravano ukinitev ali premik gotovinske točke in določi njeno nadaljnje delovanje do izvedbe ukrepov v skladu s 23. členom tega zakona.

K 28. členu:
Člen določa globe za prekrške ponudnika blaga ali storitev, ki krši temeljne obveznosti iz II. in IV. poglavja zakona, in njegove odgovorne osebe. Globe so stopnjevane glede na pravnoorganizacijsko obliko zavezanca (pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost) in glede na težo kršitve, pri čemer je neobjava obvestila sankcionirana mileje kot dejansko nesprejemanje gotovine ali elektronskega plačila, saj je teža te kršitve manjša, čeprav zakon obveznosti obveščanja ne obravnava kot zgolj postranske (glej obrazložitev k 20. členu). Za državne organe in organe samoupravnih lokalnih skupnosti se globa za pravno osebo ne uporablja, kaznuje pa se njihova odgovorna oseba (peti odstavek).

K 29. členu:
Člen določa globe za prekrške odgovorne osebe kreditne institucije in odgovorne osebe Pošte Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno. Globa znaša od 400 do 10.000 eurov, kaznuje pa se odgovorna oseba, ki naklepno ali iz zavestne malomarnosti povzroči, da se pri kreditni instituciji oziroma Pošti Slovenije zgodi katera od kršitev iz 24. oziroma 25. člena zakona. Odgovornost odgovorne osebe dopolnjuje sankcije za kreditno institucijo oziroma Pošto Slovenije in krepi odvračilni učinek, saj kršitev zadene tudi osebo, ki je odgovorna za organizacijo poslovanja.

K 30. členu:
Člen določa globe za prekrške neodvisnega ponudnika bankomatov in ponudnika alternativne gotovinske točke. Za razliko od kreditnih institucij in Pošte Slovenije, ki jim Banka Slovenije izreka administrativne sankcije in periodične denarne kazni (24. in 25. člen zakona), zakon za ta dva subjekta predvideva globe za prekrške.

Prvi odstavek določa globo od 2.000 do 25.000 eurov za pravno osebo. Sankcionirana je kršitev obveznosti obveščanja ponudnika alternativne gotovinske točke o spremembi podatkov ali prenehanju storitve v 15 dneh (šesti odstavek 10. člena). Sankcionirane so tudi kršitve neodvisnega ponudnika bankomatov: neobjava podatkov o gotovinskih točkah (prvi odstavek 26. člena), neporočanje Banki Slovenije (drugi odstavek 26. člena) ter neobveščanje o začasnem zaprtju, ukinitvi ali premiku gotovinske točke (27. člen). Pri ponudniku alternativne gotovinske točke so sankcionirane samo obveznosti obveščanja, ker se v register vpiše na lastno vlogo, Banka Slovenije pa ga izbriše, če pogojev ne izpolnjuje več (sedmi odstavek 10. člena).

Drugi odstavek določa nižjo globo od 750 do 2.500 eurov za samostojnega podjetnika posameznika in posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost. Tretji odstavek določa globo od 400 do 1.500 eurov za odgovorno osebo.

K 31. členu:
Člen iz 23. člena ZUE črta 1. točko prvega odstavka, ki je določala prekršek zaradi nesprejemanja bankovcev in kovancev, ki se glasijo na euro. Obveznost sprejemanja gotovine in izjeme od nje celovito urejata 3. in 4. člen tega zakona, kršitev pa sankcionira 28. člen zakona. Ohranitev prekrška po ZUE bi pomenila vzporedno sankcioniranje istega ravnanja po dveh predpisih. ZUE je prekršek določal brez izjem, zakon pa v skladu z zahtevami sorazmernosti, ki jih je poudarilo tudi Vrhovno sodišče Republike Slovenije v sodbi iz avgusta 2026, določa izjeme in globe stopnjuje. Samostojni podjetniki posamezniki in posamezniki, ki samostojno opravljajo dejavnost, so kaznovani z globo od 750 do 2.500 eurov (po ZUE od

2.000 do 25.000), odgovorne osebe z globo od 400 do 1.500 eurov (po ZUE od 500 do 4.000). Ravnanje ostane prekršek, zato ni vrzeli v kaznovanju. Druge točke prvega odstavka 23. člena ZUE se nanašajo na obdobje uvedbe eura in ostanejo nespremenjene.

K 32. členu:
Člen uvaja prehodno določbo, s katero se zagotovi, da nadzorni mehanizem iz 21. in 23. člena zakona ne ostane neuporabljen do morebitnega naključnega prvega ukrepanja Banke Slovenije, temveč se njegova uporaba sistematično sproži že ob začetku izvajanja zakona.

Prvi odstavek določa, da Banka Slovenije prvo analizo stanja dostopnosti osnovnih plačilnih storitev izvede v treh mesecih od uveljavitve podzakonskih aktov iz petega odstavka 6. člena in sedmega odstavka 8. člena zakona ter z ugotovitvami seznani kreditne institucije. Rok je vezan na uveljavitev teh aktov, ker določata metodologijo za geografsko pokritost in gostoto gotovinskih točk, brez katere analize ni mogoče izvesti. Drugi odstavek določa, da Banka Slovenije v šestih mesecih od seznanitve opravi potrebne aktivnosti iz 21. in 23. člena zakona. Ker bo prva analiza izvedena v prehodnem obdobju iz četrtega odstavka 36. člena, se bo ocenjevala glede na prehodni prag 91 odstotkov. S tem se vzpostavi izhodiščna, tako imenovana ničelna slika dejanskega stanja mreže gotovinskih točk, na podlagi katere bo mogoče presojati morebitna nadaljnja odstopanja ter po potrebi sprožiti postopek iz 23. člena zakona.

K 33. členu:
Člen določa enotni šestmesečni rok od uveljavitve zakona, v katerem Banka Slovenije izda podzakonske akte, za katere jo zakon pooblašča. To so akti iz petega odstavka 6. člena (metodologija geografske pokritosti gotovinskih točk), tretjega odstavka 7. člena (merila za dostop do gotovine za ponudnike blaga ali storitev), sedmega odstavka 8. člena (metodologija za bankomate), osmega odstavka 10. člena (vloga za vpis v register alternativnih gotovinskih točk), sedmega odstavka 23. člena (merila za določitev kreditne institucije) in tretjega odstavka 26. člena (roki, vsebina in način poročanja).

Šestmesečni rok je primeren, ker gre za tehnično zahtevne metodologije, na primer izračun razdalj po cesti od središč naseljenih kvadratnih mrež velikosti 1 km² (drugi odstavek 6. člena). Ker zakon začne veljati tri mesece po objavi, lahko Banka Slovenije pripravo aktov in posvetovanje z zavezanci začne že pred uveljavitvijo. Enoten rok zagotavlja, da bo izvedbena ureditev pripravljena še pred prvo analizo iz 32. člena in pred iztekom prehodnega obdobja iz četrtega in petega odstavka 36. člena. Zavezanci tako lahko poslovanje prilagajajo ob poznavanju dokončne vsebine zahtev.

K 34. členu:
Člen določa prehodno ureditev za Pošto Slovenije, ki Banki Slovenije omogoča, da že ob začetku izvajanja zakona izve, kako bo mreža gotovinskih točk dejansko zagotovljena. Prvi odstavek določa, da Pošta Slovenije v 15 dneh od uveljavitve zakona obvesti Banko Slovenije o načinu zagotavljanja osnovnih plačilnih storitev iz 11. člena.

Drugi odstavek določa, da mora Pošta Slovenije, če bo storitve zagotavljala neposredno, najpozneje v dveh mesecih po izteku roka iz prvega odstavka vložiti zahtevo za izdajo dovoljenja po zakonu, ki ureja plačilne storitve, storitve izdajanja elektronskega denarja in plačilne sisteme. Rok je daljši, ker mora vloga vsebovati med drugim poslovni načrt za prva tri poslovna leta in dokazila o izpolnjevanju pogojev za izdajo dovoljenja.

Tretji odstavek določa, da mora Pošta Slovenije, če bo storitve zagotavljala na podlagi pogodbe s kreditno institucijo, v 30 dneh od uveljavitve zakona Banki Slovenije sporočiti, s katero kreditno institucijo ima sklenjeno pogodbo, trajanje pogodbe in načine prenehanja, vključno z odpovednim rokom. Banka Slovenije tako lahko presodi tveganje nenadnega izpada storitev. Četrti odstavek določa tri mesece od uveljavitve zakona za uskladitev veljavne pogodbe z zahtevami zakona. Pogodba mora omogočati izvajanje osnovnih plačilnih storitev v obsegu in na način, kot ga zahteva zakon.

K 35. členu:
Člen določa izjemo od obveznosti omogočanja vsaj enega elektronskega plačilnega sredstva za prodajna mesta brez osebja, ki so delovala na dan uveljavitve zakona. Izjema dopolnjuje izjeme iz 14. člena. Za

obstoječo opremo preprečuje nesorazmeren strošek naknadne tehnične nadgradnje, medtem ko za prodajna mesta brez osebja, vzpostavljena po uveljavitvi zakona, ne velja. Na takih mestih ostane obveznost sprejemanja gotovine, saj izjema iz 4. točke prvega odstavka 4. člena velja le, če je omogočeno elektronsko plačilo. Potrošnik zato ne ostane brez možnosti plačila.

K 36. členu:
Člen določa diferencirane prehodne roke za uskladitev poslovanja in prehod na nov režim posameznih zavezancev s konkretnimi obveznostmi tega zakona, pri čemer je dolžina posameznega roka prilagojena vrsti in zahtevnosti potrebne prilagoditve.

Prvi odstavek določa, da poslovalnice, ki so v mreži poslovalnic za potrošnike, v šestih mesecih omogočijo vse osnovne plačilne storitve v celotnem poslovnem času (tretji odstavek 9. člena). Drugi odstavek določa, da ponudniki blaga ali storitev v enem letu omogočijo sprejemanje vsaj enega elektronskega plačilnega sredstva. Tretji odstavek določa, da kreditne institucije splošne pogoje poslovanja in cenike uskladijo s V. poglavjem zakona v treh mesecih od uveljavitve zakona.

Četrti odstavek določa prehodni prag geografske pokritosti 91 odstotkov prebivalcev do 31. decembra 2029, ki ustreza stanju ob uveljavitvi zakona. Tako se kreditnim institucijam omogoči postopno doseganje ciljnega praga iz drugega odstavka 6. člena. Peti odstavek v tem obdobju prepoveduje kreditni instituciji in Pošti Slovenije, kadar izvaja plačilne storitve neposredno, zmanjšanje števila gotovinskih točk. Dopušča pa prestavitev na drugo lokacijo s predhodnim soglasjem Banke Slovenije, ki soglasja ne izda, če bi prišlo do neizpolnjevanja meril iz 6. do 9. člena ob upoštevanju prehodnega praga.

K 37. členu:
Člen določa, da zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne tri mesece po uveljavitvi. Ta rok omogoča zavezancem, da se seznanijo z novo ureditvijo in se pripravijo na izvajanje, Banki Slovenije pa, da začne pripravljati podzakonske akte. Roki iz prehodnih določb (32. do 36. člen) tečejo od uveljavitve.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

Zakon o uvedbi eura
(Uradni list RS, št. 114/06)

23. člen

(1) Z globo od 2.000 do 25.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna in fizična oseba, ki opravlja dejavnost, ki:

1. po dnevu uvedbe eura ne sprejema bankovcev in kovancev, ki se glasijo na euro v skladu z 2. členom tega zakona;

2. v obdobju dvojnega obtoka ne sprejema bankovcev in kovancev, ki se glasijo na tolar v skladu s 3. členom tega zakona;

3. pri preračunu tolarjev v eure in preračunu eurov v tolarje ne uporablja tečaja zamenjave v skladu z 2. členom tega zakona;

4. pri izdajanju posebnih položnic ne upošteva petega odstavka 13. člena tega zakona;

5. pri prodaji blaga in storitev iz drugega odstavka 19. člena tega zakona pri preračunavanju cen iz tolarjev v eure cene zaokroži in izkazuje na manj kot štiri decimalna mesta;

6. cen motornih bencinov, plinskega olja za pogon in ogrevanje ne zaokroži na tri decimalna mesta v skladu s petim odstavkom 19. člena tega zakona;

7. v roku ne pošlje Klirinško depotni družbi, d.d., naloga v skladu s prvim odstavkom 11. člena tega zakona.

(2) Z globo od 500 do 4.000 eurov se za prekršek kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

V. PREDLOG ZA OBRAVNAVO PREDLOGA ZAKONA PO NUJNEM ALI SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlog zakona se ne obravnava po nujnem oziroma skrajšanem postopku

VI. PRILOGE

Priloge niso priložene.